

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

VSIA NACIONĀLAIS REHABILITĀCIJAS CENTRS "VAIVARI"

“Situācijas izpēte (pētījums) par esošo situāciju ar tehnisko palīglīdzekļu pieejamību un pielietojumu Latvijas izglītības iestādēs”

Nr. VSIA NRC “Vaivari” 2018/18ESF

NODEVUMS

SATURA RĀDĪTĀJS

Saistību atruna.....	4
Izmaiņu vēsture.....	5
Saīsinājumi un termini.....	6
Anotācija.....	9
1. Ievads.....	11
2. Pētījuma izstrādes norise.....	13
2.1. Pētījuma izstrādes posmi.....	13
2.2. Metodoloģija.....	14
2.3. Ierobežojumi.....	15
3. Esošās situācijas analīze.....	17
3.1. Izglītībā nepieciešamo asistīvo tehnoloģiju iegūšanas kārtība.....	17
3.1.1. TP kā sociālais pakalpojums.....	17
3.1.2. AST izglītības pakalpojuma ietvaros.....	18
3.2. Pētījuma mērķa grupas apzināšana.....	18
3.2.1. Izglītojamie ar speciālām vajadzībām, kuriem izsniegti tehniskie palīgīdzekļi.....	18
3.2.2. Izglītojamie ar funkcionēšanas traucējumiem.....	21
3.3. Asistīvās tehnoloģijas izglītības iestādēs: nodrošinājums un vajadzības.....	23
3.3.1. AST “redze” nodrošinājums un vajadzības.....	24
3.3.2. AST “dzirde” nodrošinājums un vajadzības.....	25
3.3.3. AST “komunikācija” nodrošinājums un vajadzības.....	26
3.3.4. AST “mobilitāte” nodrošinājums un vajadzības.....	27
3.4. AST nodrošināšanas izglītības iestādēs problemātika.....	28
3.5. Esošā situācija: kopsavilkums un secinājumi.....	29
4. Priekšlikumi asistīvo tehnoloģiju apmaiņas modelim.....	31
4.1. AST apmaiņas modeļa organizācija.....	31
4.2. Izglītojamo funkcionēšanas novērtēšana.....	33
4.3. AST apmaiņas organizēšana.....	33
4.3.1. AST iegāde.....	35
4.3.2. AST uzglabāšana, uzturēšana un remonts.....	35
4.3.3. Dokumentu aprīte un datu uzkrāšana.....	35
4.3.4. AST apmaiņas reģionālais pārklājums.....	35
4.3.5. Uzraudzība un monitorings.....	36
4.4. Mācību nodrošināšanai nepieciešamās asistīvās tehnoloģijas.....	37
4.4.1. AST klāsts mācību nodrošināšanai.....	37
4.4.2. Sociālo partneru viedoklis par izglītības procesā nepieciešamajiem AST.....	37
4.4.3. Prioritāro AST saraksts.....	38
4.4.4. Metodika AST sadalīšanai pa prioritāšu līmeņiem.....	45
4.4.5. AST skaita prognozes.....	46

4.4.6.	Rekomendācijas TP pakalpojuma paplašināšanai	49
5.	AST apmaiņas modelī nepieciešamie speciālisti un to apmācību vajadzības	50
5.1.1.	AST apmaiņas nodrošināšanai nepieciešamie speciālisti	50
5.1.2.	Speciālistu apmācību vajadzības.....	50
6.	AST apmaiņas fonda uzturēšanas izmaksas.....	52
6.1.1.	AST apmaiņas izglītības iestādēm izmaksu modeļa pieņēmumi	52
6.1.2.	AST apmaiņas pakalpojuma pieprasījuma prognoze	55
6.1.3.	AST apmaiņas fonda uzturēšanas izmaksu prognozes 2021.-2025. gadam.....	57
7.	Pasākumi AST apmaiņas modeļa ilgtspējas nodrošināšanai	59
8.	Priekšlikumu kopsavilkums.....	62
	Pielikumu saraksts	67

SAISTĪBU ATRUNA

Šis dokuments – “Situācijas izpēte par esošo situāciju ar tehnisko palīgīdzekļu pieejamību un pielietojumu Latvijas izglītības iestādēs” – ir sagatavots saskaņā ar atklāta konkursa “Situācijas izpēte (pētījums) par esošo situāciju ar tehnisko palīgīdzekļu pieejamību un pielietojumu Latvijas izglītības iestādēs” (ID. Nr. VSIA NRC “Vaivari” 2018/18ESF) rezultātā 2018. gada 26. jūlijā noslēgto pakalpojuma līgumu Nr. NRC “Vaivari” 2018/18ESF.

Nodevumu laika posmā no 2018. gada 26. jūlija līdz 2019. gada 26. janvārim ir izstrādājis SIA “Dynamic University” un Rīgas Stradiņa universitāte.

Informācijas apkopojums, situācijas analīze un secinājumi, kas minēti šajā dokumentā, ir balstīti uz dokumentāciju un sekundāro datu izpēti, kā arī intervijās iegūto informāciju. Par minēto dokumentu, datu, informācijas un paziņojumu precizitāti, pilnību un atbilstību dokumentu oriģināliem, ir atbildīgi attiecīgās informācijas sniedzēji, un izstrādātāji nesniedz garantijas vai saistības šajā sakarā. Izstrādātāji neatbild par sekām, kas izriet no šī dokumenta vai kādas tā daļas izmantošanas.

Pasūtītājs: Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Nacionālais rehabilitācijas centrs “Vaivari””

Izpildītājs: SIA “Dynamic University” un Rīgas Stradiņa universitāte

Pamatojums: 2018. gada 26. jūlijā noslēgtais pakalpojuma līgums Nr. NRC “Vaivari” 2018/18ESF

Izstrādes periods: 2018. gada 26. jūlijs – 2019. gada 26. janvāris

IZMAIŅU VĒSTURE

N.P.K.	IZMAIŅU RAKSTUROJUMS	DATUMS	VERSIJA	PAMATOJUMS
1	2	3	4	5
1.	Nodevuma versija, kura projekta redakcijā elektroniski nosūtīta Pasūtītājam savstarpējai saskaņošanai.	26.01.2019.	0,9	Nodevuma redakcija dokumenta gala versijas saskaņošanai.
2.	Nodevuma versija, kura gala redakcijā iesniegta Pasūtītājam saskaņā ar saņemtajiem komentāriem.	08.03.2019.	1,0	Gala nodevums, kas precizēts pēc Pasūtītāja komentāriem un, atbilstoši līguma nosacījumiem, iesniegts Pasūtītājam.

SAĪSINĀJUMI UN TERMINI

SAĪSINĀJUMS	ATŠIFRĒJUMS, SKAIDROJUMS
1	2
AAATE	Asistīvo tehnoloģiju asociācija Eiropā (Association for the Advancement of Assistive Technology in Europe)
ANO	Apvienoto Nāciju organizācija
AST	Asistīvās tehnoloģijas
ES	Eiropas Savienība
FN	Funkcionēšanas novērtēšana
FS	Funkcionālais speciālists
FT	Funkcionālais traucējums
g.	gads vai gadi
II	Izglītības iestāde
IIP	Individuālais izglītības plāns
IKT	Informācijas komunikāciju tehnoloģijas
Intpam.	Internātpamatskola
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
LM	Labklājības ministrija
LNB	Latvijas Neredzīgo biedrība
LNS	Latvijas Nedzirdīgo savienība
n/a	Nav attiecināms
n.d.	Nav datu
NRC	Nacionālais rehabilitācijas centrs
PII	Pirmsskolas izglītības iestāde
PMK	Pedagoģiski medicīniskā komisija
Prof. II	Profesionālās izglītības iestāde
Psk.	Pamatskola
PVO	Pasaules Veselības organizācija
SFK	Starptautiskā funkcionēšanas, nespējas un veselības klasifikācijas
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
Sks.	Sākumskola
Spec. II	Speciālās izglītības iestādes
SSK-10	Starptautiskā statistiskā slimību un veselības problēmu klasifikācija
TP	Tehniskie palīgīdzekļi
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VIIS	Valsts izglītības informācijas sistēma
VISC	Valsts izglītības satura centrs
Visp. II	Vispārējās izglītības iestāde
VSIA	Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību
Vsk.	Vidusskola
VTPC	Vaivaru Tehnisko palīgīdzekļu centrs

SAĪSINĀJUMS	ATŠIFRĒJUMS, SKAIDROJUMS
1	2
EUR	Eiro

TERMINS	ATŠIFRĒJUMS, SKAIDROJUMS
1	2
Asistīvās tehnoloģijas	Asistīvās tehnoloģijas ir "jumta" termins, kas aptver sistēmas un pakalpojumus, kas saistīti ar palīg līdzekļu izmantošanu un apkalpošanu; asistīvās tehnoloģijas dod iespēju dzīvot veselīgu, produktīvu, neatkarīgu un cilvēka cienīgu dzīvi, iegūt izglītību, piedalīties darba tirgū un sabiedriskajās aktivitātēs; asistīvās tehnoloģijas samazina nepieciešamību pēc formāliem veselības aprūpes un atbalsta pakalpojumiem, ilgtermiņa aprūpes un atbalsta pakalpojumiem (Avots: PVO ¹).
Asistīvo tehnoloģiju apmaiņas fonds	AST apmaiņas fonds ir projekta ² ietvaros izveidota AST apmaiņas <u>sistēma</u> , kas nodrošina vispārējo un profesionālo izglītības iestāžu izglītojamo ar ārstniecības personu atzītiem funkcionēšanas ierobežojumiem piekļuvi mācību procesā nepieciešamajām AST (termins definēts un lietots šajā dokumentā).
Bērns ar īpašām vajadzībām	Bērns ar īpašām vajadzībām ir bērns, kuram sakarā ar slimības, traumas vai iedzimta defekta izraisītiem orgānu sistēmas funkciju traucējumiem ir nepieciešama papildu medicīniskā, pedagoģiskā un sociālā palīdzība neatkarīgi no tā, vai likumā paredzētajā kārtībā ir noteikta invaliditāte (Avots: Bērnu tiesību aizsardzības likums ³).
Funkcionēšanas novērtēšanas laboratorija	Struktūrvienība (nodaļa vai laboratorija), kas veic personas funkcionālo novērtēšanu un kuras sastāvā strādā īpaši izveidota multiprofesionāla komanda (Avots: NRC Vaivari projekts ⁴).
Funkcionālais traucējums un/vai funkcionēšanas ierobežojums	<u>Funkcionālais traucējums</u> – slimības, traumas vai iedzimta defekta izraisīts fiziska vai garīga rakstura traucējums, kas ierobežo personas spējas strādāt, aprūpēt sevi un apgrūtina personas iekļaušanos sabiedrībā (Avots: Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums ⁵). <u>Funkcionēšanas ierobežojums</u> – slimības, traumas vai iedzimta defekta izraisīts fizisks vai garīgs (organisma spēju; apmācības, komunikācijas, orientācijas, pārvietošanās, pašaprūpes spēju; savas uzvedības, aktivitāšu, līdzdalības kontrolēšanas spēju) traucējums, kas ierobežo personas spējas strādāt, aprūpēt sevi un apgrūtina tās iekļaušanos sabiedrībā (Avots: Invaliditātes likums ⁶).
Funkcionālais speciālists	Funkcionālais speciālists (fizioterapeits, ergoterapeits, tehniskais ortopēds, audiologopēds, uztura speciālists, mākslas terapeits) ir ārstniecības persona, kas ieguvusi otrā līmeņa profesionālo augstāko izglītību un darbojas atbilstoši savai kompetencei ārstniecībā (Avots: Ārstniecības likums ⁷).
Informācijas komunikāciju tehnoloģijas	Tehniski līdzekļi, kurus izmanto, lai apstrādātu informāciju un palīdzētu komunikācijā, t.sk. datori, tīkla iekārtas, programmatūra. Ietver informāciju tehnoloģiju, telefoniskus un pārraides medijus, visa veida audio un video

¹ Pasaules veselības organizācija, pieejams <http://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/assistive-technology>, skatīts 22.10.2018.

² Eiropas Sociāla fonda projekts "VSIA NRC Vaivari funkcionēšanas novērtēšanas un asistīvo tehnoloģiju apmaiņas sistēmas izveide un ieviešana".

³ LR Saeima 1998. Bērnu tiesību aizsardzības likums, pieejams <https://likumi.lv/doc.php?id=49096>, skatīts 22.09.2018.

⁴ Eiropas Sociāla fonda projekts "VSIA NRC Vaivari funkcionēšanas novērtēšanas un asistīvo tehnoloģiju apmaiņas sistēmas izveide un ieviešana".

⁵ LR Saeima 2002. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, pieejams <https://likumi.lv/doc.php?id=68488>, skatīts 22.09.2018.

⁶ LR Saeima 2010. Invaliditātes likums, pieņemts 20.05.2010., pieejams <https://likumi.lv/doc.php?id=211494>, skatīts 22.09.2018.

⁷ LR Saeima 1997. Ārstniecības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=44108>, skatīts: 18.01.2019.

TERMINS	ATŠIFRĒJUMS, SKAIDROJUMS
1	2
	apstrādes un pārraides iekārtas (Avots: Eiropas speciālās izglītības attīstības aģentūra ⁸).
Speciālā izglītība	Personām ar speciālām vajadzībām un veselības traucējumiem vai arī speciālām vajadzībām, vai veselības traucējumiem adaptēta vispārējā un profesionālā izglītība (Avots: Izglītības likums ⁹).
Speciālās vajadzības	Nepieciešamība saņemt tāda veida atbalstu un rehabilitāciju, kas rada iespēju izglītojamajam apgūt izglītības programmu, ņemot vērā viņa veselības stāvokli, spējas un attīstības līmeni (Avots: Vispārējās izglītības likums ¹⁰).
Tehniskie palīgīdzekļi	Aprīkojums vai tehniskās sistēmas, kas novērš, kompensē, atvieglo vai neitralizē funkcijas pazeminājumu vai invaliditāti (Avots: Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, 1. pants 26. punkts ¹¹).

⁸ Eiropas speciālās izglītības attīstības aģentūra (2013). "Informācijas un komunikācijas tehnoloģija iekļaušanai: sasniegumi un iespējas Eiropas valstīs", pieejams: https://www.european-agency.org/sites/default/files/ICT_for_Inclusion-LV.pdf, skatīts 21.11.18.

⁹ LR Saeima 1998. Izglītības likums, pieņemts 29.10.1998., pieejams <https://likumi.lv/doc.php?id=50759>, skatīts 22.09.2018.

¹⁰ LR Saeima 1999. Vispārējās Izglītības likums, pieņemts 10.06.1999., pieejams <https://likumi.lv/doc.php?id=20243>, skatīts 22.09.2018.

ANOTĀCIJA

<p>Pētījuma mērķis, uzdevumi un galvenie rezultāti</p> <p><u>Pētījuma mērķis</u> ir apzināt vispārējās un profesionālās izglītības iestādes, kurās pamata un vidējo izglītību iegūst bērni un jaunieši no 7 līdz 25 gadiem ar funkcionēšanas traucējumiem, kuriem ir izsniegtas asistīvās tehnoloģijas (AST), izvērtēt esošo situāciju ar AST pieejamību un pielietojuma efektivitāti šajās izglītības iestādēs un noteikt izglītības procesa nodrošināšanai nepieciešamos AST.</p> <p><u>Pētījuma uzdevumi</u> ir 1) apzināt vispārējās un profesionālās izglītības iestādes, kurās mācās izglītojamie, kuriem izsniegtas AST, 2) izvērtēt situāciju ar AST nodrošinājumu Latvijas vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs, kurās mācās bērni un jaunieši ar FT, kuriem ir izsniegti AST, 3) noteikt izglītojamajiem ar FT mācību procesa nodrošināšanai nepieciešamās AST, 4) sniegt tiesiski, administratīvi un finansiāli pamatotus priekšlikumus optimālam AST apmaiņas fonda izglītības iestādēm organizācijas modelim.</p> <p><u>Galvenie rezultāti</u> – 66% izglītojamo ar speciālām vajadzībām, kas izmanto AST, mācās speciālajās izglītības iestādēs, bet 23% - speciālajās izglītības programmās. Tikai 4% izglītību iegūst vispārizglītojošajās programmās vispārizglītojošās skolās un 2% - profesionālās izglītības iestādēs. Izglītības iestāžu nodrošinājums ar AST ir nepietiekams: 2018./2019. mācību gadā tikai 56 no 98 aptaujātajām izglītības iestādēm izmanto vismaz vienu AST mācību procesa nodrošināšanai izglītojamajiem ar FT, savukārt 42 no 98 izglītības iestādēs nav neviena AST. Lai uzlabotu esošo situāciju, ir nepieciešams izveidot AST apmaiņas modeli izglītības iestādēm, kurās mācās izglītojamie ar FT. Modelī ieteicams iesaistīt esošos tehnisko palīgīdzekļu, tiftēhnikas un surdotēhnikas pakalpojumu nodrošinātājus. Modelī nozīmīga loma jāparedz funkcionēšanas novērtēšanai, iesaistīto pušu izglītošanai un informēšanai par AST, starpnozaru sadarbībai labklājības un izglītības nozarēs.</p>	<p>Purpose, objectives and main results of the study</p> <p><u>The aim of the study</u> is to identify general and vocational educational institutions in which primary and secondary education is obtained by children and young people with functional impairment (FI) aged 7 to 25 that have assistive technologies (AST), to assess the current situation with availability of AST and the effectiveness of applications in these educational institutions and to identify the required AST to ensure the educational process.</p> <p><u>The tasks of the study</u> are (1) to identify general and vocational education institutions in which there are students who have been provided with AST, (2) to assess the situation with AST provision of Latvian general and vocational educational institutions in which students with FT are educated, to whom AST have been issued, (3) to determine the needs for AST in educational process for students with FI, 4) to provide legally, administratively and financially sound proposals for an optimal organisational model of the AST educational institution exchange model.</p> <p><u>Main results:</u> 66% of students with special needs using AST study in special educational institutions; only 4% of students obtain education in general educational programs in general education schools and 2% in vocational educational institutions. The provision of educational institutions with AST is insufficient: in the 2018/2019 school year, only 56 out of 98 educational institutions surveyed use at least one AST for students with FI, while 42 out of 98 of the educational institutions do not have any AST. In order to improve the current situation, it is necessary to establish an AST exchange model for educational institutions which have students with FT. In the AST exchange model, it is recommended that existing technical aid, tiftlo-technical and surdo-technical service providers be involved. Within the model an important role should be put in assessing functioning, educating and informing stakeholders about AST, cross-sectoral cooperation in the welfare and education sectors.</p>
<p>Galvenās pētījumā aplūkotās tēmas</p>	<p>Vispārējo un profesionālo izglītības iestāžu, kurās mācās izglītojamie ar FT, nodrošinājums ar AST. Izglītības procesā nepieciešamo AST nodrošināšanas prakse ārvalstīs un speciālajās izglītības iestādēs Latvijā. Sociālo partneru un nozares speciālistu ieteikumi izglītības procesā nepieciešamo AST klāstam AST apmaiņas modeļa izglītības iestādēm veidošanai.</p>
<p>Pētījuma pasūtītājs</p>	<p>VSIA "Nacionālais rehabilitācijas centrs "Vaivari""</p>
<p>Pētījuma īstenotājs</p>	<p>SIA "Dynamic University" un Rīgas Stradiņa universitāte</p>

Pētījuma īstenošanas gads	2018.-2019.
Pētījuma finansēšanas summa un finansēšanas avots	Finansēšanas summa: 36 300 EUR bez pievienotās vērtības nodokļa Finansēšanas avots: Eiropas Sociālā fonda projekts Nr. 9.1.4.2/16/I/001 "VSIA NRC "Vaivari" funkcionēšanas novērtēšanas un asistīvo tehnoloģiju apmaiņas sistēmas izveide un ieviešana".
Pētījuma klasifikācija	Padziļinātas ekspertīzes pētījums politikas vai tiesiskā regulējuma izstrādei, politikas analīzei un ietekmes novērtēšanai – pētījums, kas izstrādāts, lai iegūtu neatkarīgu analīzi par konkrētas politikas vai tiesiskā regulējuma izstrādes nepieciešamību, novērtētu esošās politikas, regulējuma īstenošanu un sasniegtos rezultātus.
Politikas joma, nozare	Sociālā aizsardzība, tehnisko palīgīdzekļu pakalpojums, iekļaujošā izglītība.
Pētījuma ģeogrāfiskais aptvērums	Visa Latvija
Pētījuma mērķa grupa/-as	Bērni un jaunieši vecumā no 7 līdz 25 gadiem ar funkcionēšanas traucējumiem, kuri iegūst pamatizglītību un vidējo izglītību vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs.
Pētījumā izmantotās metodes pēc informācijas ieguves veida:	
1) Tiesību aktu vai politikas plānošanas dokumentu analīze	✓
2) Statistikas datu analīze	✓
3) Esošo pētījumu datu sekundārā analīze	✓
4) Padziļināto/expertu interviju veikšana un analīze	✓
5) Fokusa grupu diskusiju veikšana un analīze	✓
6) Gadījumu izpēte	✓
7) Kvantitatīvās aptaujas veikšana un datu analīze	✓
8) Citas metodes (norādīt, kādas)	
Kvantitatīvās pētījuma metodes:	
1) Aptaujas izlases metode	Anketas
2) Aptaujāto/anketēto respondentu/vienību skaits	98 vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs
Kvalitatīvās pētījuma metodes:	
1) Padziļināto/expertu interviju skaits	26
2) Fokusa grupu diskusiju skaits	1
Izmantotās analīzes grupas (griezumi)	
Pētījuma pasūtītāja kontaktinformācija	VSIA "Nacionālais rehabilitācijas centrs "Vaivari" Dokumentu pārvaldības nodaļas Projektu vadītājs Arnolds Pavlins, tālr. (+371) 66951149; e-pasts: arnolds.pavlins@nrc.lv
Pētījuma autori	SIA "Dynamic University", Rīgas Stradiņa universitāte

1. IEVADS

Ratificējot ANO konvenciju "Par personu ar invaliditāti tiesībām"¹¹, Latvijai ir jāveic virkne pasākumu, t.sk. jānodrošina izglītojamo ar funkcionēšanas traucējumiem (turpmāk – FT) pieeja izglītības pakalpojumiem. Konvencijas 9. pants nosaka, ka ir jāidentificē un jālikvidē šķēršļi un barjeras personu ar FT dzīvēs visos iespējamajos aspektos, savukārt 24. pants akcentē vienlīdzīgas tiesības uz izglītību, pieeju iekļaujošām izglītības sistēmām visos līmeņos, kas piedāvā saprātīgus pielāgojumus un nodrošina individuālās vajadzības. Izglītības likums paredz, ka ikvienam cilvēkam ir tiesības iegūt izglītību neatkarīgi no (...) veselības stāvokļa un (...) dzīvesvietas. Jēdziens "iekļaujošā izglītība" Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020. gadam¹² skaidrots kā "process, kurā tiek nodrošinātas atbilstošas visu izglītojamo daudzveidīgās vajadzības, palielinot ikviena izglītojamā līdzdalības iespējas mācību procesā, kultūrā un dažādās kopienās un samazinot izslēgšanas iespējas no izglītības un izglītības ieguves procesa".

Lai panāktu iekļaujošas izglītības principu reālu iedzīvināšanu Latvijā, viens no būtiskiem priekšnosacījumiem ir izglītības procesā nepieciešamo asistīvo tehnoloģiju (turpmāk – AST) pieejamība izglītības iestādēs. Pamatnostādnes Sociālo pakalpojumu attīstībai 2014.–2020. gadam paredz izveidot "tehnisko palīgīdzekļu apmaiņas fondu izglītības iestādēm, kurās mācās izglītojamie ar traucējumiem un kurā tiek nodrošināti speciāli adaptēti vai tehnoloģiski sarežģīti tehniskie palīgīdzekļi (turpmāk – TP)"¹³. Ministru kabineta (20.10.2015.) noteikumi Nr. 601 nosaka, ka ar Eiropas Reģionālā attīstības fonda (ERAF) atbalstu tiks izveidots AST (TP) apmaiņas fonds izglītības iestādēm, kurās mācās izglītojamie ar FT¹⁴. AST apmaiņas sistēma izglītības iestādēm paredzēta kā ilgtermiņa risinājums, kam ir būtiska ietekme uz izglītojamo ar FT integrēšanu sabiedrībā, t.sk. izglītībā.

Pētījums "Situācijas izpēte par esošo situāciju ar tehnisko palīgīdzekļu pieejamību un pielietojumu Latvijas izglītības iestādēs" (turpmāk – Pētījums) ir izstrādāts Eiropas Sociāla fonda projekta "VSIA NRC Vaivari funkcionēšanas novērtēšanas un asistīvo tehnoloģiju apmaiņas sistēmas izveide un ieviešana" (projekta identifikācijas Nr.: 9.1.4.2/16/I/001) ietvaros, kas īstenots saskaņā ar Ministru kabineta (20.10.2015.) noteikumiem Nr. 601 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" Eiropas Sociālā fonda 9.1.4. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto iedzīvotāju integrāciju sabiedrībā un darba tirgū" 9.1.4.2. pasākuma "Funkcionēšanas novērtēšanas un asistīvo tehnoloģiju (tehnisko palīgīdzekļu) apmaiņas sistēmas izveide un ieviešana" īstenošanas noteikumi".

Pētījuma mērķis ir apzināt vispārējās un profesionālās izglītības iestādes, kurās pamata un vidējo izglītību iegūst bērni un jaunieši no 7 līdz 25 gadiem ar FT, kuriem ir izsniegts AST, izvērtēt esošo situāciju ar AST pieejamību un pielietojuma efektivitāti šajās izglītības iestādēs un noteikt izglītības procesa nodrošināšanai nepieciešamos AST. Pētījuma ietvaros ir izstrādāti četri ziņojumi, kuru ietvaros apkopotie dati, rezultāti un secinājumi ir apkopoti šajā nodevumā.

Pētījuma mērķa grupa ir bērni un jaunieši vecumā no 7 līdz 25 gadiem ar FT, kuri iegūst pamatizglītību un vidējo izglītību vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs. AST apmaiņas sistēmā jeb modelī plānots iekļaut vispārējās un profesionālās izglītības iestādes (turpmāk – izglītības iestādes), kurās mācās izglītojamie ar FT vecumā līdz 25 gadiem un kuriem izglītības procesā ir nepieciešami AST (turpmāk – izglītojamie ar AST vajadzību).

Pētījumā termins "asistīvās tehnoloģijas" (AST) tiek lietots tā plašākajā nozīmē, ietverot ne tikai tehniskos palīgīdzekļus (TP), bet arī zināšanu un prasmju kopumu, atbalsta pakalpojumus un sistēmas, kas saistītas ar dažādu palīgīdzekļu izmantošanu un apkalpošanu. Izglītības kontekstā AST var ietvert arī programmatūras, specializētus mācību palīgīdzekļus, specializētus mācību piederumus, specializētas mēbeles, u.tml.

¹¹ ANO konvencija "Par personu ar invaliditāti tiesībām" pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-likumi/id/1630> skatīts 12.12.2018.

¹² Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020. gadam, Izglītības un zinātnes ministrija, pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/4781>, skatīts 25.09.2018.

¹³ Pamatnostādnes Sociālo pakalpojumu attīstībai 2014.–2020. gadam (skat. uzdevums 24.10), Labklājības ministrija, pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/4558>, skatīts 22.10.2018.

¹⁴ Ministru kabineta (20.10.2015.) noteikumi Nr. 601 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" Eiropas Sociālā fonda 9.1.4. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto iedzīvotāju integrāciju sabiedrībā un darba tirgū" 9.1.4.2. pasākuma "Funkcionēšanas novērtēšanas un asistīvo tehnoloģiju (tehnisko palīgīdzekļu) apmaiņas sistēmas izveide un ieviešana" īstenošanas noteikumi", pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/277300-darbibas-programmas-izaugsme-un-nodarbinatiba-eiropas-sociala-fonda-9-1-4-specifiska-atbalsta-merka-palielinat-diskriminacijas->, skatīts: 22.10.2018.

Termins "tehniskie palīglīdzekļi" (TP) ir šaurāks jēdziens un attiecas tikai uz aprīkojumu un tehniskām sistēmām. Šajā dokumentā termins "TP" tiek attiecināts uz visām ierīcēm, kuras par valsts budžeta līdzekļiem tiek nodrošinātas TP pakalpojuma ietvaros¹⁵. Citējot normatīvo regulējumu un politikas plānošanas dokumentus tekstā tiek izmantots tāds termins (attiecīgi – AST vai TP) kā izmantotajā avotā.

---

¹⁵ Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumu Nr. 1474 2. pielikums un Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumu Nr. 1472 pielikums.

2. PĒTĪJUMA IZSTRĀDES NORISE

Šajā nodaļā apkopota informācija par Pētījuma izstrādes posmiem un to norisi, sniedzot pārskatu par Pētījumā īstenotajām pētnieciskajām aktivitātēm. Nodaļā uzskaitīti arī nozīmīgākie Pētījuma metodoloģijas ierobežojumi.

2.1. Pētījuma izstrādes posmi

Pētījuma izstrāde tika organizēta četros secīgos posmos (skat. 1. tabula).

1. tabula: **Pētījuma izstrādes posmi.**
(Avots: Autoru izstrādāts)

IZSTRĀDES POSMS	UZDEVUMS	REZULTĀTS
1	2	3
1. posms	Apzināt vispārējās un profesionālās izglītības iestādes, kurās mācās bērni un jaunieši ar FT vecumā no 7 līdz 25 gadiem, kuriem ir izsniegti TP no Vaivaru Tehnisko palīgīdzekļu centra (turpmāk – VTPC), Latvijas Nedzirdīgo savienības (turpmāk – LNS) un Latvijas Neredzīgo biedrības (turpmāk – LNB).	1. posmā izstrādāts 1. ziņojums (skat. 1. pielikums) un izveidota elektroniska datubāze (1. ziņojuma datubāze), kurā ir apkopoti dati par izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, kuriem ir izsniegti TP no VTPC, LNS un LNB, izglītības iestādēm un izglītības programmām, kurās tie mācās. Šie dati izmantoti 2. posmā īstenotās izglītības iestāžu aptaujas organizēšanai.
2. posms	Izvērtēt situāciju ar AST nodrošinājumu Latvijas vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs, kurās mācās bērni un jaunieši ar FT, kuriem ir izsniegti TP no VTPC, LNS un LNB.	2. posmā izstrādāts 2. ziņojums (skat. 2. pielikums) un izveidota elektroniska datubāze (2. ziņojuma datubāze), kurā apkopoti izglītības iestāžu aptaujas rezultāti. Aptaujā apkopoti dati par izglītības nodrošinājumu ar mācību procesā izmantojamajām AST, izglītojamo skaitu dalījumā pa FT (redze, dzirde, mobilitāte, komunikācija), izglītības iestāžu vides pieejamības rādītājiem un speciālistu nodrošinājumu.
3. posms	Noteikt izglītojamajiem ar FT mācību procesa nodrošināšanai nepieciešamās AST.	3. posmā izstrādāts 3. ziņojums (skat. 3. pielikums), kurā veikta normatīvo aktu izpēte par AST nodrošināšanas kārtību izglītības iestādēs, izzināta ārvalstu prakse, īstenotas gadījuma izpētes speciālajās izglītības iestādēs, kā arī apkopots sociālo partneru un ekspertu viedoklis. Balstoties uz apkopotajiem datiem un viedokļiem, 3. ziņojumā identificēta ar AST izglītības iestādēs nodrošināšanu saistītā problemātika, noteikti mērķa grupai izglītības procesā nepieciešamie AST, izstrādāta metodika prioritāri nodrošināmo AST noteikšanai.
4. posms	Sniegt tiesiski, administratīvi un finansiāli pamatotus priekšlikumus optimālam AST apmaiņas fonda izglītības iestādēm organizācijas modelim, ietverot administrēšanu, AST apmaiņu, nepieciešamos speciālistus un to apmācību, uzturēšanas izdevumus, nepieciešamos pasākumus darbības ilgtspējas nodrošināšanai.	4. posmā izstrādāts 4. ziņojums (skat. 4. pielikums), kurā formulēti priekšlikumi AST apmaiņas izglītības iestādēm organizācijas modelim, AST apmaiņas organizēšanai, AST apmaiņas modelī iesaistīto pušu pienākumu dalījumam, AST apmaiņas fondā nepieciešamajiem speciālistiem un to apmācībām, nodrošinājumam, AST apmaiņas fonda uzturēšanas izmaksām un AST apmaiņas modeļa ilgtspējas nodrošināšanai.

2.2. Metodoloģija

Pētījums ir izstrādāts, izmantojot kvalitatīvās un kvantitatīvās pētījuma metodes: kvalitatīvās metodes ietvēra dokumentu izpēti, intervijas, fokusgrupu diskusiju, gadījuma izpēti, u.c.; kvantitatīvās metodes ietvēra primāro statistikas datu izgūšanu, anonimizāciju un savienošanu vienotā datubāzē, izglītības iestāžu īstenošanu, rezultātu sistematizēšanu un analīzi (skat. 2. tabula).

2. tabula: **Pētījuma metodoloģijas kopsavilkums.**
(Avots: Autoru izstrādāts)

N.p.k.	METODE	PĒTNIECISKO DARBĪBU IZVĒRSUMS
1	2	3
KVALITATĪVĀS METODES		
1.	Dokumentu analīze	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Normatīvo aktu analīze; ▪ Politikas plānošanas dokumentu analīze; ▪ Latvijā un ārvalstīs veiktu pētījumu analīze.
2.	Ārvalstu pieredzes izpēte	<p>Ārvalstu pieredzes izpēte par AST nodrošināšanas sistēmu izglītojamajiem ar FT Igaunijā, Somijā un Zviedrijā. Ārvalstu pieredzes izpētē izmantoti starptautiski pētījumi, tīmekļa resursi (atbildīgo iestāžu mājas lapas, ziņojumi, gada pārskati), organizācijas “Eiropas palīg tehnoloģiju informācijas tīkls”¹⁶ (turpmāk - EASTIN) apkopotie materiāli un publikācijas. Veicot priekšizpēti, katrā no izpētē iekļautajām valstīm tika identificēti 1-3 eksperti, kuriem tika nosūtīts e-pasts ar tēmu un jautājumu sarakstu. Ārvalstu pieredzes izpētē izmantotas ekspertu sniegtās rakstiskās atbildes, kā arī atsūtītie materiāli. Ar dažiem ekspertiem tika noturētas telefonintervijas.</p>
3.	Gadījumu izpēte	<p>Gadījumu izpēte Latvijā par AST nodrošinājumu speciālās izglītības iestādēs, padziļināti izziņot un analizējot šādu izglītības iestāžu pieredzi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ “Strazdumuižas internātvidusskola – attīstības centrs vājredzīgiem un neredzīgiem bērniem”; ▪ “Rīgas internātvidusskola bērniem ar dzirdes traucējumiem”; ▪ “Valmieras Gaujas krasta vidusskola – attīstības centrs”; ▪ “Rīgas Pārdaugavas pamatskola”; ▪ “Rīgas 1. speciālā internātpamatskola - attīstības centrs”. <p>Gadījumu izpēte ietvēra klātienē vizīti katrā no izvēlētajām izglītības iestādēm, organizējot padziļinātas, daļēji strukturētas intervijas ar izglītības iestāžu pārstāvjiem. Izvēlētajās izglītības iestādēs patstāvīgi vai kopā ar pētniekiem aizpildīja arī skolu aptaujas anketu par AST nodrošinājumu, vides pieejamību un skolā strādājošajiem speciālistiem.</p>
4.	Fokusgrupas diskusija	<p>Fokusgrupu diskusija ar sociālajiem partneriem par to pieredzi un redzējumu par AST izglītošanas procesā izmantošanas kārtību, vajadzībām un problemātiku. Uz diskusiju tika aicināti biedrību un nevalstisko organizāciju, kas izsniedz TP, pārstāv mērķa grupas intereses, sniedz sociālos vai sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, apvieno funkcionālos speciālistus, pārstāvji. Diskusijā tika izmantoti speciāli izstrādāti sagataves materiāli, un to vadīja moderators.</p>
5.	Darba grupas	<p>Pētījuma izstrādātāju “iekšējās” darba grupas, kurās pēc nepieciešamības tika pieaicināti arī ārēji speciālisti, lai nodrošinātu plašāku kompetenci.</p>

¹⁶European Assistive Technology Information Network (EASTIN) ir informācijas platforma, kas apkopo informāciju par AST. Pieejams: www.eastin.eu/lv-lv/searches/products/index skatīts 08.01.2019.

N.p.k.	METODE	PĒTNIECISKO DARBĪBU IZVĒRSUMS
1	2	3
6.	Intervijas	Intervijas ar politikas plānotājiem un īstenotājiem, statistikas datu turētājiem, izglītības iestāžu pārstāvjiem, NVO pārstāvjiem, nozares ekspertiem.
KVANTITATĪVĀS METODEDES		
7.	Datubāzes izveide	1. ziņojuma datubāzes izstrāde ietvēra statistikas izgūšanu un savienošanu no četrām savstarpēji nesaistītām datubāzēm – Valsts izglītības informācijas sistēmu (turpmāk – VIIS), VTPC, LNS, LNB. Datubāzē iekļauti šādi rādītāji: personai izsniegtais TP, TP izsniedzējs, TP ISO kods, TP gaidīšanas ilgums, izglītojamā vecums un dzimums, izglītojamā speciālo vajadzību veids, izglītojamajam piesaistītā programma, klase vai profesionālās izglītības līmenis, dati par izglītības iestādi, kurā izglītojamais mācās.
8.	Izglītības iestāžu kvantitatīvā aptauja	2. ziņojuma ietvaros īstenotā izglītības iestāžu aptauja par skolu nodrošinājumu ar AST un AST vajadzībām, vides pieejamību, personāla resursiem, kā arī izglītojamo ar FT skaitu un dalījumu pa FT grupām. Aptauja tika organizēta elektroniski, izsūtot izglītības iestāžu administrācijai elektronisku aptaujas formu. Respondentiem tika nodrošināts tehnisks un skaidrojošs atbalsts anketas aizpildīšanā telefonsarunu veidā. Lai sekmētu atbildētību, tika organizēta arī respondentu telefoniska apzvanīšana, un daļa respondentu tika aptaujāti telefoninterviju veidā. Aptaujā apkopotas 98 izglītības iestāžu atbildes (62 – vispārīzglītojošās skolas, 29 – speciālās izglītības iestādes, 7 – profesionālās izglītības iestādes).

Pētījumā tika izmantots vienots un saskaņots izpētes instrumentārijs (skolu aptaujas anketa, interviju un diskusiju ceļveži, ārvalstu prakses un gadījuma izpēšu ceļveži), kā rezultātā diskusijas, gadījuma izpēšu, interviju un skolu aptaujas rezultāti ir savstarpēji papildināmi un salīdzināmi. Instrumentārija pamatā ir Pētījuma izstrādātāju izveidoti AST saraksti, kas balstās ISO 9999 klasifikatorā (Eiropas palīgtechnoloģiju informācijas tīkla katalogs), Ministru kabineta (21.08.2018.) noteikumos Nr. 543 "Prasības izglītojamo ar speciālām vajadzībām uzņemšanai vispārējās izglītības iestāžu īstenotajās vispārējās izglītības programmās"¹⁷ un bērnu ar speciālām vajadzībām skolas vides un mācību procesa materiāltehniskā nodrošinājuma atbalsta "grozos"¹⁸. AST saraksti ir klasificēti atbilstoši Starptautiskās funkcionēšanas, nespējas un veselības klasifikācijas (turpmāk – SFK) FT grupām – redze, dzirde, mobilitāte un komunikācija (izmantotie AST grupu nosaukumi dokumentā attiecīgi – AST "redzei", AST "dzirdei", AST "mobilitātei" un AST "komunikācijai").

2.3. Ierobežojumi

Datu ieguve un analīze saistās ar vairākiem ierobežojumiem:

1. Labklājības un izglītības nozarēs pastāv atšķirīgs terminu lietojums (piemēram, izglītības nozarē tiek vērtētas izglītojamo speciālās vajadzības, bet labklājības – funkcionēšanas ierobežojumi, invaliditāte). Daži jēdzieni ir definēti normatīvajos aktos, bet citi – nē, piemēram, termins "asistīvās tehnoloģijas" jeb AST nav definēts normatīvajos aktos. Līdz ar to šo jēdzienu izpratne un lietošana ir pakļauta subjektīvai interpretācijai, zināšanām un situācijai. Atšķirības jēdzienu izpratnē un terminu lietojumā negatīvi ietekmē iespējas iegūt salīdzināmus datus un veikt to analīzi; konkrēti šajā Pētījumā – Pētījuma mērķa grupas identificēšanas iespējas. Pētījuma 1. izstrādes posmā gūtie rezultāti apliecina, ka aptuveni 1/2 izglītojamo, kas izmanto individuālos TP, netiek identificēti kā izglītojamie ar speciālām vajadzībām izglītības nozarē¹⁹.
2. Izglītības nozarē netiek apkopoti dati par izglītojamo funkcionēšanas spējām AST vajadzību kontekstā. Bērna vecākam vai likumiskajam pārstāvim nav pienākums sniegt informāciju par izglītojamā veselības

¹⁷ Ministru kabineta (21.08.2018.) noteikumi Nr. 543 "Prasības izglītojamo ar speciālām vajadzībām uzņemšanai vispārējās izglītības iestāžu īstenotajās vispārējās izglītības programmās". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/301251-prasibas-izglitajamo-ar-specialam-vajadzibam-uznemšanai-visparejas-izglitibas-iestazu-istenotajas-visparejas-izglitibas>, skatīts 21.11.2018.

¹⁸ Raščevska M., Nīmante D., Umbraško S., Šūmane I., Martinsone B., Žukovska I. (2018), "Pētījums par bērniem ar speciālām vajadzībām sniedzamo atbalsta pakalpojumu izmaksu modeli iekļaujošās izglītības īstenošanas kontekstā", pieejams: http://www.izm.gov.lv/images/izglitiba_visp/ZMiepirkumamLUPPMFgalaparskats08122017.pdf, skatīts 01.08.2018.

¹⁹ No kopskaitā 2 251 personas, kurām laika posmā no 2015. līdz 2017. gadam ir izsniegti TP no VTPC, LNB un LNS, VIIS datus kā izglītojamie ar speciālām vajadzībām ir sastopami ir 1 054 jeb 47% personu.

stāvokli, t.sk. piešķirtu invaliditāti, izglītības iestādei. Psiholoģiski-medicīniskā izvērtēšana, kuru veic pedagoģiski medicīniskā komisija (turpmāk – PMK), ietver izglītojamā speciālo vajadzību izvērtēšanu, un tā kalpo par pamatu piemērotākās izglītības programmas un atbalsta pasākumu noteikšanai. Šī novērtēšana neietver rekomendācijas AST izmantošanai. Līdz ar to, izglītības nozarē netiek identificēta un uzskaitīti izglītojamie ar funkcionēšanas ierobežojumiem, kuriem izglītības procesā ir nepieciešami AST.

3. Izglītības nozarē tiek izzinātas izglītojamā spējas, prasmes, izziņas procesa īpatnības, veselības stāvoklis un uz izvērtēšanas pamata tiek noteiktas dominējošās speciālās vajadzības un sniegts atzinums par izglītojamam piemērotāko speciālās izglītības programmu vai atbalsta pasākumiem. Tas nozīmē, ka PMK²⁰ speciālo izglītības programmu nosaka pēc izglītojamā vadošā FT²¹. Tomēr izglītojamajiem vienlaikus var būt vairāki FT veidi, un kombinētu FT gadījumā dominējošās vajadzības nebūs vienīgie FT, kas potenciāli jākompensē ar AST. Līdz ar to izglītojamam piesaistītais speciālās izglītības programmas kods var neietvert pilnīgu informāciju par izglītojamā faktiskajām vajadzībām. Lai arī šīs vajadzības tiek ņemtas vērā, nosakot izglītojamajam piemērotāko speciālo programmu vai atbalsta pasākumus, tās netiek atspoguļotas datos. Līdz ar to, statistika par izglītojamo speciālajām vajadzībām nav tieši sasaistāma ar funkcionēšanas traucējumu veidiem.
4. Valstī kopumā un izglītības nozarē nav vienotas sistēmas izglītojamo funkcionēšanas ierobežojumu novērtēšanai. 1/3 aptaujāto izglītības iestāžu, kas norāda, ka tajās mācās izglītojamie ar FT, nespēj nosaukt šo izglītojamo FT veidus atbilstoši SFK dalījumam (redze, dzirde, mobilitāte, komunikācija).
5. Izglītības iestādēm trūkst zināšanas par mācību procesā izmantojamām AST. Aptaujājot un intervējot skolas, konstatēts, ka liela daļa izglītības iestāžu, jo īpaši vispārizglītojošās skolas, kurās ir salīdzinoši mazs skaits izglītojamo ar FT, neorientējas AST klāstā un nepārzin AST izmantošanas iespējas. Tas būtiski ierobežo izglītības iestāžu spēju analizēt un prognozēt AST nodrošinājuma vajadzības.
6. Pastāv nesakrītības AST un TP nosaukumu lietošanā: Eiropas palīg tehnoloģiju informācijas tīkla EASTIN katalogā, kurā tiek lietota ISO 9999 klasifikācija, lietotie AST nosaukumi atšķiras no Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumos Nr.1472 un (15.12.2009.) Nr. 1474 noteiktajiem TP nosaukumiem. Apkopojot TP pakalpojuma nodrošinātāju datus, var secināt, ka faktiski tiek izmantoti vēl citi palīglīdzekļu nosaukumi. Atšķirības izmantotajos nosaukumos apgrūtina datu iegūvi, salīdzināšanu un interpretāciju.

---

²⁰ Pedagoģiski medicīniskā komisija saskaņā ar Ministru kabineta (16.10.2012.) noteikumu Nr. 709 "Par pedagoģiski medicīniskajām komisijām" 1. pielikumu izvērtējumā vadās pēc medicīniskās pedagoģijas kritērijiem un izglītojamā pamatdiagnozes, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=252162>, skatīts 25.11.2018.

²¹ VIIS datubāzē tiek izdalīti šādi izglītojamo speciālo vajadzību veidi: 1) ar mācīšanās traucējumiem, 2) ar garīgās attīstības traucējumiem, 3) ar valodas attīstības traucējumiem, 4) ar fiziskās attīstības traucējumiem, 5) ar psihoneiroloģiskām saslimšanām, 6) ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem, 7) ar somatiskām saslimšanām, 8) ar dzirdes traucējumiem, 9) ar redzes traucējumiem, 10) ar garīgās veselības traucējumiem, 11) ar jauktiem attīstības traucējumiem, 12) ar psihiskās attīstības aizturi, 13) cita profila.

3. ESOŠĀS SITUĀCIJAS ANALĪZE

Šajā nodaļā aplūkota AST iegūšanas kārtība, norādot veidus, kā izglītojamie un/vai izglītības iestādes var iegūt AST esošajā normatīvajā ietvarā. Nodaļā analizēti Pētījuma ietvaros apkopotie dati par Pētījuma mērķa grupu un sniegta prognoze izglītojamo ar AST vajadzībām kopas noteikšanai. Nodaļā sniegta izpētes rezultāti par izglītības iestāžu esošo nodrošinājumu ar AST un AST vajadzībām, kā arī apkopots sociālo partneru viedoklis par apsvērumiem, kas var tikt ņemti vērā, nosakot izglītojamajiem nepieciešamos AST. Nodaļā īsi izklāstīta arī AST iegūšanas un izmantošanas problemātika.

3.1. Izglītībā nepieciešamo asistīvo tehnoloģiju iegūšanas kārtība

Pašreizējais normatīvais ietvars paredz, ka izglītojamais var iegūt AST, izmantojot sociālo pakalpojumu (TP pakalpojuma nodrošināšanu regulē Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumi Nr. 1474²² un Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumi Nr. 1472²³) un izglītības pakalpojuma ietvaros (AST nodrošina izglītības iestāde kā atbalsta pasākumu mācību procesam; regulē Vispārējās izglītības likums²⁴, Izglītības likums²⁵). AST var iegūt arī sadarbībā ar ziedotājiem un nevalstiskajām organizācijām, kas sniedz atbalstu, īstenojot pilsoniskās sabiedrības aktivitātes. AST var tikt iegādātas arī individuāli izglītojamā personīgai lietošanai²⁶.

3.1.1. TP kā sociālais pakalpojums

Gadījumos, kad izglītojamais iegūst TP sociālā pakalpojuma ietvaros, TP nozīmē ārstējošais ārsts vai ārsts speciālists. Finansējums šajos gadījumos tiek iegūts no valsts budžeta koda 05.01.00 "Sociālās rehabilitācijas valsts programma". Labklājības ministrijas nolikuma²⁷ 5.2.2. apakšpunkts nosaka, ka Labklājības ministrija (turpmāk – LM) izstrādā valsts politiku tehnisko palīgīdzekļu nodrošināšanas jomā, savukārt TP pakalpojuma sniegšanu uz deleģējuma pamata īsteno valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Nacionālais rehabilitācijas centrs "Vaivari"" (turpmāk – NRC Vaivari), LNS un LNB (Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13. panta 2. punkts²⁸). TP izsniegšanu NRC Vaivari struktūrvienība VTPC nodrošina Tehnisko palīgīdzekļu noteikumu (Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumi Nr. 1474²⁹) noteiktajā kārtībā. Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumi Nr. 1472³⁰ nosaka kārtību, kādā LNB un LNS pilda valsts noteikto pienākumu un nodrošina personas ar funkcionāliem redzes vai dzirdes traucējumiem vai anatomiskiem defektiem ar tehniskajiem palīgīdzekļiem – tiftlo tehniku un surdotehniku no valsts budžeta finansējamo tehnisko palīgīdzekļu – tiftlo tehnikas un surdotehnikas – saraksta. Visus valsts budžeta finansētos TP izglītojamais iegūst individuālā kārtā. Saskaņā ar Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumiem Nr. 1474 personai var tikt izsniegts arī otrs TP (piemēram, riteņkrēsls), un otru TP izsniedz izmantošanai darba vai izglītības vajadzībām, ja tas saistīts ar personīgās pārvietošanās palīgīdzekļi.

²² Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumi Nr. 1474 "Tehnisko palīgīdzekļu noteikumi", pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=202674>, skatīts 22.10.2018.

²³ Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumi Nr. 1472 "Kārtība, kādā Latvijas Neredzīgo biedrība un Latvijas Nedzirdīgo savienība sniedz sociālās rehabilitācijas pakalpojumus un nodrošina tehniskos palīgīdzekļus – tiftlo tehniku un surdotehniku", pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=202630>, skatīts 22.10.2018.

²⁴ LR Saeima (1999). "Vispārējās izglītības likums", pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=20243>, skatīts 22.12.2018.

²⁵ LR Izglītības likums (1999). Piejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=50759>, skatīts 22.12.2018.

²⁶ Gadījuma izpētēs intervēto speciālo izglītības iestāžu pārstāvji norāda, ka aptuveni 10% izglītojamo izmanto par saviem vai sponsoru, ziedotāju līdzekļiem iegādātus TP.

²⁷ Ministru kabineta (27.01.2004.) noteikumi Nr. 49 "Labklājības ministrijas nolikums", pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=83758>, skatīts 15.10.2018.

²⁸ LR Saeima 2013. gads "Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums" Pieņemts: 31.10.2002., pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=68488>, skatīts 29.10.2018.

²⁹ Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumi Nr. 1474 "Tehnisko palīgīdzekļu noteikumi", pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=202674>, skatīts 22.10.2018.

³⁰ Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumi Nr. 1472 "Kārtība, kādā Latvijas Neredzīgo biedrība un Latvijas Nedzirdīgo savienība sniedz sociālās rehabilitācijas pakalpojumus un nodrošina tehniskos palīgīdzekļus – tiftlo tehniku un surdotehniku", pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=202630>, skatīts 22.10.2018.

3.1.2. AST izglītības pakalpojuma ietvaros

Ministru kabineta (21.08.2018.) noteikumi Nr. 543 "Prasības izglītojamo ar speciālām vajadzībām uzņemšanai vispārējās izglītības iestāžu īstenotajās vispārējās izglītības programmās"³¹ izvirza prasības vispārējās izglītības iestādēm, lai to īstenotajās vispārējās izglītības programmās uzņemtu izglītojamos ar speciālām vajadzībām (t.i. speciālās izglītības programmu īstenošanai speciālās izglītības klasēs, kā arī vispārējās izglītības klasē uzņemtajiem izglītojamiem ar speciālām vajadzībām). Par nodrošinājuma (mācību aprīkojuma, atbalsta pasākumu, personāla un vides pieejamību) prasību ievērošanu atbildīgs ir skolas dibinātājs. Savukārt par izglītojamā speciālo vajadzību apzināšanu atbildīgs ir vispārējās izglītības iestādes vadītājs (Vispārējās izglītības likuma 11. panta 2. punkts³²). Izglītības iestādē, pedagogiem vai vecākiem, atklājot izglītojamā grūtības mācību procesā, tiek īstenota psiholoģiski-medicīniskā izvērtēšana, kuras ietvaros tiek novērtētas izglītojamā speciālās vajadzības, nosakot izglītojamajam piemērotāko izglītības programmu un atbalsta pasākumus. Ja izglītības iestāde konstatē, ka izglītības procesa īstenošanā izglītojamajam ir nepieciešams AST, izglītības iestādei tas ir jānodrošina piešķirtā budžeta ietvaros. Saskaņā ar Izglītības likuma³³ 17. panta trešās daļas 7. punktu pašvaldībai ir jāuztur tās padotībā esošās izglītības iestādes, izņemot speciālās izglītības iestādes, kas īsteno speciālās izglītības programmas pamatzglītības vai vidējās izglītības pakāpē, kas norāda uz to, ka vispārīzglītojošās skolas izglītības programmas nodrošina pašvaldība, bet speciālās skolas – valsts. Profesionālās izglītības iestādes īstentās programmas nodrošina valsts vai pašvaldība.

Izglītības procesā izglītojamajam ar FT ir nepieciešams šāds nodrošinājums: 1) vides pieejamība; 2) mācību materiāli, 3) mācību tehnoloģiju (IKT) nodrošinājums un 4) AST (t.sk., TP). Vides pieejamība ir jānodrošina izglītības iestādes dibinātājam - valstij, pašvaldībai vai komersantam (privātās izglītības iestādes gadījumā). Minimālās prasības vides pieejamībai ir noteiktas Latvijas būvnormatīvos LBN 208-15 "Publiskas būves"³⁴. Piemēram, izglītības iestādē jābūt uzbrauktuvēm, rampām, pandusiem, speciāliem marķējumiem, pārejām utt. Speciālās un profesionālās izglītības iestādēs tas būs jānodrošina valstij, bet vispārīzglītojošās – pašvaldībai. Mācību materiāli un mācību tehnoloģijas, t.sk. IKT ir jānodrošina izglītības iestādei saskaņā ar Izglītības likumu. Savukārt AST nodrošina izglītības iestāde, lai īstētu izglītības programmas apguvi. AST pašreizējā sistēmā tiek nodrošinātas kā izglītības procesa sastāvdaļa, kur izglītības iestāde iegādājas AST piešķirtā budžeta ietvaros, lai īstētu izglītības programmu, kuru apgūst izglītojamais.

3.2. Pētījuma mērķa grupas apzināšana

Lai apzinātu Pētījuma mērķa grupu, tika apkopoti statistikas dati no IZM, VTPC, LNS un LNB, kā arī organizēta izglītības iestāžu aptauja.

3.2.1. Izglītojamie ar speciālām vajadzībām, kuriem izsniegti tehniskie palīgīdzekļi

Pētījumā tika apzināti bērni un jaunieši vecumā no 7 līdz 25 gadiem ar FT, kuriem ir izsniegti TP un kuri iegūst pamatzglītību un vidējo izglītību vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs³⁵. Tā kā izglītības nozarē netiek apkopoti un sistematizēti dati par skolēnu medicīnisko izvērtējumu, konkrēti – funkcionēšanas novērtējumu, tika apkopota IZM statistika par izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām. Šāda pieeja balstās pieņēmumā, ka bērns vai jauniešis ar FT izglītības iestādē tiks identificēts kā skolēns ar speciālām vajadzībām, jo speciālās izglītības programmas "nodrošina izglītojamajiem ar iegūtiem vai iedzimtiem funkcionāliem traucējumiem iespēju iegūt vispārējo izglītību atbilstoši viņu speciālajām vajadzībām" (Vispārējās izglītības likums, 49. pants³⁶).

- Izglītojamie ar speciālām vajadzībām

Saskaņā ar no VIIS datiem 2017. gadā vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs Latvijā mācījās 13 322 izglītojamo ar speciālām vajadzībām vecumā līdz 25 gadiem, kas ir ~6% no skolēnu skaita Latvijā. Skaitliski lielākā izglītojamo ar speciālām vajadzībām grupa ir izglītojamie ar mācīšanās traucējumiem (41%), taču visvairāk TP pakalpojuma saņēmēju ir šādās speciālo vajadzību grupās: 1) izglītojamie ar garīgās attīstības traucējumiem, 2) izglītojamie ar smagas garīgās attīstības traucējumiem, 3) izglītojamie ar fiziskās attīstības traucējumiem, 4) izglītojamie ar smagiem jauktas attīstības traucējumiem, 5) izglītojamie ar dzirdes traucējumiem un 6) izglītojamie

³¹ Ministru kabineta (21.08.2018.) noteikumi Nr. 543 "Prasības izglītojamo ar speciālām vajadzībām uzņemšanai vispārējās izglītības iestāžu īstenotajās vispārējās izglītības programmās", pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/301251-prasibas-izglitojamo-ar-specialam-vajadzibam-uznemsanai-visparejas-izglitiba>, skatīts 15.09.2018.

³² LR Saeima Vispārējās izglītības likums (1998). Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=20243>, skatīts 01.08.2018.

³³ LR Saeima 1998. Izglītības likums, pieņemts 29.10.1998., pieejams <https://likumi.lv/doc.php?id=50759>, skatīts 22.09.2018.

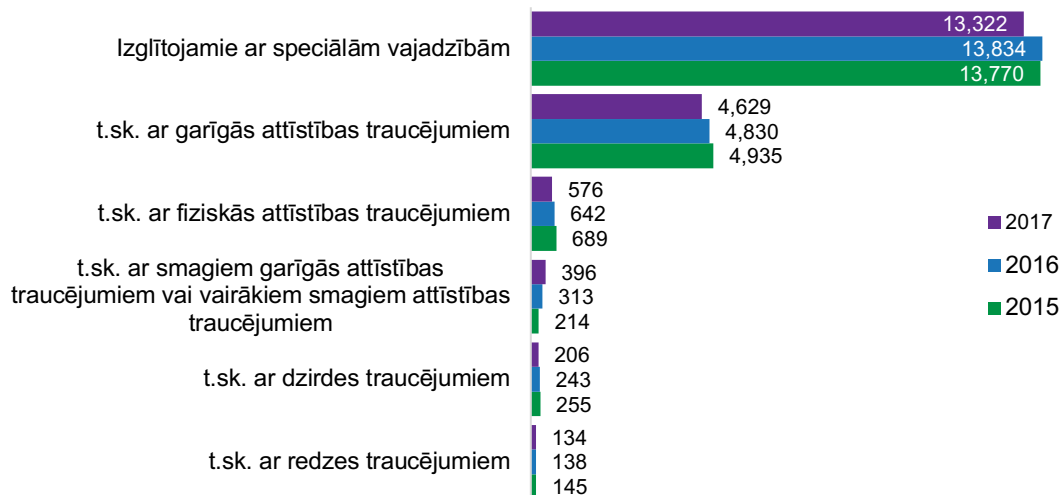
³⁴ Ministru kabineta (30.06.2015.) noteikumi "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves"", pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/274995-noteikumi-par-latvijas-buvnormativu-lbn-208-15-publiskas-buves->, skatīts 01.08.2018.

³⁵ Laika posmā no 2015. līdz 2017. gadam.

³⁶ LR Saeima Vispārējās izglītības likums (1998). Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=20243>, skatīts 01.08.2018.

ar redzes traucējumiem (skat. 1. attēls). Laika posmā no 2015. līdz 2017. gadam VTPC, LNS un LNB ir iesnieguši TP 2 251 personai vecumā no 7 līdz 25 gadiem (kopskaitā izsniegti 4 771 TP: 3,941 – VTPC, 492 – LNS, 338 – LNB).

1. attēls: Izglītojamo skaits daļījumā pa speciālo vajadzību veidiem vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs Latvijā 2015.-2017. g.
(Avots: 1. ziņojuma datubāze)

▪ **Izglītojamie ar speciālām vajadzībām un TP**

Savienojot statistiku par izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām (VIIS dati) ar datiem par TP lietotājiem, rezultātā iegūta informācija par 1 054 izglītojamajiem vecumā līdz 25 gadiem. Laika posmā no 2015. līdz 2017. gadam šie izglītojamie ir saņēmuši kopskaitā 2 251 TP no VTPC, LNS un LNB un mācījušies 189 vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs. Jānorāda, ka liela daļa TP pakalpojuma saņēmēju vecumā no 7 līdz 25 gadiem (1 197 personas) netika identificētas VIIS datos kā izglītojamie ar speciālām vajadzībām. Tas liecina, ka: 1) saņemtais TP kompensē personas ierobežojumus tādā mērā, ka izglītojamajam netiek konstatētas speciālās vajadzības un nepieciešamība pēc īpaša atbalsta mācību procesā³⁷; 2) nozīmīga daļa jauniešu ar FT neturpina mācības pēc pamatzglītības posma noslēgšanās³⁸. Šie rezultāti arī norāda, ka potenciālie AST lietotāji izglītības procesā nav visi izglītojamie ar speciālām vajadzībām, kas izmanto TP, un visiem izglītojamajiem, kas saņēmuši TP pakalpojumu, nav nepieciešamība arī pēc AST izglītības procesā. 3. tabula raksturo izglītojamos ar speciālām vajadzībām, kuriem izsniegti TP, to dzimumu un vecumu, speciālo vajadzību veidus, saņemtos TP un izglītības iestādes, kurās tie mācās.

Dati rāda, ka no personām, kas saņēmušas dzirdes palīgīdzekļus no LNS, 76% izglītības iestādēs ir identificēti kā “skolēni ar dzirdes traucējumiem”, bet 12% kā “skolēni ar garīgās attīstības traucējumiem” (tātad – kombinēti ierobežojumi). Šādi skolēni mācās 52 dažādās izglītības iestādēs, no kurām 21 ir speciālā izglītības iestāde. No personām, kas saņēmušas TP no VTPC, proporcionāli visvairāk jeb 55% ir “skolēni ar garīgās attīstības traucējumiem”, bet 19% – “skolēni ar fiziskās attīstības traucējumiem”. Šādi izglītojamie ir sastopami 168 izglītības iestādēs un gandrīz katrā speciālās izglītības iestādē (54 no 57 speciālās izglītības iestādēm³⁹). No personām, kas saņēmušas TP no LNB, 91% ir identificētas kā “skolēni ar redzes traucējumiem”, bet 6% – kā “skolēni ar mācīšanās traucējumiem”. Šādi izglītojamie mācās tikai 6 izglītības iestādēs visā Latvijā, no kurām 3 ir speciālās izglītības iestādes. Teju 90% izglītojamo ar speciālām vajadzībām un TP mācās pamatzglītības posmā.

³⁷ Detalizēta analīze par izglītojamajiem ar TP, kas nav identificēti kā izglītojamie ar speciālām vajadzībām, ir pieejama 1. pielikumā (1. ziņojums, 2.3.4. sadaļa) Dati rāda, ka 37% šo personu izmanto ortopēdiskos apavus, 13% - Šeno korsetes, 10% - aizsargs dzirdes aparātus, 6% - poļītes-pēdas ortozes, 6% - plaukstas locītavas – plaukstas ortozes, 4% - kakla-krūškurvja ortozes, 3% - ceļa ortozes, 3% - ortopēdiskos apavus ortožu lietošanai, 2% - acs protēzes, t.i. TP, kuru lietošana var nepieprasīt pielāgojumus mācību procesā un/vai mācību vidē.

³⁸ VIIS dati liecina, ka 98% izglītojamo ar speciālām vajadzībām vecumā līdz 25 gadiem mācās pamatzglītības posmā: 92% skolēni apgūst vispārējo pamatzglītību, 6% - profesionālo pamatzglītību. Vispārējās vidējās izglītības posmā mācās tikai 1% izglītojamo ar speciālām vajadzībām, vidējās profesionālās – 1%. Tikai 0.08% izglītojamo ar speciālām vajadzībām vecumā līdz 25 gadiem turpina izglīties pēc vidējās izglītības ieguves.

³⁹ Saskaņā ar IZM datiem 2017./2018. māc.g. Latvijā bija 57 speciālās izglītības iestādes; avots: http://www.izm.gov.lv/images/aktualitates/2017/skolu_statistika_15092017.pdf, skatīts 25.01.2019.

3. tabula: Kopsavilkums par izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, kas izmanto TP.
(Avots: 1. ziņojuma datubāze)

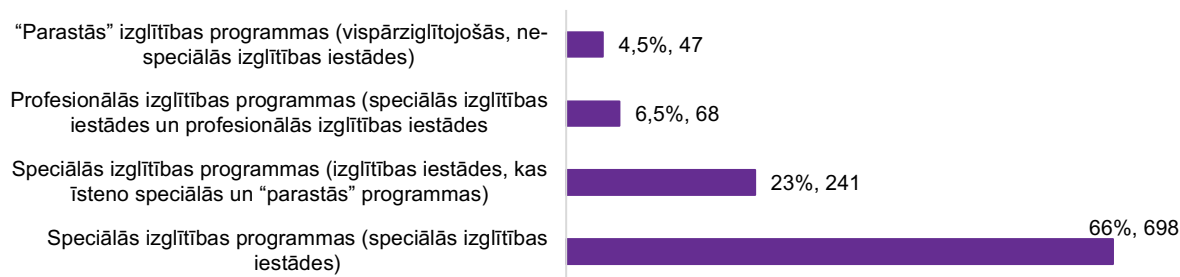
RĀDĪTĀJI		LNB	LNS	VTPC
1	2	3	4	5
TP saņēmēji	<i>kopējais skaits</i>	33	186	835
Dzimums	<i>zēni</i>	45%	47%	63%
	<i>meitenes</i>	55%	53%	37%
Vecuma grupas	<i>7-11 g. (ieskaitot)</i>	12%	23%	36%
	<i>12-17 g. (ieskaitot)</i>	52%	39%	44%
	<i>18-25 g. (ieskaitot)</i>	36%	38%	20%
Izglītojamo speciālo vajadzību grupas	<i>biežāk sastopamās</i>	<ul style="list-style-type: none"> redzes traucējumi (91%) mācīšanās traucējumi (6%) 	<ul style="list-style-type: none"> dzirdes traucējumi (76%) garīgās attīstības traucējumi (12%) mācīšanās traucējumi (7%) 	<ul style="list-style-type: none"> garīgās attīstības traucējumi (55%) fiziskās attīstības traucējumi (17%) smagi garīgās attīstības traucējumi vai vairāki smagi attīstības traucējumi (12%) mācīšanās traucējumi (9%)
Izsniegtie TP	<i>skaits</i>	242	270	2 213
	<i>skaits uz 1 saņēmēju</i>	7,33	1,45	2,65
	<i>biežāk izsniegto TP grupas</i>	<ul style="list-style-type: none"> saziņas un signalizēšanas palīgīdzekļi personīgās medicīniskās aprūpes palīgīdzekļi mājsaimniecības palīgīdzekļi 	<ul style="list-style-type: none"> aizauss dzirdes aparāti digitālās vizuālās saziņas ierīces laikrāži ar vibrozvanu FM radiofrekvenču pārraides sistēmas 	<ul style="list-style-type: none"> ortopēdiskie apavi pārvietošanās palīgīdzekļi ortozes pašaprūpes palīgīdzekļi
Izglītības iestādes	<i>skaits</i>	6	52	168
	<i>iestādes tips /programma</i>	<ul style="list-style-type: none"> 3 speciālās izglītības iestādes 3 vispārizglītojošās izglītības iestādes, t.sk. viena, kurā izglītojamais iekļauts "parastā" izglītības programmā 0 profesionālās izglītības iestādes 	<ul style="list-style-type: none"> 21 speciālās izglītības iestāde 22 vispārizglītojošās izglītības iestādes (t.sk. 4, kurās izglītojamais iekļauts "parastā" izglītības programmā) 9 profesionālās izglītības iestādes 	<ul style="list-style-type: none"> 56 speciālās izglītības iestādes 107 vispārizglītojošās izglītības iestādes (t.sk. 28, kurās izglītojamais iekļauts "parastā" izglītības programmā) 5 profesionālās izglītības iestādes

Izglītojamie ar speciālām vajadzībām, kuri izmanto TP, ir izteikti koncentrēti speciālajās izglītības iestādēs: tajās mācās 66% identificēto izglītojamo ar speciālām vajadzībām, kas lieto TP (skat. 2. attēls). Salīdzinoši, no visiem izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām Latvijā (t.i. gan tiem, kas izmanto TP, un tiem, kas neizmanto TP)⁴⁰, speciālajās izglītības iestādēs mācās 51% bērnu un jauniešu. 23% jeb izglītojamo ar speciālām vajadzībām un TP mācās speciālās izglītības klasēs jeb grupās, t. i. izglītības iestādēs, kas īsteno "parastās" un speciālās izglītības programmas. Tikai 6% jeb 68 izglītojamie ar speciālām vajadzībām un TP apgūst profesionālās izglītības programmas, taču puse no profesionālās izglītības programmām tiek nodrošinātas speciālajās skolās. Tikai 4% jeb 47 izglītojamie ar speciālām vajadzībām un TP ir iekļauti "parastajās" programmās. 10% izglītojamo ar speciālām vajadzībām un TP izmantoja izglītības asistenta pakalpojumu, savukārt 3% – izglītības programmu apguva mājniecībā.

⁴⁰ T.sk. skolēniem, kas neizmanto TP.

2. attēls: Izglītojamo ar speciālām vajadzībām un TP īpatsvars un skaits dalījumā pa izglītības programmām.

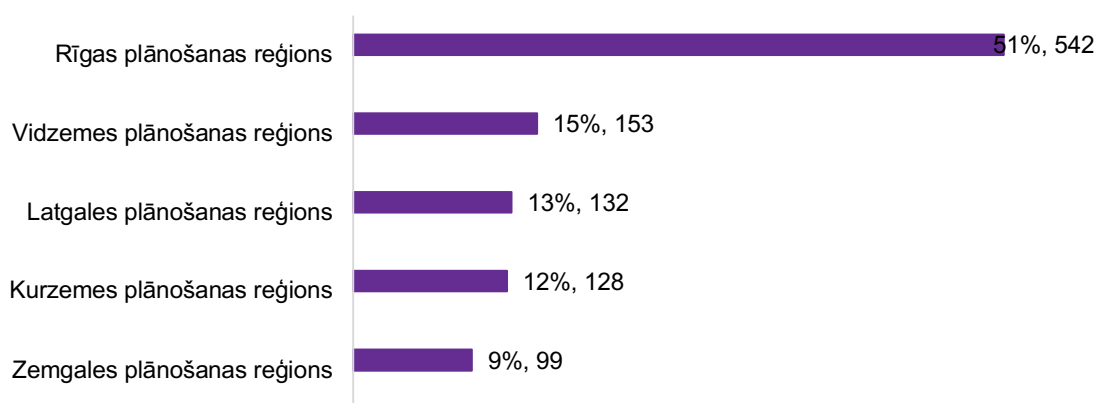
(Avots: Pētījuma 1. ziņojuma datubāze)

Salīdzinoši visvairāk izglītojamo ar speciālām vajadzībām, kas izmanto TP, mācās izglītības iestādēs Rīgas plānošanas reģionā (Rīgas plānošanas reģionā – 51%, Rīgā – 40%). Vidzemes plānošanas reģionā, t.sk. Valmieras pilsētā, mācās 15% šādu izglītojamo, Latgales plānošanas reģionā, t.sk. Daugavpils un Rēzeknes pilsētās, – 13%, Kurzemes plānošanas reģionā, t.sk. Liepājā un Ventspilī, – 12%, bet Zemgales plānošanas reģionā, t.sk. Jelgavā un Jēkabpilī – 9%. (skat. 3. attēls). Lai arī aptuveni puse mērķa grupas ir novietota Rīgā un Pierīgā, tik pat liela proporcija izglītojamo (49%) mācās izglītības iestādēs reģionos.

3. attēls: Izglītojamo ar speciālām vajadzībām un TP novietojums plānošanas reģionos.

(Avots: 1. ziņojuma datubāze)

3.2.2. Izglītojamie ar funkcionēšanas traucējumiem

Tā kā izglītības nozarē netiek apkopoti un sistematizēti dati par skolēnu medicīnisko izvērtējumu (funkcionēšanas novērtēšanu), dati par izglītojamajiem ar funkcionēšanas traucējumiem tika iegūti ar izglītības iestāžu aptaujas palīdzību. Aptaujā piedalījies tika aicinātas visas vispārējās un profesionālās izglītības iestādes, kurās tika identificēti izglītojamie ar speciālām vajadzībām, kas izmanto TP (189 izglītības iestādes), un kuras 2018./2019. mācību gadā turpina savu darbību (180 izglītības iestādes). Derīgas anketas iesniedza 98 no 180 aptaujā iekļautajām izglītības iestādēm⁴¹.

Saskaņā ar 1. ziņojumā (1. pielikums) apkopotajiem datiem, šajās 98 izglītības iestādēs mācās 697 izglītojamie ar speciālām vajadzībām, kas izmanto TP, tomēr izglītības iestādes identificējušas 2 910 izglītojamos ar FT. Šie rezultāti ir skaidrojami ar to, ka individuālo TP izsniegšana primāri ir saistīta ar personas ķermeņa funkciju un struktūru novērtēšanu, taču izglītības kontekstā nozīmīgas ir arī personas aktivitātes un dalības spējas⁴² (mācīšanās un zināšanu lietojums, vispārēji uzdevumi un vajadzības, komunikācija, mobilitāte, interpersonāla mijiedarbība, sociālā dzīve, u.c.). Tas, savukārt, liecina, ka izglītojamo skaits, kuriem mācību procesā ir nepieciešamas AST, ir ievērojami augstāks, nekā izglītojamo skaits, kuri izmanto sociālā pakalpojuma ietvaros saņemtos TP. Vienlaikus, kā secināts iepriekš (3.2.1. sadaļā), ne visiem TP lietotājiem ir nepieciešami AST mācību procesā. 15 no 98 izglītības iestādēm, kuras piedalījās aptaujā, norādīja, ka tajās nav sastopami izglītojamie ar FT un, līdz ar to, netiek izmantotas AST mācību procesa nodrošināšanai (saskaņā ar 1. ziņojumā apkopotajiem datiem šajās 15 izglītības iestādēs mācās 46 izglītojamie ar speciālām vajadzībām, kas izmanto TP). Šis apstāklis un izglītības iestāžu aptaujas rezultāti kopumā parāda, ka izglītības iestādēs ir atšķirīga izpratne par funkcionēšanas

⁴¹ Detalizētu informāciju par aptaujas norisi un rezultātiem skat. 2. pielikumā (2. ziņojums).

⁴² Starptautiskā funkcionēšanas, nespējas un veselības klasifikācija, Pasaules Veselības Organizācija (2003).Pieejams: <https://www.spkc.gov.lv/upload/Datu%20bazes/sfk.pdf>, skatīts 02.09.2018.

traucējumiem. Izglītības iestādēs nepastāv vienota metodika vai sistēma funkcionēšanas ierobežojumu konstatēšanai un novērtēšanai.

Analizējot aptaujas rezultātus dalījumā pa FT veidiem, visvairāk pārstāvētās grupas aptaujātajās izglītības iestādēs ir izglītojamie ar komunikācijas traucējumiem (929 no 2 910 jeb 32%) un mobilitātes traucējumiem (537 no 2 910 jeb 22%); salīdzinoši mazāk ir izglītojamie ar redzes traucējumiem (355 no 2 910 jeb 12%) un dzirdes traucējumiem (141 no 2 910 jeb 5%) (skat. 4. tabula). Vienam izglītojamajam vienlaikus var būt vairāki FT veidi. Vismaz 32% gadījumos izglītības iestādes ir norādījušas, ka izglītojamajam ir FT, taču nav norādījušas FT veidu. Dalījumā pa izglītības programmu veidiem 80% izglītojamo ar FT mācās speciālajās izglītības programmās, 11% – profesionālās izglītības programmās, t.sk. speciālo skolu īstenotajās izglītības programmās, bet 9% – “parastajās” izglītības programmās.

4. tabula: Izglītojamo ar FT skaits aptaujātajās izglītības iestādēs 2018./2019. māc. g.
(Avots: Skolu aptauja)

Nr.p.k.	Izglītības iestāde	Izglītojamo ar FT skaits	FT veids (ja norādīts)			
			Redze	Dzirde	Mobilitāte	Komunikācija
1	2	3	4	5	6	7
1.	Speciālās izglītības iestādes	1 987	303	87	394	676
2.	Vispārējās izglītības iestādes	824	32	36	90	238
3.	Vidējās profesionālās izglītības iestāde	99	20	18	53	15
4.	Kopā	2 910	355	141	537	929

Analizējot statistiku par izglītojamajiem ar FT dažādās klašu grupās, salīdzinoši visvairāk jeb 58% izglītojamo ir 5.-9. klašu grupā, un otra pārstāvētākā grupa ir 1.-4. klases, kurā mācās 35% aptaujā identificēto izglītojamo ar FT (skat. 5. tabula). Vismazāk izglītojamo ar FT mācās 10.-12. klašu grupā – tikai 6%. Ņemot vērā dalījumu pa FT veidiem, salīdzinoši vairāk izglītojamo ar komunikācijas un mobilitātes traucējumiem ir 1.-4. un 5.-9. klašu grupās, savukārt izglītojamo ar redzes un dzirdes traucējumiem īpatsvars ir vienlīdz augsts arī 10.-12. klašu grupās.

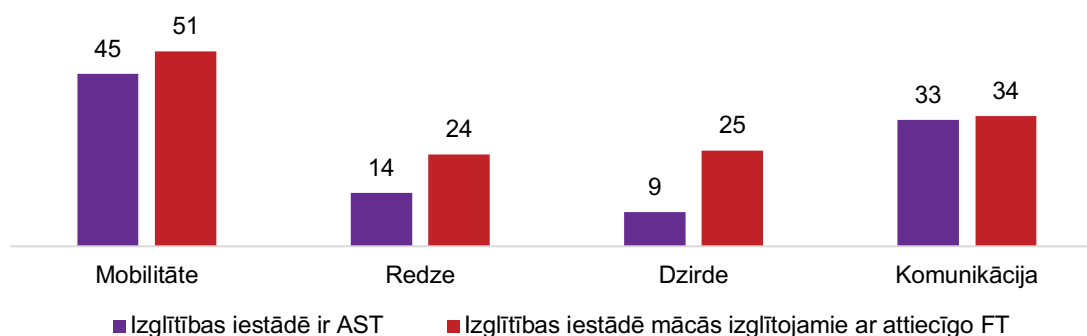
5. tabula: Izglītojamo ar FT skaits dalījumā pa izglītības veidiem un klašu grupām.
(Avots: Skolu aptauja)

Nr.p.k.	Izglītības iestāde un klašu grupa	Izglītojamo ar FT skaits	FT veids (ja norādīts)			
			Redze	Dzirde	Mobilitāte	Komunikācija
1	2	3	4	5	6	7
1.-4. KLAŠU GRUPA						
1.1.	Speciālās izglītības iestādēs	665	105	45	154	258
1.2.	Vispārējās izglītības iestādēs	357	13	5	41	131
1.3.	Kopā	1 022	118	50	195	389
5.-9. KLAŠU GRUPA						
2.1.	Speciālās izglītības iestādēs, t.sk. profesionālajās pamatizglītības programmās	1261	167	31	233	380
2.2.	Vispārējās izglītības iestādēs	439	19	7	45	107
2.3.	Kopā	1 700	186	38	278	487
10.-12. KLAŠU GRUPA						
3.1.	Speciālās izglītības iestādēs	61	31	11	7	38
3.2.	Vispārējās vidējās izglītības iestādēs	28	0	24	4	0
3.3.	Profesionālajās izglītības iestādēs	99	20	18	53	15
3.4.	Kopā	188	51	53	64	53

3.3. Asistīvās tehnoloģijas izglītības iestādēs: nodrošinājums un vajadzības

Ar izglītības iestāžu aptaujas palīdzību tika apzināts arī izglītības iestāžu nodrošinājums ar AST un AST vajadzības. Datu apkopojums par AST nodrošinājumu parāda, ka 2018./2019. māc. g. 56 no 98 aptaujātajām izglītības iestādēm ir vismaz viens AST mācību procesa nodrošināšanai izglītojamajiem ar FT, savukārt 42 no 98 izglītības iestādēm norāda, ka to rīcībā nav neviena AST. Aptaujas rezultāti parāda, ka izglītības iestāžu, kurās mācās izglītojamie ar speciālām vajadzībām, kuri izmanto TP, nodrošinājums ar mācību procesā izmantojamām AST ir nepietiekams. AST nodrošinājuma ziņā salīdzinoši apriņķotākas ir speciālās skolas (27 no 29 iestādēm ir vismaz viens AST), savukārt starp vispārīzglītojošām skolām, kas piedalījušās aptaujā, tikai 26 no 62 skolām ir vismaz viens AST, bet starp profesionālās izglītības iestādēm – 3 no 7 ir vismaz viens AST. Salīdzinoši vairāk AST ir tajās izglītības iestādēs, kurās mācās bērni ar mobilitātes traucējumiem (skat. 4. attēls), tomēr tas varētu būt saistīts ar to, ka izglītojamie ar mobilitātes traucējumiem ir skaitliski vairāk, kā arī tos ir vieglāk iekļaut jeb integrēt vispārīzglītojošās skolās. Visretāk izplatīts ir AST nodrošinājums izglītojamajiem ar redzes traucējumiem, taču bērni ar redzes traucējumiem ir skaitliski mazāk pārstāvēta grupa starp izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, kas lieto TP. Aptaujas rezultāti liecina, ka skolas AST nodrošinājuma līmenis nav atkarīgs no pašvaldības lieluma iedzīvotāju skaita ziņā.

4. attēls: **Izglītības iestādes, kurās mācās izglītojamie ar FT un kurās ir AST (skaits).**
(Avots: Pētījuma 2. ziņojuma datubāze)

3.3.1. AST “redze” nodrošinājums un vajadzības

NODROŠINĀJUMS. AST izglītojamajiem ar redzes traucējumiem ir pieejamas 14 no 98 izglītības iestādēm (24 izglītības iestādēs mācās vismaz viens izglītojamais ar redzes traucējumiem). Visbiežāk izglītības iestādēs tiek nodrošināta klausāma lasāmviela, sistēmas attēla palielināšanai un īpašas izvades programmatūras, speciāli lasīšanas galdi, rakstāmgaldi un statīvi un specializētas skaņu ierakstīšanas un atskaņošanas ierīces. Virkne palīgīdzekļu izglītojamajiem ar redzes traucējumiem ir pieejami tikai vienā izglītības iestādē.

VAJADZĪBAS. Kā nozīmīgas AST izglītojamajiem ar redzes traucējumiem, nosauktas attēlu palielinošās sistēmas (ISO: 22.03.18), lasīšanas galdi, rakstāmgaldi un statīvi (ISO 18.03.06), specifisks darba apgaismojums (ISO: 22.15.06.), kalkulatori ar funkciju atskaņošanu (ISO: 22.15.06.), klausāma lasāmviela (ISO: 22.30.03.), īpaša izvades programmatūra (ISO 22.39.12.). Tādi biežāk nosauktie AST kā speciālas mēbeles un apgaismojums ir tieši saistīti ar piemērotas mācību vides nodrošināšanu, savukārt klausāma lasāmviela – ar mācību materiāliem.

5. attēls: **AST “redze” vajadzības un nodrošinājums aptaujātajās izglītības iestādēs.**
(Avots: 2. ziņojuma datubāze)

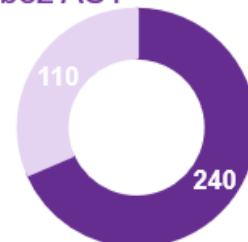
Izglītojamo ar redzes traucējumiem skaits

	Izglītojamie (skaits)
Speciālās izglītības iestādes	303
Vispārējās izglītības iestādes	32
Vidējās profesionālās izglītības iestāde	20

Izglītības iestāžu, kurās ir vismaz 1 AST «redzei»

	II (skaits)
Speciālās izglītības iestādes	7
Vispārējās izglītības iestādes	6
Vidējās profesionālās izglītības iestāde	1

Izglītojamo skaits izglītības iestādēs ar/bez AST

■ Izglītojamo skaits II ar AST
■ Izglītojamo skaits II bez AST

Visbiežāk nodrošinātie AST izglītības iestādēs

	AST (skaits)
Klausāma lasāmviela (ISO: 22.30.03)	9
Sistēmas attēla palielināšanai (ISO: 22.03.18)	6
Īpašas izvades programmatūra (ISO:22.39.12.)	6
Speciāli lasīšanas galdi, rakstāmgaldi un statīvi (ISO: 18.03.06)	4
Specializētas skaņu ierakstīšanas un atskaņošanas ierīces (ISO: 22.18.03)	4

AST, kas visbiežāk norādīti kā nepieciešami

	AST (skaits)
Sistēmas attēla palielināšanai (ISO: 22.03.18)	5
Speciāli lasīšanas galdi, rakstāmgaldi un statīvi (ISO: 18.03.06)	4
Specifiskas darba apgaismojums (ISO: 06.06.21)	4
Kalkulatori ar funkciju atskaņošanu (ISO: 22.15.06)	4
Klausāma lasāmviela (ISO: 22.30.03)	4

3.3.2. AST “dzirde” nodrošinājums un vajadzības

NODROŠINĀJUMS. AST izglītojamiem ar dzirdes traucējumiem ir pieejami 9 no 98 izglītības iestādēm (25 izglītības iestādēs mācās vismaz viens izglītojamais ar dzirdes traucējumiem). Visbiežāk nosauktie AST, kas tiek izmantoti mācību procesā, izglītojot bērnu un jauniešus ar dzirdes traucējumiem, ir specializēti palīgīdzekļi balss vingrināšanai un runas apmācībai un specializēti palīgīdzekļi ikonu un simbolu apguvei, sakaru pastiprinātāji un dažādi ievades piederumi. 14 no aptaujā iekļautajiem AST izglītojamiem ar dzirdes traucējumiem netiek nodrošināti nevienā izglītības iestādē.

VAJADZĪBAS. Kā nepieciešami AST izglītojamiem ar dzirdes traucējumiem ir dialoga vienības (ISO:22.21.09), specializēti palīgīdzekļi balss vingrināšanai un runas apmācībai (ISO: 05.03.03.), aprīkojums apmācībai un treniņam, runāto valodu aizstājot ar zīmēm (ISO:05.06.12), lasāmvielu multivīdē (ISO: 22.30.09) un rakstzīmju lasīšanas aparāti (ISO: 22.30.21.). Aprīkojums zīmju valodas treniņam ir piemērots izglītības iestādēm, kuras attīsta zīmju valodas prasmes, bet lasāmviela multivīdē – mācību materiāls.

6. attēls: **AST “dzirde” vajadzības un nodrošinājums aptaujātajās izglītības iestādēs.**
(Avots: 2. ziņojuma datubāze)

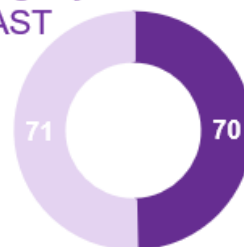
Izglītojamie ar dzirdes traucējumiem

	Izglītojamie (skaits)
Speciālās izglītības iestādes	87
Vispārējās izglītības iestādes	36
Vidējās profesionālās izglītības iestāde	18

Izglītības iestādes, kurās ir vismaz 1 AST «dzirdei»

	II (skaits)
Speciālās izglītības iestādes	5
Vispārējās izglītības iestādes	4
Vidējās profesionālās izglītības iestāde	0

Izglītojamie ar/bez AST

■ Izglītojamo skaits II ar AST
■ Izglītojamo skaits II bez AST

Visbiežāk nodrošinātie AST izglītības iestādēs

	AST (skaits)
Specializēti palīgīdzekļi balss vingrināšanai un runas apmācībai (ISO 05.03.03.)	3
Specializēti palīgīdzekļi ikonu un simbolu apguvei (ISO: 05.06.21.)	3
Ievades piederumi (ierīces, kuras savieno ievades sistēmas ar datoru, piem., autonomas vārdu bankas, vārdu saraksti, pieslēgvietas, kabeli, pultis) (ISO: 22.36.15)	2

AST, kas visbiežāk norādīti kā nepieciešami

	AST (skaits)
Dialoga vienības (ISO:22.21.09)	4
Specializēti palīgīdzekļi balss vingrināšanai un runas apmācībai (ISO: 05.03.03.)	3
Aprīkojums apmācībai un treniņam, runāto valodu aizstājot ar zīmēm (ISO: 05.06.12)	3
Lasāmviela multivīdē (22.30.09)	3

3.3.3. AST “komunikācija” nodrošinājums un vajadzības

NODROŠINĀJUMS. AST izglītojamiem ar komunikācijas traucējumiem ir pieejami 33 no 98 izglītības iestādēm (34 izglītības iestādēs mācās vismaz viens izglītojamais ar komunikācijas traucējumiem). Starp biežāk norādītajiem komunikācijas AST ir logopēdiskie spoguļi, klausāma lasāmviela un palīg līdzekļi komunikācijas treniņam ar attēliem un zīmējumiem.

VAJADZĪBAS. Kā nepieciešamie AST visbiežāk minēti specializēti palīg līdzekļi balss vingrināšanai un runas apmācībai (ISO:05.03.03.), kā arī palīg līdzekļi komunikācijas treniņam ar attēliem un zīmējumiem (ISO:05.06.27). Aptaujas anketā ikvienu iekļauto AST vismaz viena izglītības iestāde norāda kā nepieciešamu izglītības procesā izglītojamiem ar komunikācijas traucējumiem, kas norāda, ka izglītības iestāžu skatījumā ir nepieciešams plašs klāsts komunikācijas AST. 80% AST, ko izglītības iestādes norādījušas kā nepieciešamus mācību procesa īstenošanai izglītojamajiem ar komunikācijas traucējumiem, pašlaik netiek nodrošināti.

7. attēls: **AST “komunikācija” vajadzības un nodrošinājums aptaujātajās izglītības iestādēs.**
(Avots: 2. ziņojuma datubāze)

Visbiežāk nodrošinātie AST izglītības iestādēs

AST (skats)	AST (skaits)
Logopēdiskie spoguļi (ISO: 09.45.09)	28
Klausāma lasāmviela (ISO: 22.30.03)	21
Palīg līdzekļi komunikācijas treniņam ar attēliem un zīmējumiem (ISO: 05.06.27)	20
Specializēti mācību materiāli lasītprasmes attīstīšanai (ISO: 05.03.06)	14
Speciālizēti mācību materiāli rakstīšanas prasmju attīstīšanai (ISO: 05.03.09)	14

AST, kas visbiežāk norādīti kā nepieciešami

AST (skats)	AST (skaits)
Specializēti palīg līdzekļi balss vingrināšanai un runas apmācībai (ISO:05.03.03)	7
Palīg līdzekļi rādītāja novietošanai ekrānā, lai izvēlētos elementus datora displejā (ISO:22.36.21)	6
Palīg līdzekļi komunikācijas treniņam ar attēliem un zīmējumiem (ISO: 05.06.27)	5
Logopēdiskie spoguļi (ISO: 09.45.09)	5
Rakstammašīnas (piem., manuālas, elektroniskas, runājošas, ar atmiņu) (ISO: 22.12.15)	5
Klausāma lasāmviela (ISO: 22.30.03)	5

3.3.4. AST “mobilitāte” nodrošinājums un vajadzības

NODROŠINĀJUMS. AST izglītojamiem ar mobilitātes traucējumiem ir pieejami 45 no 98 izglītības iestādēm (51 izglītības iestādē mācās vismaz viens izglītojamais ar mobilitātes traucējumiem). Visbiežāk minētie AST, kas izmantoti izglītojamo ar mobilitātes traucējumiem izglītošanā, ir staigāšanas rāmji ar riteņiem, aprīkojums roku, kāju, rumpja kustību un līdzsvara treniņam un pavadņa kontrolēti manuāli ratiņkrēsli. Atšķirībā no citām FT kategorijām, nozīmīga daļa mobilitātes AST (~10%), kas tiek izmantoti mācību procesā izglītības iestādēs, ir izglītojamā, nevis izglītības iestādes īpašums.

VAJADZĪBAS. AST, kas paredzēti mācību procesa īstenošanai izglītojamajiem ar mobilitātes traucējumiem, ir visbiežāk izglītības iestāžu vajadzības pieminētā AST grupa. Vispieprasītākie AST ir specializētas manuālas ierīces zīmēšanai un rakstīšanai ar roku (ISO:22.12.03.) un īpašas mēbeles sēdēšanai (ISO:18.09.21.). Salīdzinoši retāk nosaukti mobilitātes AST ir pārvietojamās uzbrauktuves (ISO: 18.30.15) un darba stienīši (ISO: 24.18.15). 80% AST, ko izglītības iestādes norādījušas kā nepieciešamus mācību procesa īstenošanai izglītojamajiem ar mobilitātes traucējumiem, šobrīd netiek nodrošināti. Izglītības iestāžu vajadzības saistās ar AST, kas kompensē vides barjeras, vai atbalsta izglītojamā pašaprūpes prasmes. Atsevišķi izglītības iestāžu AST nav piemēroti iekļaušanai AST apmaiņas fondā higiēnas apsvērumu dēļ (piem., trauki).

8. attēls: **AST “mobilitāte” vajadzības un nodrošinājums aptaujātajās izglītības iestādēs.**
(Avots: 2. ziņojuma datubāze)

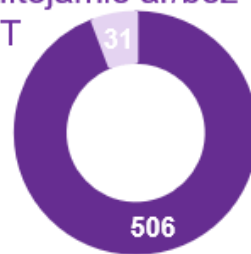
Izglītojamie ar mobilitātes FT

	Izglītojamie (skaits)
Speciālās izglītības iestādes	394
Vispārējās izglītības iestādes	90
Vidējās profesionālās izglītības iestāde	53

Izglītības iestādes, kurās ir AST «mobilitātei»

	II (skaits)
Speciālās izglītības iestādes	24
Vispārējās izglītības iestādes	18
Vidējās profesionālās izglītības iestāde	3

Izglītojamie ar/bez AST

■ Izglītojamo skaits II ar AST
■ Izglītojamo skaits II bez AST

Visbiežāk nodrošinātie AST izglītības iestādēs

	AST (skaits)
Aprīkojums roku, kāju, rumpja kustību un līdzsvara treniņam vai stiprināšanai, t.sk. sienas stieņi, batuti, vingrošanas paklāji, līdzsvara dēļi (ISO: 04.48.15)	30
Staigāšanas rāmji ar riteņiem (ISO: 12.06.06)	19
Pavadņa kontrolēti manuāli vadāmi ratiņkrēsli (ISO: 12.22.18)	19
Tualetes krēsli (ISO: 09.12.03)	16
Fiksētās uzbrauktuves (ISO: 18.30.18)	15

AST, kas visbiežāk norādīti kā nepieciešami

	AST (skaits)
Fiksētās uzbrauktuves (ISO: 18.30.18)	17
Specializētas manuālas ierīces zīmēšanai un rakstīšanai ar roku (ISO: 22.12.03)	10
Īpaši pielāgotas mēbeles sēdēšanai (ISO: 18.09.21)	10
Ierīces ēdiena noturēšanai šķīvī (šķīvja apmales) (ISO: 15.09.21)	9
Pielāgoti šķīvji un bļodas (ISO: 15.09.18)	9
Pielāgotas krūzes, glāzes, tases un apakštases (ISO: 15.09.16)	9

3.4. AST nodrošināšanas izglītības iestādēs problemātika

Apkopojot izglītības iestāžu, sociālo partneru, citu ekspertu un speciālistu viedokļus, ir identificēta virkne problēmjautājumu saistībā ar esošo kārtību, kā izglītojamie un izglītības iestādes iegūst AST.

- Pastāv atšķirības terminu lietojumā un jēdzienu izpratnē starp izglītības un labklājības nozarēm

Latvijā nav vienotu formulējumu, kas definē AST, TP un FT. Līdz ar to šo terminu lietošanu nereti nosaka situācija un lietotāji. Atšķirības jēdzienu izpratnē un terminu lietojumā negatīvi ietekmē iespējas iegūt salīdzināmus datus un veikt to analīzi. Piemēram, termins “AST” nav definēts nevienā normatīvajā aktā. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā⁴³ ir noteikts, ka “tehniskie palīgīdzekļi ir aprīkojums vai tehniskās sistēmas, kas novērš, kompensē, atvieglo vai neitralizē funkcijas pazeminājumu vai invaliditāti” (1. pants 26. punkts), savukārt “tehnisko palīgīdzekļu pakalpojums ir pasākumu kopums, kas nodrošina personas funkcionālo novērtēšanu, tehnisko palīgīdzekļu izgatavošanu, pielāgošanu, lietošanas apmācību, remontu, aprīkojuma nodrošināšanu, kā arī piegādi personas dzīves vieta” (1. pants 33. punkts). Definīcijā tiek pieminēta funkcionālā novērtēšana, bet netiek sniegts tās skaidrojums. Invaliditātes likumā⁴⁴ noteikts, ka “funkcionēšanas ierobežojums ir slimības, traumas vai iedzimta defekta izraisīts fizisks vai garīgs (organisma spēju; apmācības, komunikācijas, orientācijas, pārvietošanās, pašaprūpes spēju; savas uzvedības, aktivitāšu, līdzdalības kontrolēšanas spēju) traucējums, kas ierobežo personas spējas strādāt, aprūpēt sevi un apgrūtina tās iekļaušanos sabiedrībā” (1. pants 3. punkts). Šis definējums neskaidro, kas ir funkcionēšanas traucējums. Izglītības likumā⁴⁵ skaidrots termins “mācību tehniskie līdzekļi - mācību procesā izmantojamās tehniskās ierīces un iekārtas, t.sk. izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām paredzētās tehniskās ierīces un iekārtas” (1. pants 12.^h punkts). Tiek skaidrots, kas ir tehniskie līdzekļi, kas nepieciešami izglītojamajam izglītības procesā, ietverot arī AST saturiskā izpratnē. Vispārējās izglītības likumā⁴⁶ noteikts, ka “speciālās vajadzības ir nepieciešamība saņemt tāda veida atbalstu un rehabilitāciju, kas rada iespēju izglītojamajam apgūt izglītības programmu, ņemot vērā viņa veselības stāvokli, spējas un attīstības līmeni” (1. pants 14. punkts). Jēdziens ir skaidrots, taču nav saprotama tā sasaiste ar terminu “funkcionēšanas traucējumi” vai “funkcionēšanas ierobežojumi”.

- Nav vienota un standartizētos kritērijos balstīta funkcionēšanas novērtēšana izglītības un labklājības nozarēs

Veselības aprūpes sistēmas ietvaros personas funkcionālo novērtēšanu veic ārsts vai ārsts-speciālists. VDEĀVK novērtē un piešķir invaliditātes pazīmi, kā arī īpašās kopšanas atzinumu, kas pamato vajadzību pēc izglītības asistenta pakalpojuma. Funkcionālie speciālisti novērtējumu rezultātus neizmanto sistemātiski un starpdisciplināri. Pedagoģiski medicīniskās komisijas, savukārt, vērtē izglītojamā speciālās vajadzības, nosakot personai piemērotāko izglītības programmu un atbalsta pasākumus. AST kā atbalsta pasākums visbiežāk ir pieminēts vispusīgi, neiedziļinoties piemērotākā AST izvēlē, lietošanas nosacījumos, u.tml. Visām uzskaitītājām izvērtēšanām nav kopīgi mērķi, kā arī netiek nodrošināta informācijas aprīte un saskaņošana. Rezultātā, šobrīd Latvijā nepastāv kopējs reģistrs, kas apzina bērnus, kuriem ir vajadzīgs īpašs atbalsts – AST mācību procesā. Gadījuma izpētēs apzināts, ka atsevišķas speciālās izglītības iestādes veic funkcionālo traucējumu novērtēšanu ar standartizētiem novērtēšanas instrumentiem (GMFCS, MACS, EDAC, Vikingu skala u.c.) un veido savu “iekšējo” datu bāzi par izglītojamo funkcionēšanas ierobežojumu līmeņiem.

- Informācijas un zināšanu trūkums par AST

Uz informācijas trūkumu par AST, to lietošanas un iegūšanas iespējām norāda lietotāju interešu pārstāvji, ārstniecības personas un izglītības speciālisti. Problēma ir ne tikai pedagoga specifisku zināšanu trūkums, lai palīdzētu izglītojamajiem ar FT un AST izglītības procesā, bet arī apstākļi, ka Latvijā ir grūtības ar speciālistu apmācību un sagatavošanu, kas varētu sniegt atbalstu izglītības sistēmai. Esošajā situācijā lielākoties vecāki ir tie, kas meklē AST savam bērnam, apzinot valsts, pašvaldības un NVO piedāvātās iespējas, taču sociālie partneri, eksperti un skolu pārstāvji norāda, ka vecākus ne vienmēr ir sasniegusi ziņa par TP pakalpojumu. Arī skolu pārstāvji nereti saskaras ar situāciju, ka arī medicīniskais personāls nav informēts par AST un to saņemšanas iespējām, kā arī nevar novērtēt, kāds klientam būtu piemērotākais AST izglītības procesā. Esošajā situācijā atbilstoši normatīvajam regulējumam funkcionālie speciālisti nav tiesīgi izrakstīt TP. Līdz ar to funkcionālais speciālists veic

⁴³ LR Saeima (2002). Sociālo pakalpojumu un palīdzības likums; pieņemts 31.10.2002.; pieejams <https://likumi.lv/doc.php?id=68488>, skatīts 22.09.2018.

⁴⁴ LR Saeima (2010). Invaliditātes likums; pieņemts 20.05.2010.; pieejams <https://likumi.lv/doc.php?id=211494>, skatīts 22.09.2018.

⁴⁵ LR Saeima (1998). Izglītības likums; pieņemts 29.10.1998.; pieejams <https://likumi.lv/doc.php?id=50759>, skatīts 22.09.2018.

⁴⁶ LR Saeima (1998). Vispārējās izglītības likums; pieņemts 10.06.1999. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=20243>, skatīts 01.08.2018.

vajadzību novērtējumu un iesaka atbilstošu AST, bet izglītojamajam ir jāapmeklē ģimenes ārsts vai rehabilitologs, lai saņemtu atzinumu TP saņemšanai. Pēc TP saņemšanas izglītojamais atkal ir spiests apmeklēt funkcionālo speciālistu, lai saņemtu apmācību TP lietošanā. Atšķirīga situācija ir izglītības iestādes, kuras īsteno speciālās izglītības programmas, un kurās ir pieejami funkcionālie speciālisti.

- **Nepietiekama interese un zināšanas par mācību procesa pielāgošanu bērnu ar FT vajadzībām izglītības iestādēs**

Speciālās izglītības iestādes, kuras pilda arī attīstības centru funkciju, norāda, ka izglītības iestādes kopumā raksturo zema interese par izglītojamo ar FT mācību procesa pielāgošanas vajadzībām. Jo īpaši tas attiecas uz izglītojamajiem ar redzes un dzirdes traucējumiem, jo šādu skolēnu skaitliski ir maz. Vienlaikus speciālistu zināšanās, izpratnei un attieksmei ir liela nozīme uz šādu izglītojamo kvalitatīvu iekļaušanu. Tikai informēti, izglītoti un motivēti pedagogi spēs motivēt arī skolēnu un vecākus lietot AST, kas sekmēs izglītojamā attīstību. Gadījumu izpētēs visas izglītības iestādes norāda, ka AST ir lietderīgi un nodrošina pilnvērtīgu izglītību, taču nozīme AST izmantošanai ir tikai tad, ja aprīkojums tiek lietots, pie tam – pareizi un atbilstoši. Pedagogiem jāprot arī pielāgot AST lietošana, ko var apgūt vienīgi ikdienas darbā ar AST.

- **Vāja starpnozaru sadarbība**

Lai skolēns izglītības iestādē izmantotu AST, ir jānodrošina efektīva informācijas aprīte par AST pieejamību starp TP pakalpojuma nodrošinātājiem un lietotājiem. Skolu un IZM pārstāvji norāda, ka šobrīd informācijas aprīte par AST pieejamību, t.sk. individuālai lietošanai paredzēto TP lietošanu, nav pietiekama. Izglītojamie un to vecāki nereti par TP pieejamību interesējas skolā pie izglītības speciālistiem, lai arī šī informācija būtu jāsaņem veselības aprūpes (ģimenes ārsti, ārsti-speciālisti) un/vai labklājības nozarēs (TP izsniedzēji, sociālie dienesti). Izglītības nozarē strādājošajiem speciālistiem trūkst zināšanu un instrumentu, lai novērtētu izglītojamo AST vajadzības, tāpēc būtu jānodrošina pieejamība atbilstošu funkcionālo speciālistu diagnosticēšanas rezultātiem un AST vajadzībām. Veidojot AST aprītes modeli, būtiska nozīme ir jāpievērš tieši informācijas aprītei par AST vajadzībām, pieejamību, izmantošanas nozīmi un iespējām. AST nodrošināšanai izglītības procesā ir starpnozaru raksturs, jo tā iesaista ne vien izglītības, bet arī veselības aprūpes un labklājības nozares organizācijas un speciālistus. Līdz ar to, ir būtiski nodrošināt vienotu un caurskatāmu informācijas aprīti, kā arī lomu un finansējuma sadali.

3.5. Esošā situācija: kopsavilkums un secinājumi

Ar publiskā līdzfinansējuma atbalstu (valsts vai pašvaldības) izglītojamie var iegūt AST, saņemot TP sociālā pakalpojuma ietvaros vai izglītības pakalpojuma ietvaros. Sociālā pakalpojuma ietvaros izglītojamais valsts budžeta finansēto TP, tiftotēniku un surdotēniku iegūst individuālā kārtā. Izglītības pakalpojuma ietvaros par AST nepieciešamības konstatēšanu un iegādi atbildīga ir izglītības iestādes vadība. Esošajos normatīvajos aktos nav paredzēts speciāls finansējums AST iegādei izglītības iestādē. Izvērtējumu par izglītojamajam atbilstošāko izglītības programmu, t.sk. nosakot atbalsta pasākumus, izstrādā PMK. PMK kompetencē neietilpst piemērotākā AST rekomendēšana programmas apgūšanai. Problemātiski, ka nav noteikta informācijas aprīte starp komisijas lēmumu, vecākiem un izglītības iestādi, kā rezultātā nav izslēgta situācija, ka izglītības iestāde nav informēta par izglītojamā vajadzībām pēc AST izglītības programmas apgūšanai (piem., ja vecāki par PMK lēmumu neinformē izglītības iestādi). Izglītības iestādes un intervētie IZM pārstāvji norāda, ka skolu rīcībā ir ierobežota informācija par AST un to pielietošanas iespējām un arī par iespēju saņemt TP sociālā pakalpojuma veidā. Tas norāda, ka liela nozīme iekļaujošās izglītības veicināšanā ir informācijas aprītei par izglītojamo vajadzībām, AST un TP saņemšanas iespējām, kā arī pedagogu izglītošanai par AST un to lietošanu.

Lai apzinātu izglītojamos, kuriem mācību procesā potenciāli varētu būt nepieciešamas AST, Pētījumā apkopoti un analizēti dati par 1 054 izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, kuri laika posmā no 2015. līdz 2017. gadam ir saņēmuši TP no VTPC, LNS un LNB un mācījušies vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs. Rezultāti parāda, ka izglītojamie ar speciālām vajadzībām, kuri izmanto TP, izteikti koncentrējas speciālajās izglītības iestādēs (66%); 23% izglītojamo ar speciālām vajadzībām un TP mācās speciālās izglītības klasēs jeb grupās izglītības iestādēs, kas īsteno "parastās" un speciālās izglītības programmas, bet tikai 4% - ir iekļauti vispārīzglītojošajās programmās vispārīzglītojošās skolās. Tikai 6% izglītojamo ar speciālām vajadzībām un TP apgūst profesionālās izglītības programmas, taču tikai 2% - profesionālās izglītības iestādēs. Ar izglītības iestāžu aptaujas palīdzību, tika apzināts arī indikatīvs izglītojamo ar FT skaits izglītības iestādēs. 98 aptaujātajās izglītības iestādēs tika identificēti 2 910 izglītojamie ar FT. Dalījumā pa FT veidiem, visbiežāk sastopami ir komunikācijas traucējumi (konstatēti - 32% izglītojamo ar FT), mobilitātes traucējumi - 22%, salīdzinoši retāki ir redzes traucējumi - 12%, dzirdes traucējumi - 5%. Aptauja liecina, ka 80% izglītojamo ar FT mācās speciālajās izglītības programmās. Izglītības iestāžu pārstāvji norāda, ka izglītības iestādēs nav vienotas metodikas, zināšanu, kā arī atbilstoša personāla, lai novērtētu izglītojamo funkcionēšanas ierobežojumus un noteiktu AST izglītības atbalstam vajadzības.

Dati par izglītības iestāžu AST nodrošinājumu parāda, ka 2018./2019. māc. g. 56 no 98 aptaujātajām izglītības iestādēm ir vismaz viens AST mācību procesa nodrošināšanai izglītojamajiem ar FT, savukārt 42 no 98 izglītības iestādēm nav neviena AST. Kopumā AST nodrošinājums aptaujātajās izglītības iestādēs ir ierobežots. Pārskatot esošo TP nodrošinājumu un izglītības iestāžu norādītās AST vajadzības, var secināt, ka pašlaik sociālā pakalpojuma veidā pieejamais TP klāsts ir pārāk šaurs: tas nodrošina 8 no 20 nepieciešamajiem AST "redzei", 3 no 15 AST "dzirdei", 8 no 22 AST "mobilitātei", 3 no 17 AST "komunikācijai" klāsta. Tomēr, izglītības iestādes starp vēlamajiem AST norādījušas arī specializētus mācību palīg līdzekļus, t.sk. mācību materiālus, kā arī pašaprūpes palīg līdzekļus un AST, kas kompensē vides barjeras. Jāmin arī, ka izglītības iestāžu pārstāvji vāji orientējas AST klāstā un nepārzin AST izmantošanas iespējas, kas ietekmē viedokli par izglītojamo AST vajadzībām.

4. PRIEKŠLIKUMI ASISTĪVO TEHNOLOĢIJU APMAIŅAS MODELIM

AST apmaiņas modeļa ieviešanas kārtība ir noteikta Ministru kabineta (20.10.2015.) noteikumos Nr. 601⁴⁷, un tā ietver situācijas izpēti (šis Pētījums), AST apmaiņas sistēmas izstrādi, apmācības un izmēģinājumu projektu AST apmaiņas sistēmas ieviešanai (noteikumu 14.2., 14.3., 14.4. apakšpunkti). Izmēģinājumu projektā (turpmāk – Pilotprojekts) plānots pārbaudīt AST apmaiņas sistēmas izglītības iestādēs darbību praksē un izmēģinājuma rezultātu novērtēšana, t.sk.:

- veikta bērnu un jauniešu ar FT vecumā no 7 līdz 25 gadiem, kuri iegūst pamatzglītību un vidējo izglītību vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs, FT novērtēšana;
- nodrošinātas AST izglītības iestādēm, kur mācās šie bērni un jaunieši;
- apmācīti izglītības iestāžu darbinieki izsniegto AST lietošanā;
- izvērtēti AST nodrošināšanas izglītības iestādēm rezultāti;
- sagatavoti priekšlikumi AST apmaiņas sistēmas pilnveidošanai.

Šajā nodaļā apkopoti priekšlikumi AST apmaiņas modelim. Priekšlikumi ir pamatoti esošās situācijas analīzē konstatētajā problemātikā, kā arī labklājības un izglītības nozaru tiesiskajā regulējumā, administratīvajā kārtībā un finansiālajās iespējās. Nodaļā noteikts arī mācību procesa nodrošināšanai nepieciešamo AST saraksts un piedāvāta metodika AST prioritāšu noteikšanai. Prioritāro AST saraksts ir balstīts apkopotajos sociālo partneru, gadījumu izpēšu un nozares speciālistu viedokļos, un tas tiek piedāvāts izmēģināšanai Pilotprojektā.

4.1. AST apmaiņas modeļa organizācija

AST apmaiņas fonds ir projekta⁴⁸ ietvaros izveidota AST apmaiņas sistēma, kas nodrošina vispārējo un profesionālo izglītības iestāžu izglītojamo ar ārstniecības personu atzītiem funkcionēšanas ierobežojumiem piekļuvi mācību procesā nepieciešamajām AST, tādejādi sekmējot izglītojamā iesaisti izglītības sistēmā, jo īpaši – iekļaujošo izglītību. AST apmaiņu fondu veido vai tajā ietilpst trīs dalībnieki – TP, tiftelnieka un surdotelnieka pakalpojumu nodrošinātāji⁴⁹ (skat. 9. attēls), kuri īsteno valsts deleģējumu TP nodrošināšanā un kuriem tiek paplašināts deleģēto funkciju un uzticēto pakalpojumu klāsts, nosakot atbildību arī par AST apmaiņas izglītības iestādēm nodrošināšanu. Šīs trīs organizācijas, saglabājot katra savu juridisko statusu un neatkarību, īsteno AST apmaiņas nodrošināšanu izglītības iestādēm savas kompetences ietvaros (piemēram, redzes AST apmaiņu nodrošina tiftelnieka nodrošinātājs, dzirdes AST apmaiņu – surdotelnieka nodrošinātājs, komunikācijas un mobilitātes AST – TP pakalpojuma nodrošinātājs). AST apmaiņas fonds nav jāveido kā viena juridiska persona vai personu apvienība; to veido vairākas neatkarīgas juridiskas personas jeb dalībnieki, no kurām katra saglabā savu juridisko statusu. Surdotelnieka un tiftelnieka pakalpojumu nodrošinātāju līdzdalība AST apmaiņas fondā ir pamatota apsvērumā, ka izglītības procesā nepieciešamo AST klāsts ir daudzveidīgs un specifisks un pieprasa padziļinātu kompetenci par katram FT veidam paredzētajiem AST, to pielietojumu izglītības procesā, kā arī nepārtrauktu zināšanu par AST atjaunošanu. AST apmaiņas nodrošināšanā iesaistītās organizācijas savstarpēji sadarbojas, lai nodrošinātu kvalitatīvu un koordinētu apkalpošanas servisu kompleksu funkcionēšanas ierobežojumu gadījumos. AST apmaiņas fonda dalībnieki organizē un nodrošina AST apmaiņu izglītības iestādēs, kurās mācās izglītojamie, kuriem mācību procesā ir nepieciešami AST (turpmāk – izglītojamais ar AST vajadzību). AST apmaiņas fonda dalībnieki izsniedz izglītības iestādēm AST, slēdzot patapinājuma līgumu uz laiku, kamēr izglītības iestādē mācās izglītojamais ar AST vajadzību. Katrs no AST apmaiņas fonda dalībniekiem saņem valsts deleģējumu un slēdz līgumu ar LM par AST izglītības iestādēm apmaiņas īstenošanu. AST apmaiņas fonda dalībnieki ir LM resoriskajā

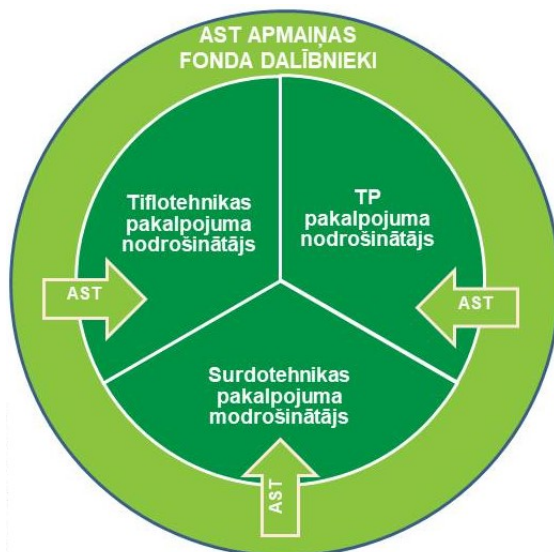
⁴⁷ Ministru kabineta (20.10.2015.) Noteikumi Nr. 601 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" Eiropas Sociālā fonda 9.1.4. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto iedzīvotāju integrāciju sabiedrībā un darba tirgū" 9.1.4.2. pasākuma "Funkcionēšanas novērtēšanas un asistīvo tehnoloģiju (tehnisko palīgīdzekļu) apmaiņas sistēmas izveide un ieviešana" īstenošanas noteikumi", pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/277300-darbibas-programmas-izaugsme-un-nodarbinatiba-eiropas-sociala-fonda-9-1-4-specifiska-atbalsta-merka-palielinat-diskriminacijas>, skatīts: 22.11.2018.

⁴⁸ ESF projekts "VSIA NRC Vaivari funkcionēšanas novērtēšanas un asistīvo tehnoloģiju apmaiņas sistēmas izveide un ieviešana".

⁴⁹ TP pakalpojumu nodrošinātāji, kas īsteno valsts deleģējumu TP nodrošināšanā saskaņā ar Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumiem Nr. 1747 un Noteikumiem (15.12.2009.) "Kārtība, kādā Latvijas Neredzīgo biedrība un Latvijas Nedzirdīgo savienība sniedz sociālās rehabilitācijas pakalpojumus un nodrošina tehniskos palīgīdzekļus – tiftelnieku un surdotelnieku" Nr. 1472 ir VTPC, LNS un LNB.

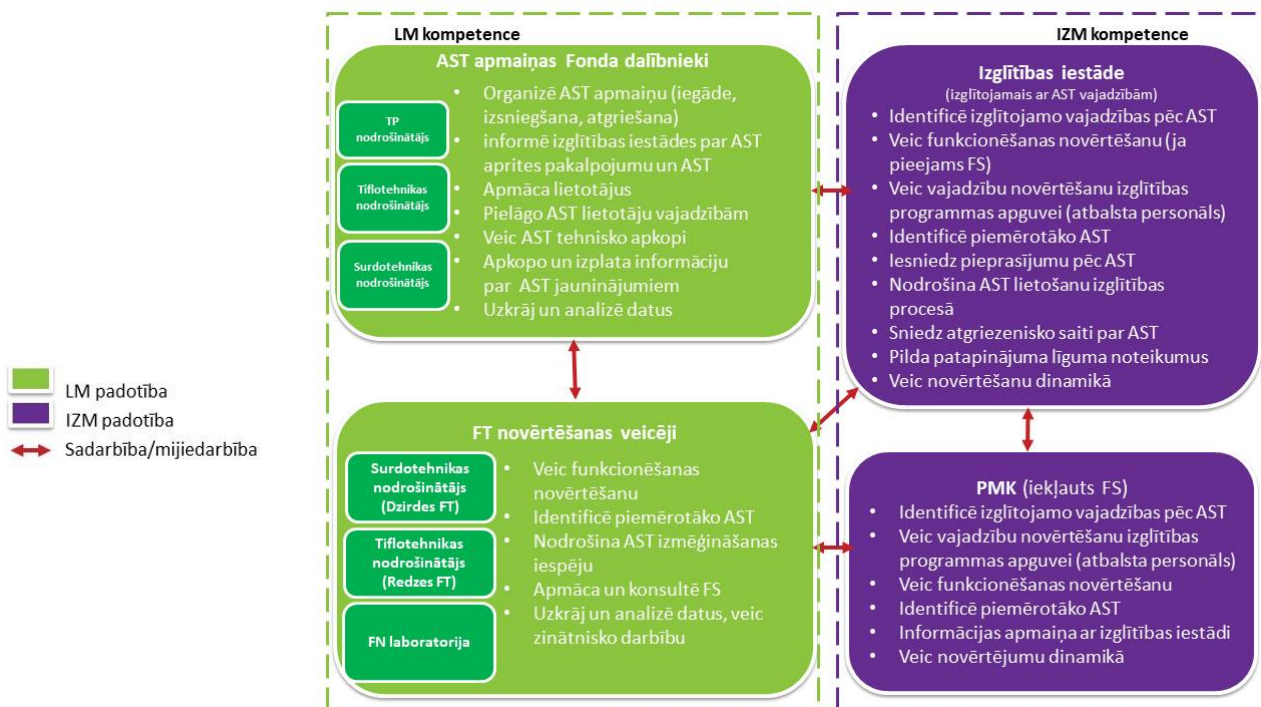
padotībā. AST apmaiņas fonda darbības uzsākšana tiek finansēta ar ERAF un ESF atbalstu, un valsts līdzfinansējumu.

9. attēls: **AST apmaiņas fonda dalībnieki.**
(Avots: autoru izstrādāts)

AST fonda dalībnieki organizē AST apmaiņu izglītības iestādēs, taču AST apmaiņas modelī tieši ir iesaistītas arī citas puses – izglītības iestādes, PMK, funkcionēšanas novērtēšanas laboratorija. 10. attēlā parādītas visas AST apmaiņas modelī tieši iesaistītās puses un parādīta to sadarbība un definēti katras puses galvenie uzdevumi. Izglītības iestāde (vadība, personāls), kurā mācās izglītojamais ar AST vajadzību, ir atbildīga par izglītojamā funkcionēšanas ierobežojumu identificēšanu un funkcionēšanas novērtēšanas iniciēšanu (ja izglītojamā vajadzība pēc AST nav identificēta veselības aprūpes vai sociālā pakalpojuma ietvaros). Izglītojamā funkcionēšanas novērtēšanas nepieciešamību var rosināt arī izglītojamā likumiskais pārstāvis un/vai ārstniecības persona. Tāpat izglītojamā funkcionēšanas ierobežojumus identificē PMK, kas izvērtē izglītojamo speciālās vajadzības. Izglītojamā likumiskais pārstāvis ir tiesīgs sniegt izglītības iestādei informāciju par izglītojamā nepieciešamību pēc funkcionēšanas novērtēšanas un/vai AST.

10. attēls: **AST apmaiņas modelī iesaistīto pušu sadarbība.**
(Avots: autoru izstrādāts)

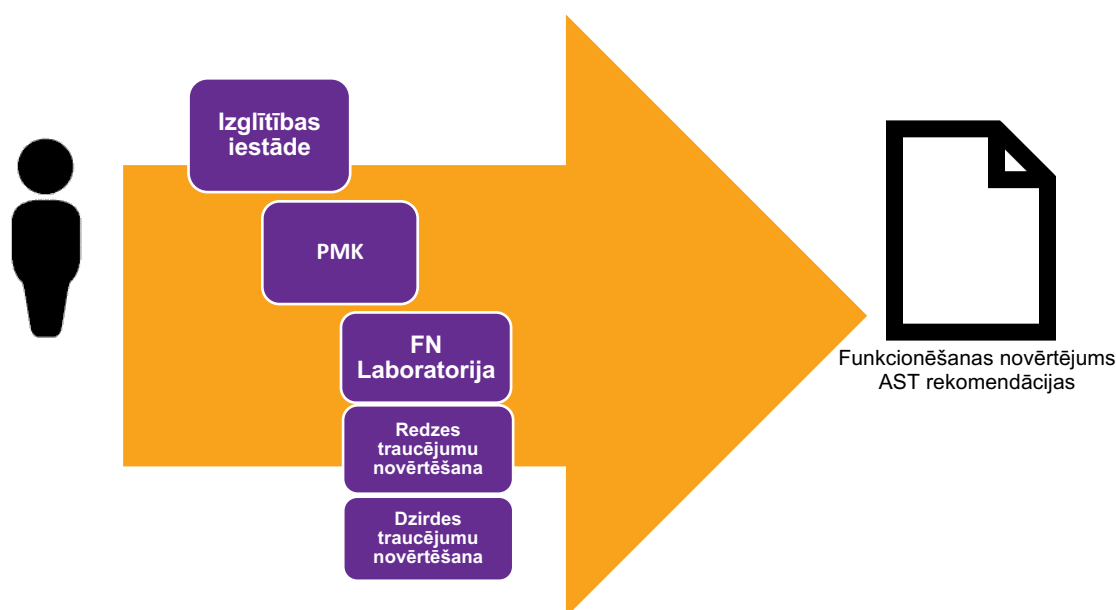
4.2. Izglītojamo funkcionēšanas novērtēšana

AST vajadzību izvērtēšana var tikt organizēta vairākos veidos (skat. 11. attēls), ievērojot šādu secību:

1. **Izglītības iestāde** – izglītojamā FN un piemērota AST izvēli var veikt izglītības iestāde, ja tās personāla sastāvā ir arī atbilstošs FS (audiologopēds, ergoterapeits, fizioterapeits);
2. **PMK** – ja izglītības iestādē nav atbilstošs FS, tā aicina FN un piemērota AST izvēli veikt PMK;
3. **Funkcionēšanas novērtēšanas laboratorija** – (sarežģītos un/vai strīdus gadījumos, kā arī tad, ja nepieciešama vairāku AST piemērošana (turpmāk – FN laboratorija)) vai **AST apmaiņas fonda dalībnieks** (redzes un dzirdes ierobežojumu gadījumos FN var veikt AST apmaiņas fonda dalībnieks, t.i. surdotehnikas un tiftlohtnikas nodrošinātājs).

Šādas secības iedibināšana FN īstenošanā ir vēlama prakse, tomēr tā neizslēdz iespēju, ka atsevišķās situācijās FN un piemērota AST izvēle var primāri tikt veikta, piemēram, FN laboratorijā, vai arī vairāku scenāriju paralēla īstenošana.

11. attēls: Funkcionēšanas novērtēšanas un piemērota AST noteikšanas kārtība.
(Avots: autoru izstrādāts)

Izglītojamā funkcionēšanas novērtēšana ir jāveic, ieviešot un izmantojot vienotu un standartizētu funkcionēšanas novērtēšanas metodiku. Ņemot vērā AST potenciālo saņēmēju vecuma posmu (7-25 gadi) un izglītības procesa specifiku, kas vērsta uz izglītojamā nepārtrauktu attīstību un izaugsmi, nepieciešams AST apmaiņas modeļa ietvaros paredzēt ne vien sākotnējo funkcionēšanas novērtēšanu un piemērotu AST izvēli, bet pēctecīgi regulāri (ne retāk kā reizi gadā) veikt funkcionēšanas novērtēšanu un AST piemērotības vērtēšanu. Kā pirmreizējā, tā atkārtotā novērtēšana var tikt veikta izglītības iestādē, PMK un/vai FN laboratorijā, kā arī pie tiftlohtnikas vai surdotehnikas nodrošinātāja (redzes vai dzirdes funkciju traucējumu gadījumā).

4.3. AST apmaiņas organizēšana

6. tabulā parādīti AST izglītības iestādēm apmaiņas posmi, norādot katras AST apmaiņas modelī iesaistītās puses lomu un pienākumus. AST apmaiņas fonda dalībnieki ir iesaistīti visos posmos, izņemot pirmo – izglītojamā funkcionēšanas ierobežojumu identificēšana. Funkcionēšanas novērtēšanas posmā (otrais posms) var iesaistīties surdotehnikas un tiftlohtnikas pakalpojuma nodrošinātāji, izmantojot to rīcībā esošos funkcionēšanas novērtēšanas resursus. Pārējie AST apmaiņas posmi (4.-7.) ir saistīti ar AST apmaiņas organizēšanu, ietverot AST iegādi, izsniegšanu, uzturēšanu, tehnisko apkopi, AST atgriešanu. Papildus AST apmaiņas organizēšanai, AST apmaiņas fonda dalībnieki īsteno arī informatīvo funkciju, sagatavojot un izplatot informāciju par AST apmaiņas pakalpojumā pieejamajiem AST un to pielietojumu izglītības procesā. AST apmaiņas fonda dalībniekiem ir jāuzkrāj dati par AST pieprasījumu, jāveic to analīze, kā arī jāiegūst atgriezeniskā saite par AST kvalitāti, funkcionalitāti un ietekmi. Datu apkopošana un analīze ļaus plānot AST klāsta attīstības vajadzības, sniegs informāciju par piešķirto AST ietekmi – piemērotību funkcionēšanas ierobežojumu kompensēšanai un lietderību izglītības procesā, kā arī pakalpojuma pilnveidei un attīstībai.

6. tabula: AST apmaiņas posmi un iesaistīto pušu pienākumi.
(Avots: autoru izstrādāts)

Nr.p.k.	POSMS/PIENĀKUMI	Izglītojamaais ar AST vajadzību un/vai tā likumiskais pārstāvis	Izglītības iestāde	PMK	FN laboratorija	AST apmaiņas fonda dalībnieki
1	2	3	4	5	6	7
1.	Funkcionēšanas ierobežojumu identificēšana	<ul style="list-style-type: none"> Izglītojamaais, izglītojamā pārstāvis vai ārstējošais ārsts identificē izglītojamā funkcionēšanas ierobežojumus 	<ul style="list-style-type: none"> Identificē izglītojamā funkcionēšanas ierobežojumus 	<ul style="list-style-type: none"> Izvērtējot izglītojamā speciālās vajadzības, identificē funkcionēšanas ierobežojumus 		
2.	Funkcionēšanas novērtēšana	<ul style="list-style-type: none"> Piedalās funkcionēšanas novērtēšanā 	<ul style="list-style-type: none"> Veic funkcionēšanas novērtēšanu, ja izglītības iestādē ir FS 	<ul style="list-style-type: none"> Veic funkcionēšanas novērtēšanu, ja izglītības iestādē nav FS 	<ul style="list-style-type: none"> Veic funkcionēšanas novērtēšanu kompleksos vai strīdīgos gadījumos 	<ul style="list-style-type: none"> Dzirdes un redzes funkciju traucējumu gadījumā veic funkcionēšanas novērtēšanu
3.	Piemērota AST izvēle	<ul style="list-style-type: none"> Piemērota AST izvēlē tiek apzināts arī izglītojamā un/vai tā pārstāvja viedoklis 	<ul style="list-style-type: none"> Atbilstoši funkcionēšanas novērtēšanai un izglītības iestādes videi, izvēlas piemērotāko AST Iesniedz pieprasījumu AST apmaiņas fondā 	<ul style="list-style-type: none"> Atbilstoši funkcionēšanas novērtēšanai un izglītības iestādes videi, iesaka piemērotāko AST 	<ul style="list-style-type: none"> Atbilstoši funkcionēšanas novērtēšanai un izglītības iestādes videi, iesaka piemērotāko AST 	<ul style="list-style-type: none"> Atbilstoši funkcionēšanas novērtēšanai, nodrošina ar piemērotāko AST
4.	AST izsniegšana (piegāde, izmēģināšana, pielāgošana, lietotāju apmācīšana)	<ul style="list-style-type: none"> AST tiek pielāgots izglītojamā vajadzībām Izglītojamaais saņem AST lietošanas apmācību 	<ul style="list-style-type: none"> Slēdz līgumu ar attiecīgo AST apmaiņas fonda dalībnieku AST tiek pielāgots lietošanai konkrētajā vidē Izglītības iestādes personāls saņem AST lietošanas apmācību 			<ul style="list-style-type: none"> Slēdz patapinājuma līgumu ar izglītības iestādi Piegādā AST izglītības iestādei Izniedz AST, nodrošinot tā izmēģināšanu, pielāgošanu un lietotāju apmācību
5.	AST lietošana (atgriezeniskā saite)	<ul style="list-style-type: none"> Lieto AST Sniedz vērtējumu par AST lietošanas pieredzi un ietekmi 	<ul style="list-style-type: none"> Sniedz vērtējumu par AST lietošanu, funkcionalitāti, ietekmi 			<ul style="list-style-type: none"> Iegūst, apkopo, analizē datus Veic AST nomaiņu, ja nepieciešams
6.	AST uzturēšana, apkope		<ul style="list-style-type: none"> Pieprasa tehnisko atbalstu, ja nepieciešams 			<ul style="list-style-type: none"> Nodrošina AST remontu vai apkopi
7.	AST atgriešana		<ul style="list-style-type: none"> Atgriež AST 			<ul style="list-style-type: none"> Pieņem AST

4.3.1. AST iegāde

AST apmaiņas modelī AST iegāde var tikt organizēta publiskā iepirkuma veidā. AST iepirkumi pirmajā darbības gadā norit, balstoties uz prioritāro AST sarakstu, savukārt turpmākajos gados – balstoties uz iepriekšējo periodu datiem un apkopotajiem datiem par izglītojamo ar FT un izglītības iestāžu vajadzībām. AST apmaiņas modeļa ieviešanas kārtība, kas noteikta Ministru kabineta (20.10.2015.) noteikumos Nr. 601⁵⁰, ietver Pilotprojektu, kura laikā (2021. un 2022. g.) tiks iegādāti AST ar ES fondu līdzfinansējumu. Tālākai AST apmaiņas pakalpojuma nodrošināšanai jāparedz valsts budžeta finansējums. Prioritāro AST saraksts ir noteikts 3. ziņojumā.

4.3.2. AST uzglabāšana, uzturēšana un remonts

AST apmaiņas īstenošanai ir nepieciešams izveidot vai nodrošināt piemērotu infrastruktūru. Ir nepieciešamas noliktavu telpas, kurās uzglabāt AST pēc to iegādes līdz izsniegšanai izglītības iestādē. Ja AST nodrošināšana sāksies ar izglītojamā FN, tad AST uzreiz pēc tā iegādes var tikt nogādāts izglītības iestādē, tādējādi mazinot vajadzību pēc uzglabāšanas un ar to saistītās izmaksas. Citāda situācija var būt ar AST, kas vairs nav nepieciešams vienam izglītojamajam, bet vēl nav identificēta vajadzībā pēc šāda AST citā izglītības iestādē.

AST tehniskā apkope un remonts tiks veikti saskaņā ar garantijas remonta noteikumiem. Garantijas remontu nodrošinās AST piegādātāji un/vai ražotāji. Garantijas laikam iztekot, AST tehniskās apkopes un remontu veikšanai ieteicams izmantot AST apmaiņas fonda dalībnieku personālu – medicīnas fizikālo tehnoloģiju inženierus un remontu veikšanai piešķirto ikgadējo finansējumu. AST apmaiņas fonda dalībniekiem ir jānodrošina AST tehniskā apskate, apkope un uzturēšana tajā laikā, kad AST neatrodas izglītības iestādē (ir atgriezts atpakaļ izsniedzējam). Ja remonts vai apkope nevar tikt veikta pašu speciālistu spēkiem, remontdarbiem paredzētais finansējums var tikt izmantots, iegādājoties remonta pakalpojumu kā ārpuspakalpojumu.

Izmaksas, kas saistītas ar AST lietošanu un uzturēšanu patapinājuma līguma laikā, sedz AST lietotājs, t.i. izglītības iestāde (izņemot tās izmaksas, ko sedz ražotāja/piegādātāja garantija). Saņemot AST lietošanā, izglītības iestādei kā patapinājuma ņēmējam ir ieteicams noteikt pienākumu segt visus ar AST izmantošanu saistītos ekspluatācijas izdevumus, t.sk. datorprogrammu licenču pagarinājumi, ekspluatācijas materiāli, apkopes un remonta izdevumi, kas neietilpst garantijas saistībās, citi nepieciešamie resursi. AST bojājumu, kas radušies to lietošanas laikā lietotāja vainas dēļ, novēršanu sedz lietotājs. AST garantijas remonts tiek organizēti ar AST apmaiņas fonda dalībnieku starpniecību.

4.3.3. Dokumentu aprīte un datu uzkrāšana

AST apmaiņas modelī dokumentu aprīti, datu ievadi un uzkrāšanu ieteicams organizēt elektroniski, izmantojot vienotu informācijas sistēmu. Valstī darbojas vairākas sistēmas, kurās varētu uzkrāt datus par AST: 1) no valsts budžeta līdzekļiem finansēto TP lietotāju reģistrs (NRC Vaivari; Tehnisko palīg līdzekļu noteikumi), 2) e-veselības informācijas sistēma (Nacionālais veselības dienests, Noteikumi par vienoto veselības nozares elektronisko informācijas sistēmu), 3) Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēma (LM, Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēmas noteikumi). Lietderīgi būtu paplašināt e-veselības informācijas sistēmu, un tajā iekļaut funkcionēšanas novērtēšanas rezultātus un informāciju par TP un AST izsniegšanu. Lēmums par konkrētas informācijas sistēmas izmantošanu būtu jāsaista arī ar FN laboratorijas datu infrastruktūras attīstības iecerēm.

4.3.4. AST apmaiņas reģionālais pārklājums

Lai nodrošinātu vienlīdzīgu pieeju AST izglītības procesā izglītības iestādēm neatkarīgi no to atrašanās vietas, AST apmaiņas fonda dalībniekiem ieteicams izmantot pakalpojuma izglītības iestādēm sniegšanā arī savu filiāļu un sadarbības partneru resursus. Tā piemēram, AST apmaiņas izglītības iestādēm pakalpojuma sniegšanā LNS var iesaistīt visas 8 reģionālās biedrības (Rīga, Rēzekne, Daugavpils, Smiltene, Valmiera, Ventspils, Kuldīga, Liepāja), VTPC - filiāles Kuldīgā un Rēzeknē, LNB – partnerus Rēzeknē un Liepājā.

Ieteikumi AST apmaiņas izglītības iestādēm pakalpojuma atbalstam reģionos:

1. **Izmantot esošās TP pakalpojuma sniegšanas filiāles reģionos;**
2. **Attīstīt sadarbību ar citiem TP pakalpojumu nodrošinātājiem reģionos** - privātiem, NVO, ārstniecības iestādēm, kas veic funkcionēšanas novērtēšanu un sniedz TP konsultāciju (piemēram, Valmieras Gaujas krasta vidusskolas – attīstības centra Veselības punkts, Baltijas rehabilitācijas centrs – biedrība

⁵⁰ Ministru kabineta (20.10.2015.) noteikumi Nr. 601 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" Eiropas Sociālā fonda 9.1.4. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto iedzīvotāju integrāciju sabiedrībā un darba tirgū" 9.1.4.2. pasākuma "Funkcionēšanas novērtēšanas un asistīvo tehnoloģiju (tehnisko palīg līdzekļu) apmaiņas sistēmas izveide un ieviešana" īstenošanas noteikumi", pieejams <https://likumi.lv/ta/id/277300-darbibas-programmas-izaugumsme-un-nodarbinatiba-eiropas-sociala-fonda-9-1-4-specifiska-atbalsta-merka-palielinat-diskriminacijas->, skatīts 12.11.2018.

“Dižvanagi”, u.c.). Sadarbības ietvaros var tikt organizēta izglītības iestāžu un izglītojamo vajadzību apzināšana, informācijas izplatīšana, AST pielāgošana izglītības videi, AST tehniskā apkope un remonts.

- 3. Attīstīt sadarbību ar speciālās izglītības iestādēm, kas pilda attīstības centru funkcijas** – attīstības centros nereti strādā FS un izglītības iestādes personāls (piem., speciālie pedagogi), kas ir zinoši AST lietošanā izglītības procesā un var veikt AST lietotāju apmācības, novērtēt AST pielāgošanas iespējas izglītības vidē, kā arī atsevišķos gadījumos – nodrošināt AST tehnisko apkopi un remontu.

4.3.5. Uzraudzība un monitorings

Eiropas Komisija un tās eksperti norāda, ka veiksmīgas AST apmaiņas stratēģijas ieviešanas pamatā ir process, nevis statiskas izvēles (IKT iekļaušanai, 2016), līdz ar to arī monitoringa sistēmai ir jābūt elastīgai un tādai, kas spēj laicīgi identificēt pārmaiņas kādā no stratēģijas elementiem, piedāvājot korekcijas risku novēršanai, mazināšanai vai izmaiņām rīcības virzienā un pasākumos.

Viens no elastīgākajiem institucionālajiem risinājumiem, kurā ir iespējams iesaistīt plašu ekspertu loku, kas spēj nodrošināt objektivitāti un viedokļu dažādību, ir konsultatīvās padomes. AST apmaiņas modeļa ieviešanas un īstenošanas uzraudzībai ieteicams izmantot starpnozaru konsultatīvo padomi, kas iekļauj LM, IZM (iespējams – arī VM) pārstāvjus, NVO pārstāvjus, nozaru ekspertus.

Efektīvas uzraudzības priekšnosacījums ir datu pieejamība un analīze. AST apmaiņas modelī nozīmīga loma paredzēta datu apkopošanai, uzkrāšanai un analizēšanai. Datus paredzēts ievākt par izglītojamo AST vajadzībām, AST kvalitātes, funkcionalitātes, ietekmes novērtējumu, u.c. aspektiem. Lai panāktu datu izmantošanas iespējas monitoringa vajadzībām, AST modeļa ieviešanas posmā ir jāplāno arī datu analīzes metodoloģija.

AAATE rekomendācijas⁵¹ izvirza sešus kvalitātes rādītājus kā nozīmīgus AST aprites monitoringā; tie ir:

- **Pieejamība** – AST apmaiņas modeļa pieejamība ir augsta tad, ja tas ir pieejams pēc iespējas plašākam lokam potenciālo AST lietotāju un neizslēdz potenciālos AST lietotājus dažādu ierobežojumu dēļ (piemēram, šaurs AST klāsts, nepietiekams AST skaits, u.tml.). Būtisks aspekts ir arī informācijas izplatīšana par AST apmaiņas iespējām un piedāvājumu, panākot augstu pakalpojuma atpazīstamību potenciālo lietotāju vidū (t.i. mērķēta un efektīva komunikācija ar mērķauditoriju).
- **Kompetence** – AST apmaiņas modeli raksturo iesaistīto pušu labas zināšanas un prasmes, lai nodrošinātu kvalitatīvu pakalpojumu un klientu apkalpošanu. Tas ietver arī pakalpojuma sniegšanas kvalitātes standartu noteikšanu un kvalitātes uzraudzības sistēmu. Vērā ņemams aspekts ir arī AST apmaiņas modelī iesaistīto profesionāļu izglītības līmenis un profesionālās pilnveides iespējas.
- **Koordinācija** – ņemot vērā AST apmaiņas modeļa starpnozaru raksturu, īpaši būtiska loma ir starpnozaru koordinācijai, visu iesaistīto pušu koordinēta sadarbība, informācijas u.c. resursu apmaiņa un koplietošana. Šim nolūkam jāizstrādā sadarbības mehānismi visos līmeņos (LM-IZM-(VM); Izglītības iestāde - FN laboratorija; PMK-FN laboratorija; AST apmaiņas fonda dalībnieki – izglītības iestādes).
- **Efektivitāte** – AST apmaiņas modeļa efektivitāte var tikt mērīta, analizējot pakalpojuma saņēmēju skaitu iepretim konstatētajam AST vajadzību apjomam, AST piešķiršanas ātrumu laika ziņā, kā arī AST apmaiņas fonda izmaksas iepretim sasniegtajiem darbības rādītājiem (t.i. dati no: pieprasījumu skaita pēc AST atbilstoši FN; gaidīšanas laika pēc AST; apkalpoto izglītības iestāžu skaita (reģionālais pārklājums); atgriezeniskās saites informācija no izglītības iestādes un lietotājiem u.tml.).
- **Elastība** – AST apmaiņas modeļa spējas sniegt pielāgotus risinājumus (t.i. piemērotāko AST nodrošināšanu).
- **Lietotāju iesaiste** – augstāka lietotāju iesaiste visbiežāk nozīmē lietotāju vajadzībām vairāk atbilstoša, lietderīga pakalpojuma saņemšanu.

AST apmaiņas modelis ir cieši saistīts ar izglītības sektoru, un tapāt kā AST apmaiņas modelī ir svarīgi monitorēt AST aprites rādītājus, tā arī IZM ir svarīgi analizēt un apkopot datus par AST efektivitāti (piem., izglītības pakalpojuma kvalitātes rādītājos, mācību rezultātos, utml.).

⁵¹ AAATE, (2012). Service Delivery Systems for Assistive Technology in Europe. Pieejams https://aaate.net/wp-content/uploads/sites/12/2016/02/ATServiceDelivery_PositionPaper.pdf, skatīts 13.11.2018.

4.4. Mācību nodrošināšanai nepieciešamās asistīvās tehnoloģijas

AST apmaiņas modeļa ieviešanas Pilotprojektā nepieciešamo AST iegāde notiks pēc Pētījuma izstrādes un vajadzību analīzes atbilstoši uzraudzības padomes apstiprinātajam AST sarakstam⁵².

4.4.1. AST klāsts mācību nodrošināšanai

Ņemot vērā 3. ziņojumā apkopoto ārvalstu pieredzi, sociālo partneru viedokli un starptautiskas rekomendācijas, secināts, ka izglītojamo nodrošināšanas ar AST pamatā ir jābūt FN, savukārt pieejamajam AST klāstam – pēc iespējas plašākam, lai spētu nodrošināt katru izglītojamā unikālajām vajadzībām atbilstošu AST pieejamību un tādejādi – kvalitatīvu atbalstu izglītošanās procesā. AST apmaiņas modeļa ieviešanas kārtība ir noteikta Ministru kabineta (20.10.2015.) noteikumos Nr. 601¹, un tie paredz vispārējo un profesionālo izglītības iestāžu nodrošināšanai atbilstoša AST saraksta izstrādi. Šim nolūkam ir izstrādāts prioritāro AST saraksts, kas iedalīts četrās kategorijās atbilstoši FT veidiem (balstoties SFK – redze, dzirde, komunikācija, mobilitāte). AST prioritārais saraksts ir veidots atbilstoši ISO 9999 3. līmenim (trīs skaitļu kombinācijas).

Lai izveidotu prioritāro AST sarakstu, sākotnēji tika identificēts pēc iespējas plašāks AST klāsts katrai no šīm kategorijām: 1) AST “redze”, 2) AST “dzirde”, 3) AST “komunikācija”, 4) AST “mobilitāte” un 5) specializēti mācību AST. Kā piektā AST kategorija atsevišķi izdalīta arī “specializēti mācību AST”, kas iekļauj palīgīdzekļus mācību darbam, palīgierīces rakstīšanai un atskaņošanai, palīgīdzekļus brīvā laika un sporta aktivitātēm, specializētas mēbeles. AST klāsts tika veidots, caurskatot un analizējot ISO 9999 klasifikatoru, EASTIN katalogu, Ministru kabineta (21.08.2018.) noteikumus Nr. 543⁵³, IZM pētījumu par izglītojamo ar speciālām vajadzībām materiāltehniskā nodrošinājuma atbalsta “groziem”⁵⁴ un PVO prioritāro AST sarakstu.

Konsultācijās ar NRC Vaivari personālu tiek pieņemts lēmums prioritārajā AST sarakstā neiekļaut:

- 1) **pašaprūpes AST**, jo to lietošana nav tieši attiecināma uz mācību procesu;
- 2) **AST, kuras nav piemērotas daudzkārtējai lietošanai vai lietotāju maiņai** – AST, kas ir izteikti individuāli pielāgojami, sanitāri un higiēniski apsvērumi (piem., trauki), vienreiz lietojami AST (piem., specializēti rakstāmpiederumi);
- 3) **specializētus mācību AST**, jo šo AST izvēle un lietošana ir vairāk saistīta ar mācību vajadzību diagnostiku, metodiku.

4.4.2. Sociālo partneru viedoklis par izglītības procesā nepieciešamajiem AST

Augstāk uzskaitītajiem nosacījumiem pielāgotie AST saraksti tika tālāk izmantoti, izzinot sociālo partneru viedokli, kā arī intervijās un konsultācijās ar nozares speciālistiem (biedrībām, kas izsniedz TP un izglītības iestāžu, kas īsteno iekļaujošo izglītību, pārstāvjiem). Pētījuma ietvaros tika organizēta sociālo partneru fokusgrupu diskusija⁵⁵ par izglītošanās procesā nepieciešamajām AST, to izvēles un prioretizēšanas iespējām. Vairākas sociālo partneru atziņas ir attiecināmas uz AST klāstu un tā noteikšanas iespējām kopumā. Pirmkārt, sociālie partneri norāda, ka šobrīd netiek uzskaitīti un sistematizēti dati par funkcionēšanas ierobežojumiem, līdz ar to nav iespējams noteikt precīzas AST vajadzības. Otrkārt, izglītojamo vajadzības pēc AST ir individuālas, tāpēc katrs gadījums ir jāskata un jāvērtē atsevišķi: AST, kas ir nepieciešami un atbalstoši vienam bērnam, var nebūt noderīgi citos gadījumos pat tā paša FT veida ietvaros. Treškārt, liela nozīme piemērotākā AST izvēlē ir konkrētajai mācību videi, izglītības un atbalsta personālam. Rezumējot, sociālo partneru skatījumā, lai nodrošinātu katru bērna vajadzībām atbilstošākās AST, ir jāveido pieeja pēc iespējas dažādākam un plašākam AST klāstam. 7. tabula apkopo sociālo partneru viedokli par kritērijiem, kas jāņem vērā AST izvēlē un nodrošināšanā.

⁵² VSIA “NRC Vaivari” prezentācija “Eiropas sociālā fonda projekts “VSIA NRC Vaivari funkcionēšanas novērtēšanas un asistīvo tehnoloģiju (tehnisko palīgīdzekļu) apmaiņas sistēmas izveide un ieviešana”, pieejams: https://www.nrcvaivari.lv/sites/default/files/editor/11.08.2017.prezentacija_izm.pdf, skatīts 04.02.2019.

⁵³ Ministru kabineta (21.08.2018.) noteikumi Nr. 543 “Prasības izglītojamo ar speciālām vajadzībām uzņemšanai vispārējās izglītības iestāžu īstenotajās vispārējās izglītības programmās”, pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/301251-prasibas-izglitotajam-ar-specialam-vajadzibam-uznemsanai-visparejas-izglitibas-iestazu-istenotajas-visparejas-izglitibas>, skatīts 22.10.2018.

⁵⁴ Rašcevska M., Nīmante D., Umbraško S., Šūmane I., Martinsone B., Žukovska I. (2018), “Pētījums par bērniem ar speciālām vajadzībām sniedzamo atbalsta pakalpojumu izmaksu modeli iekļaujošas izglītības īstenošanas kontekstā”, pieejams: http://www.izm.gov.lv/images/izglitiba_visp/IZMiepirkumamLUPPMFgalaparskats08122017.pdf, skatīts 01.08.2018.

⁵⁵ Fokusgrupas diskusijā piedalījās 7 organizāciju pārstāvji (pārsvarā funkcionālie speciālisti – logopēdi, ergoterapeiti, fizioterapeiti). Diskusijas dalībnieku sarakstu skat. 3. pielikumā (3. ziņojums).

7. tabula: **Sociālo partneru izvirzītie kritēriji AST izglītības iestādēm klāsta noteikšanai.**
(Avots: 3. ziņojums)

AST veids	KRITĒRIJI
1	2
AST "redze"	<ul style="list-style-type: none"> Būtiskākais kritērijs ir redzes funkcijas zuduma pakāpe (piem., vājredzīgiem un neredzīgiem izglītojamajiem nepieciešamo AST klāsts būtiski atšķirsies). Izglītojamā vecuma posms jeb izglītības pakāpe (piem., pamatzglītības pirmajā posmā lielāka nozīme ir motorikas attīstīšanai, rakstītprasmes apgūšanai, tāpēc vairāk tiek izmantoti Braila raksta apguvei paredzētie palīg līdzekļi; sākot no 5. klases aizvien pieaug IKT loma). Mazāk nozīmīgs, taču vērā ņemams kritērijs ir arī AST cena (augstas izmaksas individuālas lietošanas gadījumos nav finansiāli efektīvas).
AST "dzirde"	<ul style="list-style-type: none"> Būtiskākais kritērijs ir dzirdes funkcijas zuduma pakāpe. Izšķiroša loma var būt arī izglītības iestādes "pedagoģiskajai pieejai" (vai atbalsta pasākumi skolēna ar dzirdes traucējumiem izglītošanā ir primāri vērsta uz žestu valodas vai balsis izmantošanu). Nozīmīgs priekšnosacījums ir AST "pielietojamība", t.i. izglītojamo, pedagogu un atbalsta speciālistu motivācija un zināšanas par AST lietošanu un atbilstoša lietošana. Izglītības pakāpe nav izšķirošs kritērijs.
AST "komunikācija"	<ul style="list-style-type: none"> Būtiskākais kritērijs ir izglītojamā individuālā vajadzības. AST klāstā jāiekļauj jaunākas tehnoloģijas augumentatīvajā un alternatīvajā komunikācijā (piem., Tobii skatiena navigators). IKT aprīkojumam ir nepieciešama specifiska programmatūra, kas nereti nav pieejama valsts valodā. Jānodrošina programmatūras pielāgošana un tulkošana.
AST "mobilitāte"	<ul style="list-style-type: none"> Būtiskākais kritērijs ir izglītojamā funkcionēšanas ierobežojumi un antropometriskie rādītāji. Mobilitātes AST lietošanas iespējas ir tieši saistītas ar vides pielāgojumiem jeb vides pieejamību. Rādītājiem kā izglītojamā vecums, izglītības pakāpe un līmenis nav izšķiroša nozīme.

4.4.3. Prioritāro AST saraksts

Prioritāro AST sarakstā **nav iekļauti tie AST, kuri šobrīd ir pieejami personām individuālā kārtā TP pakalpojuma ietvaros**, t.i. Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumu Nr. 1474 pielikumā Nr. 2⁵⁶ un Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumu Nr. 1472⁵⁷ pielikumā ietvertie TP ar identiskiem tehniskajiem parametriem. Tomēr, ISO 9999 klasifikatorā viena koda (3. līmenis - 6 ciparu kombinācija) robežās tiek piedāvāti daudzi AST (no dažiem līdz pat vairākiem simtiem) ar atšķirīgām tehniskajām specifikācijām jeb tehniskajiem parametriem. Līdz ar to prioritārajā sarakstā norādītie grupu nosaukumi un ISO 999 kodi atsevišķiem AST var pārklāties ar tiem, kuri norādīti arī Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumu Nr. 1474 pielikumā Nr. 2⁵⁸ un Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumu Nr. 1472⁵⁹ pielikumā ietvertajiem TP, tomēr prioritāro AST sarakstā nav iekļautas jau nodrošinātās ierīces, bet gan citas un to tehniskie parametri ir būtiski atšķirīgi vai AST tiek nodrošināti tikai personām ar konkrētiem funkcionāliem traucējumiem (piem., alternatīvas ievadierīces, runas pazīšanas iekārtas, skārienjutīgi paneļi (ISO 9999: 22.36.12.) tiek nodrošinātas tikai neredzīgām/ vājredzīgām personām), bet netiek nodrošinātas personām ar komunikācijas vai dzirdes traucējumiem. Prioritārajā sarakstā iekļautās AST tika grupēti divos līmeņos, izmantojot šādus kritērijus:

1. **AST lietošanas mērķis** – priekšroka ir tām AST, kas primāri atbalsta izglītojamā izglītošanās vajadzības;

⁵⁶ Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumi N4. 1474 "Tehnisko palīg līdzekļu noteikumi", pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=202674>, skatīts 22.10.2018.

⁵⁷ Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumi N4. 1472 "Kārtība, kādā Latvijas Neredzīgo biedrība un Latvijas Nedzirdīgo savienība sniedz sociālās rehabilitācijas pakalpojumus un nodrošina tehniskos palīg līdzekļus – tiftelnieku un surdotelnieku", pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=202630>, skatīts 22.10.2018.

⁵⁸ Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumi N4. 1474 "Tehnisko palīg līdzekļu noteikumi", pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=202674>, skatīts 22.10.2018.

⁵⁹ Ministru kabineta (15.12.2009.) noteikumi N4. 1472 "Kārtība, kādā Latvijas Neredzīgo biedrība un Latvijas Nedzirdīgo savienība sniedz sociālās rehabilitācijas pakalpojumus un nodrošina tehniskos palīg līdzekļus – tiftelnieku un surdotelnieku", pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=202630>, skatīts 22.10.2018.

2. **AST lietošanas līmenis** – priekšroka ir tām AST, kuru izmantošana izglītības iestādē var potenciāli atbalstīt vairākus izglītojamos (vairākus izglītojamos iestādē, klasē vai grupā).

Kritēriju pielietošana prioritāro AST saraksta izstrādē ir raksturota 8. tabulā. Tā kā AST apmaiņas fonda izglītības iestādēm galvenais mērķis ir atbalstīt izglītojamo ar FT iekļaušanu izglītības procesā, tad kā nozīmīgākais kritērijs tika izvirzīts “AST lietošanas mērķis”. Analizējot lietošanas mērķi katrai sarakstā iekļautajai grupai, AST tika iedalīti divos līmeņos – 1. līmenī AST, kuri primāri nodrošina atbalstu mācībām, 2. līmenī – AST, kuru lietošana primāri saistās ar izglītojamā funkciju ierobežojumu kompensēšanu. Kā papildu kritērijs AST prioritāšu noteikšanā izmantots “AST lietošanas līmenis”. Abu līmeņu ietvaros katram AST tika izskatīts arī šis parametrs, sarindojot AST prioritārā secībā 1. un 2. līmeņa ietvaros.

8. tabula: **Kritēriji prioritāro AST iedalīšanai 1. un 2. līmenī.**
(Avots: Autoru izstrādāts)

KRITĒRIJS	RĀDĪTĀJS	SKAIDROJUMS
1	2	3
AST lietošanas mērķis	1. līmenis: Atbalsts mācībām	AST prioritāte ir augstāka, ja tā lietošanas primārais mērķis ir nodrošināt atbalstu izglītojamajam mācību procesā, t.i. AST atbalsta izglītojamā dalību, aktivitāšu veikšanu un izglītības programmas apguvi, kompensējot izglītojamā ierobežojumus, kas saistīti ar dalību mācību procesā.
	2. līmenis: Funkcijas kompensēšana	AST tiek ierindots otrajā līmenī, ja tā lietošana ir saistīta ar izglītojamā FT kompensēšanu.
AST lietošanas līmenis	Augstāka prioritāte: Grupas līmenis	AST tiek noteikta augstāka prioritāte, ja tā lietošana var potenciāli atbalstīt vairākus izglītojamos jeb AST sasniedz ietekmi grupas (izglītības iestādes, klases, izglītojamo grupas) līmenī.
	Zemāka prioritāte: Indivīda līmenis	AST prioritāte ir zemāka, ja ieguvumi no AST lietošanas ir individuālā līmenī.

Prioritāro AST saraksts ir apskatāms 9. tabulā. Tajā norādīti AST ISO 9999 kodi, tehniskie parametri, kritēriju rādītāji, kā arī sociālo partneru, gadījuma izpētēs apkopotais speciālo izglītības iestāžu viedoklis, kā arī nozares speciālistu konsultācijās apkopotais viedoklis par to, kuri no prioritārajā sarakstā iekļautajiem AST ir ierindojami 1. līmenī. Mācību procesa nodrošināšanai nepieciešamās AST dalījumā pa prioritātes līmeņiem ir apkopotas arī **5. pielikumā**. Prioritāro AST tehniskie parametri, indikatīvs cenu diapazons, u.c. parametri ir apkopoti **6. pielikumā**.

Prioritārā AST saraksta ierobežojumi:

1. ISO 9999 klasifikatorā viena koda (3. līmeņa 6 ciparu kombinācijas) robežās tiek piedāvātas no dažiem līdz pat vairākiem simtiem AST ar atšķirīgām tehniskām specifikācijām. Tas nozīmē, ka atbilstošākā AST izvēle var tikt noteikta tikai lietotāja funkcionēšanas novērtēšanas un mācību vajadzību novērtēšanas rezultātā.
2. Daļa AST ir lietojami uzreiz pēc to iegādes, bet daļa ir jāpielāgo latviešu valodas lietojumam, veicot papildu ieguldījumus.

9. tabula: **Prioritāro AST saraksts.**
(Avots: autoru izstrādāts)

Prioritārie AST	ISO 9999	Sociālo partneru viedoklis	Speciālo skolu viedoklis	Nozares speciālistu konsultācijas	Cena par vienību ⁶⁰ (EUR)	Tehniskie parametri	Lietošanas līmenis	Lietošanas mērķis
1	2	3	4	5	6	7	8	9
AST "REDZEI"								
1. LĪMENIS								
Alternatīvas ievadierīces (runas pazišanas iekārtas, skārienjutīgi paneļi)	22.36.12	☒		☒	130,00 – 230,00 EUR ⁶¹	Iekļauts, piemēram, optiskais skeneris, runas pazišanas iekārtas, skārienjutīgi paneļi un datu cimdi.	Skola	Atbalsts mācībām
Braila raksta printeri	22.39.06	☒	☒		1650,00 – 8000,00 EUR ⁶²	Printeris A4 formāta lapām, kas paredzēts reljefa printēšanai.	Skola	Atbalsts mācībām
Tekstapstrādes programmatūra (alternatīvai vadībai)	22.12.24	☒			100,00 – 1000,00 EUR ⁶³	Tekstu lasīšanas programmatūra vājredzīgiem un neredzīgiem lietotājiem. Braila teksta redaktors.	Klase	Atbalsts mācībām
Rakstzīmju lasīšanas aparāti	22.30.21	☒			1180,00 – 2530,00 EUR ⁶⁴	Ierīces uzņem un lasa tekstu. Portatīvais OCR lasītājs.	Klase	Atbalsts mācībām
Kalkulatori ar funkciju atskaņošanu	22.15.06	☒			410,00 – 600,00 EUR ⁶⁵	Zinātniskais kabatas kalkulators ar integrētu runas izvadi pamata aprēķiniem un finanšu matemātiskām funkcijām	Skolēns	Atbalsts mācībām
Īpaša izvades programmatūra	22.39.12	☒	☒	☒	740,00 – 2100,00 EUR ⁶⁶	Programmatūra, kas palielina datora ekrānā attēloto tekstu un grafikas, programmatūra, kas nolasa ekrānu un pārvērš to valodā (ekrāna lasītājs).	Skolēns	Atbalsts mācībām
Pārnēsājamas piezīmju ierīces Braila rakstam (Braila rinda)	22.12.21	☒		☒	3200,00 – 6900,00 EUR ⁶⁷	Manuāli un elektroniski darbināmas Braila rindas. Rakstzīmju burtu displejs ar maršrutēšanas kursoru,	Skolēns	Atbalsts mācībām
Klaviatūras vājredzīgām personām	22.36.03	☒		☒	90,00 – 170,00 EUR ⁶⁸	Klaviatūra Braila rakstam. Vājredzīgiem. Iespējam mainīt fona krāsu burtiem. Lielāki taustiņi	Skolēns	Atbalsts mācībām
2. LĪMENIS								

⁶⁰ Visas cenas norādītas EUR pēc Latvijas bankas oficiālā valūtas kursa uz 24.01.2019.

⁶¹ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.magnifyingaids.com, www.handicat.com)

⁶² Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.handicat.com, www.viewplus.com)

⁶³ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.vilbank.be)

⁶⁴ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.handicat.com)

⁶⁵ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.vilbank.be, www.rehadat-hilfsmittel.de)

⁶⁶ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.vilbank.be)

⁶⁷ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.handicat.com)

⁶⁸ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.vilbank.be)

Prioritārie AST	ISO 9999	Sociālo partneru viedoklis	Speciālo skolu viedoklis	Nozares speciālistu konsultācijas	Cena par vienību ⁶⁹ (EUR)	Tehniskie parametri	Lietošanas līmenis	Lietošanas mērķis
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ierīces video teksta pārtulkošanai mākslīgā valodā	22.18.21	☒			600,00 – 680,00 EUR ⁶⁹	Subtitru tulkotājs, nolasītājs.	Skola	Funkcijas kompensēšana
Attēlu palielinošās sistēmas (monitori attēlu un tekstu palielināšanai)	22.03.18	☒	☒	☒	1850,00 – 4790,00 EUR ⁷⁰	Ierīces ar video kameru uzņemta objekta palielinātai attēlošanai. Piemēram, kameras, vadības ierīces, video monitori un digitāli apstrādātas video sistēmas.	Klase	Funkcijas kompensēšana
AST "DZIRDEI"								
1. LĪMENIS								
Alternatīvas ievadierīces (runas pazīšanas iekārtas, skārienjutīgi paneļi)*	22.36.12		☒	☒	130,00 – 230,00 EUR ⁷¹	Programmatūra, kas ierunātu (mutvārdu) tekstu pārveido rakstu valodas tekstā. Nav pielāgotas lietošanai latviešu valodā.	Skola	Atbalsts mācībām
Dialoga vienības	22.21.09		☒	☒	1140,00 – 2560,00 EUR ⁷²	Ierīces, kas uzlabo komunikāciju, uzrakstītu tekstu pārveidojot mutvārdu izteikumā (text to speech). Nepieciešamais izteikums tiek uzrakstīts rakstu valodā un AST uzrakstīto tekstu atskaņo. Var savienot ar telefonu un saņemt zvanus. Arī dažādi digitāli un manuāli komunikācijas palīgīdzekļi. Nav pielāgoti latviešu valodai.	Skolēns	Atbalsts mācībām
2. LĪMENIS								
Radiofrekvenču pārraides sistēmas (FM sistēmas)	22.18.24; 22.06.27	☒	☒		350,00 – 500,00 EUR ⁷³	FM iekārtas atvieglo runas sapratni sarežģītās klausīšanās situācijās. Runātais teksts caur raidītāju un uztvērēju nonāk tieši dzirdes aparātā, samazinot apkārtējos fona trokšņus.	Klase	Funkcijas kompensēšana
Indukcijas cilpu ierīces	22.18.30; 22.06.24	☒	☒	☒	150,00 – 1200,00 EUR ⁷⁴	Palīgīdzeklis dzirdes aparātu lietotājiem. Pastiprinātāj-tipa iekārta, kas ienākošā skaņas avota signālu pārveido magnētiskās svārstībās, ko pārraida telpā uzstādīta dzirdes cilpa.	Klase	Funkcijas kompensēšana
Taktīlie dzirdes palīgīdzekļi (ierīces skaņas saņemšanai,	22.06.18	☒		☒	340,00 – 1100,00 EUR ⁷⁵	Palīgīdzeklis, kas skaņas (apkārtējās vides vai runas skaņas) pārvērš vibrācijā un gaismas	Skolēns	Funkcijas kompensēšana

⁶⁹ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.vilbank.be)

⁷⁰ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.handicat.com, www.nelowvision.com, www.magnifyunguids.com, www.christal-vision.com).

⁷¹ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.magnifyunguids.com, www.handicat.com)

⁷² Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.zyteq.com.au, www.data.dlf.org.uk)

⁷³ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.amazon.co.uk, www.data.dlf.org.uk)

⁷⁴ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.eastin.eu, www.actiononhearingloss.org.uk.)

⁷⁵ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.eastin.eu)

Prioritārie AST	ISO 9999	Sociālo partneru viedoklis	Speciālo skolu viedoklis	Nozares speciālistu konsultācijas	Cena par vienību ⁶⁰ (EUR)	Tehniskie parametri	Lietošanas līmenis	Lietošanas mērķis
1	2	3	4	5	6	7	8	9
pastiprināšanai un pārveidošanai taktīlos signālos, piemēram vibrācija)						signālos. Signalizē par skaņas avotu, lai pievērstu tam uzmanību.		
Balss pārveidotāji personīgai lietošanai	22.09.06			☒	130,00 – 320,00 EUR ⁷⁶	ierīces, kas paredzētas balss pastiprināšanai.	Skolēns	Funkcijas kompensēšana
Mikrofoni	22.18.33	☒			150,00 – 250,00 EUR ⁷⁷	ierīces skaņas pastiprināšanai, novadot skaņu dzirdes aparātā. Skaņas skaļumu var regulēt.	Skolēns	Funkcijas kompensēšana
AST "KOMUNIKĀCIJAI"								
1. LĪMENIS								
Alternatīvas ievadierīces (runas pazīšanas iekārtas, skārienjutīgi paneli) ⁷⁸	22.36.12		☒		120,00 – 230,00 EUR ⁷⁹	leklauts, piemēram, optiskais skeneris, runas pazīšanas iekārtas, skārienjutīgi paneli un datu cimdi.	Skola	Atbalsts mācībām
Vizuāli datoru displeji un piederumi	22.39.04	☒			2170,00 – 4750,00 EUR ⁸⁰	ierīces, kas attēlo datora informāciju vizuāli, un piederumi, kas palielina vai citādi uzlabo tekstu un attēlu datora monitorā. Ietverti, piem., ekrāni ar lieliem burtiem, ekrānu palielinātāji un atspulgu samazinoši ekrāni.	Skola	Atbalsts mācībām
Tekstapstrādes programmatūra alternatīvai vadības sistēmai vai tekstapstrādei	22.12.24			☒	250,00 – 280,00 EUR ⁸¹	Alternatīvās komunikācijas tekstapstrādes programmatūra ar attēliem vai vieglo valodu.	Klase	Atbalsts mācībām
Specializētas skaņu ierakstīšanas un atskaņošanas ierīces	22.18.03			☒	150,00 – 455,00 EUR ⁸²	Skaņu vadīšanas ierīces, kuri veic magnetofona, indeksa toņu ģeneratora vai atmagnetizēšanas ierīces funkcijas. Iespēja veikt digitālās skaņas ierakstīšanas un skaņas ierakstīšanu datorā.	Klase	Atbalsts mācībām
Ievades piederumi (autonomas vārdu bankas, vārdu saraksti, kabeļi, pultis)	22.36.15	☒	☒		105,00 – 160,00 EUR ⁸³	Ievades ierīce specifiskais rādītāja kustību kontrolei ar peli vai citu ievadierīci. Slēdža ievades adapteris ar pārslēgšanas programmatūru.	Skolēns	Atbalsts mācībām

⁷⁶ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.eastin.eu, www.vlibank.be, www.at-aust.org, www.handicat.com, www.hear4you.com)

⁷⁷ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.basen.dk, www.gerland24.de)

⁷⁸ TP pakalpojuma ietvaros tiek nodrošināts tikai vājredzīgām/neredzīgām personām.

⁷⁹ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.handicat.com, www.vlibank.be)

⁸⁰ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.avpartsmaster.co.uk, www.exakt.dk)

⁸¹ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.vlibank.be, www.imotions.com)

⁸² Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.shop.cnib.ca, www.rehadat-hilfsmittel.de)

⁸³ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.data.dlf.org.uk, www.vlibank.be, www.at-aust.org)

Prioritārie AST	ISO 9999	Sociālo partneru viedoklis	Speciālo skolu viedoklis	Nozares speciālistu konsultācijas	Cena par vienību ⁶⁰ (EUR)	Tehniskie parametri	Lietošanas līmenis	Lietošanas mērķis
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Pielāgotas klaviatūras (lielāki, atdalīti taustiņi)	22.36.03	☒	☒	☒	90,00 – 380,00 EUR ⁸⁴	Klaviatūra atsevišķiem ar atsevišķi izdalītiem taustiņiem un klaviatūra ar lielākiem un atšķirīgu krāsu taustiņiem.	Skolēns	Atbalsts mācībām
Palīgīdzekļi rādītāja novietošanai ekrānā (skārienpaliktņi un datora kursorsvīras)	22.36.21	☒		☒	200,00 – 320,00 EUR ⁸⁵	Palīgīdzekļi rādītāja novietošanai ekrānā, lai izvēlētos elementus datora displejā	Skolēns	Atbalsts mācībām
2. LĪMENIS								
Dialoga vienības	22.21.09		☒	☒	780,00 – 4300,00 EUR ⁸⁶	Digitāli un manuāli alternatīvi saziņas iekārtas: elektroniskie displeji, runas uztvērēji, mākslīgās runas izvadierīces; acu skatiena navigators.	Skolēns	Funkcijas kompensēšana
Ievades programmatūra	22.36.18	☒			150,00 – 3000,00 EUR ⁸⁷	Programmatūra, kas kursora funkcijas pielāgo funkcionālajam līmenim, pielāgo rakstīšanas iespējas. Programmatūra, kas atļauj vadīt peles kursoru vebkamerai fiksējot ķermeņa kustības, tā atļauj rakstīt, komunicēt un lietot datoru.	Skolēns	Funkcijas kompensēšana
Balss pārveidotāji personīgai lietošanai (pastiprinātāji)	22.09.06	☒			130,00 – 315,00 EUR ⁸⁸	Balss pastiprināšanas sistēma ar digitālo pastiprinātāju. Nodrošinot audio izvadi un skaidru skaņas kvalitāti.	Skolēns	Funkcijas kompensēšana
AST "MOBILITĀTEI"								
1. LĪMENIS								
Ierīces braukšanai pa kāpnēm (ISO 12.17.03)	12.17.03			☒	4000,00-6770,00 EUR ⁸⁹	Ierīce braukšanai pa kāpnēm. Kāpurķēžu riteņkrēslu pacelājs personu transportēšanai augšup un leju pa taisnām kāpnēm. Ierīce vadāma ar pavadošās personas palīdzību.	Skola	Atbalsts mācībām (videi)
Pārvietojamās uzbrauktuves ISO: 18.30.15	18.30.15	☒	☒		410,00-550,00 EUR	Pārvietojamas slīpas virsmas, kas savieno nelielas atstarpes starp diviem līmeņiem; pieejamas dažādos izmēros (lielākais – 2x2 m), plakanas.	Skola	Atbalsts mācībām (videi)
2. LĪMENIS								

⁸⁴ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.handicat.com, www.data.dlf.org.uk)

⁸⁵ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.handicat.com)

⁸⁶ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.tobiiidynavox.com, www.handicat.com)

⁸⁷ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.vlibank.be, www.portale.siva.it)

⁸⁸ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.handicat.com, www.hear4you.com)

⁸⁹ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.handicat.com, www.vlibank.de, www.portale.siva.it)

Prioritārie AST	ISO 9999	Sociālo partneru viedoklis	Speciālo skolu viedoklis	Nozares speciālistu konsultācijas	Cena par vienību ⁶⁰ (EUR)	Tehniskie parametri	Lietošanas līmenis	Lietošanas mērķis
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Īpašas mēbeles sēdēšanai	18.09.21	☒	☒	☒	160,00 – 2100,00 EUR ⁹⁰	Uz grīdas vai citam mēbelēm novietojami sēdēšanas krēsli un adapteri; pozicionēšanas ķīļi; uz krēsla uzliekami (piemēram, "special tomatoo"); tumble foam sēdēšanai. Aktivitāšu krēsls ar riteniem.un aktivitāšu galdu.	Skolēns	Funkcijas kompensēšana
Vertikalizatori un atbalsta ierīces stāvēšanai ⁹¹	05.36.03	☒			1650,00 – 5750,00 EUR ⁹²	Mobils, regulējams un stabils vertikalizators un atbalsta ierīces stāvēšanai, kas ļauj mainīt pozīciju no horizontālas līdz vertikālai. Vertikalizators bēnam nodrošina stabilu gurnu, ceļu un pēdu atbalstu un dod iespēju iesaistīties ikdienas aktivitāšu veikšanā (zīmēšana, galda spēles u.c.). Iespējas savienot ar aktivitāšu galdu.	Skolēns	Funkcijas kompensēšana

⁹⁰ Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.smirthwaite.co.uk, www.globalcarehab.dk, www.bettermobility.co.uk, www.handicat.com)

⁹¹ Vertikalizatori TP pakalpojuma ietvaros tiek nodrošināti ar ISO 12.06.12, taču izglītības kontekstā ieteicams nodrošināt vertikalizatorus ar citiem tehniskajiem parametriem.

⁹² Informācija par AST cenām no AST katalogiem (www.portale.siva.it, www.vlibank.be)

4.4.4. Metodika AST sadalīšanai pa prioritāšu līmeņiem

Prioritāro AST sarakstu ir ieteicams izmantot AST apmaiņas fonda darbības uzsākšanas periodā, savukārt turpmākajos gados veikt regulāru (reizi gadā) saraksta pārskatīšanu. Saraksts ir jāatjauno un jāpapildina, primāri ņemot vērā:

- apzinātās izglītojamo AST vajadzības (FN novērtēšanas kumulatīvi rezultāti);
- atgriezeniskā saite no lietotājiem un FS par AST ietekmi (AST apmaiņas fonda dalībnieku un FN veicēju uzkrātie kumulatīvie dati par pieprasījumu, gaidīšanas laiku, lietošanas laiku, lietošanas vajadzībām, lietošanas ietekmi, u.tml.);
- nozares inovācijas, jaunievedumus;
- nozares speciālistu rekomendācijas.

Lai izvērtētu AST iekļaušanas iespējas sarakstā ierobežotu resursu apstākļos, tiek piedāvāta AST prioritāšu noteikšanas metodika, izmantojot AST izvērtēšanas kritērijus (skat. 10. tabula). Apzinot nepieciešamo AST precīzus tehniskos parametrus, katrs AST var tikt izvērtēts pēc šiem kritērijiem, piešķirot atzīmi katram kritērijam skalā (izpilda/daļēji izpilda/neizpilda). Prioritāri iekļaujami sarakstā ir tie AST, kas izpilda pēc iespējas vairāk minēto kritēriju.

10. tabula: **Kritēriji AST saraksta atjaunošanai un papildināšanai.**
(Avots: Autoru izstrādāts)

Nr.p.k.	KRITĒRIJS	SKAIDROJUMS
1	2	3
1.	AST lietošanas mērķis	AST lietošana atbalsta iekļaujošo izglītību . AST lietošanas primārais mērķis ir nodrošināt atbalstu izglītojamajam mācību procesā, t.i. AST atbalsta izglītojamā daļību, aktivitāšu veikšanu un izglītības programmas apguvi, kompensējot izglītojamā traucējumus saistībā ar daļību mācību procesā.
2.	AST lietošanas līmenis	AST ir ietekme uz izglītības procesu grupu līmenī (izglītības iestāde, klase). AST lietošana potenciāli atbalsta vairākus izglītojamus (vienlaikus).
3.	AST lietošanas iespējas	AST ir universāli un daudzfunkcionāli attiecībā uz: a. lietotāju - AST tehniskie parametri nav specifiski pielāgojami tikai vienam lietotājam, bet ir maināmi un pielāgojami vairākiem izglītojamajiem; b. lietošanas situāciju – AST var tikt izmantoti dažādās lietošanas situācijās un dažādu mācību priekšmetu apgūvē (atbilstoši kompetenču pieejai izglītības saturā); c. savienošanas iespējām ar citām ierīcēm – ja AST tehniskā specifika to paredz, AST ir viegli, ērti un nedārgi savienot ar citām ierīcēm.
4.	AST “lietojamība”	AST ir vienkārši lietot ; to apgūšana un lietošana nesaistās ar sarežģītām lietošanas instrukcijām, specifiskiem nosacījumiem, ilgu sagatavošanās laiku, sarežģītām apmācībām u.c. resursiem.
5.	AST kvalitāte un garantija	AST ir augstas kvalitātes, teicami pilda savas funkcijas un sasniedz lietošanas mērķi, AST piegādātājs nodrošina garantijas servisu, kas ir ātrs, pieejams un efektīvs.
6.	AST izturība	AST ir izturīgi un droši lietošanā – priekšroka dodama AST, kuri ir tehniski izturīgi, nav trausli un viegli ievainojami vai sabojājami.
7.	AST lietošanas izmaksas	AST izmantošana nesaistās ar augstām lietošanas izmaksām.
8.	AST dzīves ilgums	AST ir ilgs “dzīves” jeb lietošanas ilgums.
9.	AST novitāte	AST ir moderns un aktuāls, ietver mūsdienīgus risinājumus un izglītības prasībām atbilstošu atbalstu iekļaujošās izglītības nodrošināšanai.

4.4.5. AST skaita prognozes

Prioritārais AST saraksts tiek piedāvāts izmēģināšanai Pilotprojektā. Balstoties Pētījumā apkopotajos datos par izglītojamo ar FT skaitu un izglītības iestāžu AST vajadzībām, var prognozēt Pilotprojektā iekļaujamo AST skaitu dalījumā pa izglītības iestādēm, ņemot vērā datus par izglītojamo ar FT skaitu katrā klašu grupā (1.-4. klase, 5-9. klase, 10.-12. klase un 1.-4. kursi profesionālajā izglītībā). 11.-14. tabulās sniegtas AST skaita un izmaksu prognozes katram, klasificējot AST atbilstoši četriem FT veidiem (redze, dzirde, komunikācija, mobilitāte). Izvērstas izglītojamo, kam ir nepieciešami AST, skaita prognozes un izglītības iestādes, kurās šīs personas apgūst izglītības programmas ir apkopotas **7. pielikumā**.

11. tabula: **AST skaita prognozes Pilotprojektam (redzes AST).**
(Avots: Autoru izveidots)

Nr.p.k.	AST veids	AST prioritātes līmenis	Lietotāšanas līmenis	AST vienības	Cena (EUR)		Izmaksas (EUR)		Izglītības iestādes veids			
					min.	max.	min.	max.	Visp.II	Spec.II	Prof.II	KOPĀ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Izglītības iestāžu skaits								3	2	1	6
	Izglītojamo ar redzes traucējumiem (skaits)								4	5	3	12
	1.-4. klase								2	3		5
	5.-9. klase								2	2		4
	10.-12. klase; 1.-4. kurss										3	3
1	Alternatīvas ievadierīces ISO: 22.36.12	1	skola	3	130	230	390	690	1	1	1	
2	Braila raksta printeri ISO: 22.39.06	1	skola	1	1645	7995	1645	7995	1			
3	Tekstapstrādes programmatūra alternatīvai vadībai ISO: 22.12.24	1	klase	5	100	1000	500	5000	1	1	1	
4	Rakstzīmju lasīšanas aparāti ISO: 22.30.21	1	klase	4	1180	2530	4720	10120	1	1	1	1
5	Kalkulatori ar funkciju atskaņošanu ISO: 22.15.06	1	skolēns	10	410	600	4100	6000	1	2	1	1
6	Īpaša izvades programmatūra ISO: 22.39.12	1	skolēns	8	740	2100	5920	16800	2	1	1	1
7	Pārnēsājamas piezīmju ierīces Braila rakstam ISO: 22.12.21	1	skolēns	2	3200	6900	6400	13800	1			
8	Klaviatūras vājredzīgām personām ISO: 22.36.03	1	skolēns	2	90	170	180	340	1			
	1. līmenis KOPĀ:						23855	60745				
9	Ierīces videoteksta pārtulkošanai maksīgā valodā ISO: 22.18.21	2	skola	3	600	680	1800	2040	1	1	1	1
10	Attēlu palielinošās sistēmas ISO: 22.03.18	2	klase	8	1850	4790	14800	38320	2	2	1	1

12. tabula: AST skaita prognozes Pilotprojektam (Dzirdes AST).
(Avots: Autoru izveidots)

Nr.p.k.	AST veids	AST prioritātes līmenis	Lietotājs	AST vienības	Cena (EUR)		Izmaksas (EUR)		Izglītības iestādes veids			
					min.	max.	min.	max.	Visp.II	Spec.II	Prof.II	KOPĀ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Izglītības iestāžu skaits								2	3	2	7
	Izglītojamo ar dzirdes traucējumiem (skaits)								25	72	12	109
	1.-4. klase									41		41
	5.-9. klase								2	20		22
	10.-12. klase; 1.-4. kurss								23	11	12	46
1	Alternatīvas ievadierīces (optiskais skeneris, runas pazīšanas iekārtas, skārienjutīgi paneļi, datu cimdi) ISO: 22.36.12	1	skola	2	130	230	260	460		1	1	2
2	Dialoga vienības (digitāli elektroniskie displeji, papīrs, runas uztvērēji un/vai mākslīgās runas izvadierīces) ISO: 22.21.09	1	skolēns	98	1140	2560	111720	250880	1	2	1	4
	1. līmenis KOPĀ:						111980	251340				
3	Radiofrekvenču pārraides sistēmas ISO: 22.18.24	2	klase	2	350	500	700	1000	1			1
4	Indukcijas cilpu ierīces ISO: 22.18.30	2	klase	10	150	1200	1500	12000	1	2		3
5	Taktīlie dzirdes palīgīdzekļi (ierīces skaņas saņemšanai, pastiprināšanai un pārveidošanai taktīlos signālos) ISO: 22.06.18	2	skolēns	66	110	340	7260	22440		1	1	2
6	Balss pārveidotāji personīgai lietošanai (ierīces personas balss pastiprināšanai) ISO: 22.09.06	2	skolēns	65	130	320	8450	20800		2		2
7	Mikrofoni	2	skolēns	5	150	250	750	1250			1	1
	2. līmenis KOPĀ:						18660	57490				

13. tabula: AST skaita prognozes Pilotprojektam (Komunikācijas AST).
(Avots: Autoru izveidots)

Nr.p.k.	AST veids	AST prioritātes līmenis	Lietotājs	AST vienības	Cena (EUR)		Izmaksas (EUR)		Izglītības iestādes			
					min.	max.	min.	max.	Visp.II	Spec.II	Prof.II	KOPĀ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Izglītības iestādes veids								6	5	1	12
	Izglītojamo ar komunikācijas traucējumiem (skaits)								204	108	5	317
	1.-4. klase								111	41		152
	5.-9. klase								93	44		137
	10.-12. klase; 1.-4. kurss								0	23	5	28

Nr.p.k.	AST veids	AST prioritātes līmenis	Lietotājs	AST vienības	Cena (EUR)		Izmaksas (EUR)		Izglītības iestādes			
					min.	max.	min.	max.	Visp.II	Spec.II	Prof.II	KOPĀ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Alternatīvas ievadierīces (runas pazīšanas iekārtas, skārienjutīgi paneļi, datu cimdi) ISO: 22.36.12	1	skola	3	120	230	360	690	1	2		3
2	Vizuāli datoru displeji un piederumi ISO: 22.39.04	1	skola	4	2179	4750	8716	19000	1	2	1	4
3	Tekstapstrādes programmatūra alternatīvai vadības sistēmai vai tekstapstrādei ISO: 22.12.24	1	klase	4	250	275	1000	1100	1	1		2
4	Specializētas skaņu ierakstīšanas un atskaņošanas ierīces ISO: 22.18.03	1	klase	8	150	250	1200	2000	2	2	1	5
5	Ievades piederumi (autonomas vārdu bankas, vārdu saraksti, pieslēgvietas, kabeli, pultis) ISO: 22.36.15	1	skolēns	81	105	160	8505	12960	1	2		3
6	Pielāgotas klaviatūras (lielāki taustiņi, atdalīti taustiņi) ISO: 22.36.03	1	skolēns	161	90	380	14490	61180	2	3	1	6
7	Palīgīdzekļi rādītāja novietošanai ekrānā, lai izvēlētos elementus datora displejā (alternatīva datorpelei) ISO: 22.36.21	1	skolēns	70	200	320	14000	22400	1		1	2
1. līmenis KOPĀ:							48271	119330				
8	Dialoga vienības (digitāli elektroniskie displeji, runas uztvērēji, mākslīgās runas izvadierīces) ISO: 22.21.09	2	skolēns	16	775	4264	12407	68227		2		2
9	Ievades programmatūra (switch poga, facemause, u.c.) ISO: 22.36.18	2	skolēns	211	150	3000	31650	633000	1	3	1	5
10	Balss pārveidotāji personīgai lietošanai ISO: 22.09.06	2	skolēns	16	130	315	2080	5040		2		2
2. līmenis KOPĀ:							46137	706267				

14. tabula: **AST skaita prognozes Pilotprojektam (Mobilitātes AST).**
(Avots: Autoru izveidots)

Nr.p.k.	AST veids	AST prioritātes līmenis	Lietotājs	AST vienības	Cena (EUR)		Izmaksas (EUR)		Izglītības iestādes			
					min.	max.	min.	max.	Visp.II	Spec.II	Prof.II	KOPĀ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Izglītības iestādes veids								9	10	1	20
	Izglītojamo ar mobilitātes traucējumiem (skaits)								54	315	10	379
	1.-4. klase								25	116		141
	5.-9. klase								29	192		221
	10.-12. klase; 1.-4. kurss									7	10	17

Nr.p.k.	AST veids	AST prioritātes līmenis	Lietotājs	AST vienības	Cena (EUR)		Izmaksas (EUR)		Izglītības iestādes			
					min.	max.	min.	max.	Visp.II	Spec.II	Prof.II	KOPĀ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Ierīces braukšanai pa kāpnēm (ISO 12.17.03)	1	skola	5	4000	6770	20000	33850	1	3	1	5
2	Pārvietojamās uzbrauktuves ISO: 18.30.15	1	skola	4	410	550	1640	2200	2	1	1	4
1. līmenis KOPĀ:							21640	36050				
3	Īpašas mēbeles sēdēšanai: 18.09.21	2	skolēns	341	160	2100	54560	716100	3	6	1	10
4	Vertikalizatori un atbalsta ierīces stāvēšanai ISO: 05.36.03	2	skolēns	94	1650	5750	155100	540500	3	3	1	7
2. līmenis KOPĀ:							209660	1256600				

Apkopojot AST skaita prognozes, var aprēķināt kopējās AST iegādes izmaksas (skat. 15. tabula). Tā kā katrs ISO kods ietver virkni tehnoloģiju un atbilstošākās tehnoloģijas izvēli var noteikt tikai ar funkcionēšanas novērtēšanas palīdzību, izmaksu prognoze ir sniegta cenu diapazonā. Iegādājoties tikai 1. līmeņa AST Pilotprojekta vajadzībām, kopējās izmaksas var prognozēt 205 746 - 467 465 EUR amplitūdā. Iegādājoties 1. un 2. līmeņa AST Pilotprojekta vajadzībām, kopējās izmaksas var prognozēt 496 803 - 2 528 182 EUR amplitūdā.

15. tabula: **AST izmaksu prognozes Pilotprojektam.**
(Avots: Autoru izveidots)

AST iegādes izmaksu prognozes	Tikai 1. līmeņa AST (EUR)	Tikai 2. līmeņa AST (EUR)	1. un 2. līmeņa AST kopā (EUR)
1	2	3	4
AST iegādes izmaksas (min. cenu robeža)	205 746	291 057	496 803
AST iegādes izmaksas (max. cenu robeža)	467 465	2 060 717	2 528 182
AST iegādes izmaksas (vidējā cena)	336 606	1 175 887	1 512 493

4.4.6. Rekomendācijas TP pakalpojuma paplašināšanai

Tā kā virkne šobrīd pieejamo TP varētu veicināt izglītojamā patstāvību un aktivitāti izglītības procesā, tiek rekomendēts vairākus TP, kas ir pieejami esošā sociālā pakalpojuma ietvaros, nodrošināt divos eksemplāros⁹³. Uz šo nepieciešamību norādījuši sociālie partneri, izvirzot šādus TP:

1. rakstāmmašīna braila rakstam 22.12.15.,
2. palielināmie ar gaismas avotu vai bez tā 22.03.09.,
3. skaņu ierakstīšanas un atskaņošanas ierīces (atskaņotāji un diktofoņi) 22.18.03.,
4. lēcas un palielinošās lēcu sistēmas (binokļi teleskopi) 22.03.12.,
5. staigāšanas rāmji ar riteņiem, rollatori 12.06.06, slīddēļi 12.31.03.)

⁹³ Esošajā regulējumā personai var tikt izsniegts arī otrs TP (piemēram, riteņkrēsls) saskaņā ar Tehnisko palīgīdzekļu noteikumu 6.3.5. apakšpunktu, un šo TP izsniedz izmantošanai darba vai izglītības vajadzībām, ja tas saistīts ar personīgās pārvietošanās palīgīdzekli.

5.AST APMAIŅAS MODELĪ NEPIECIEŠAMIE SPECIĀLISTI UN TO APMĀCĪBU VAJADZĪBAS

Šajā nodaļā sniegti priekšlikumi AST apmaiņas fonda izglītības iestādēm īstenošanai nepieciešamo speciālistu klāstam un to pienākumiem, kā arī ieteiktas speciālistu apmācību vajadzības.

5.1.1. AST apmaiņas nodrošināšanai nepieciešamie speciālisti

AST apmaiņas pakalpojuma izglītības iestādēm nodrošināšanā iesaistītos cilvēkresursus var nosacīti iedalīt divās kategorijās: 1) AST apmaiņas nodrošināšanā tieši iesaistītais personāls un 2) atbalsta personāls – darbinieki, kas veic dažādas atbalsta funkcijas, t.sk. vada un plāno pakalpojuma sniegšanu.

AST apmaiņas nodrošināšanā tieši iesaistītais personāls būs:

1. **Funkcionālais speciālists (FS)**⁹⁴ - pieņem un apkalpo izglītības iestādes un/vai izglītojamus, organizē AST izsniegšanu un pielāgošanu, piegādā AST izglītības iestādē, pielāgo AST izglītības iestādes videi un izglītojamā vajadzībām, apmāca AST lietotājus, seko līdzi AST lietošanas progresam, izzina lietotāju vajadzības un viedokli par AST ietekmi un lietderīgumu, koordinē AST remontu un apkopi, koordinē AST atgriešanu.
2. **Medicīnas fizikālo tehnoloģiju inženieris (MI)**⁹⁵ - AST apkope un remonts, AST programmēšana, AST savstarpējā sinhronizēšana un savienošana (ja nepieciešams), u.tml.

Šo speciālistu skaits un noslodze būs tieši atkarīga no plānotā un nodrošinātā AST apmaiņas pakalpojuma apjoma. FS un MI skaits un noslodzes prognozes ir iekļautas AST apmaiņas modeļa uzturēšanas izmaksu prognozēs (5. nodaļa).

AST apmaiņas nodrošināšanā nozīmīga loma ir arī atbalsta funkcijām, tādām kā:

3. **Administrācija** – organizācijas vadīšana, resursu pārraudzība;
4. **IT atbalsts** - datubāžu uzturēšana, datu apstrāde, datu aizsardzība, u.tml.;
5. **Kvalitātes vadība**;
6. **Finanšu vadība**, t.sk. grāmatvedība;
7. **Iepirkumu organizēšana**;
8. **Komunikācija un sabiedriskās attiecības** – informatīvu materiālu un paziņojumu izstrāde un izplatīšana, informācijas aktualizēšana pakalpojuma nodrošinātāja mājas lapā, mērķēta komunikācija ar pakalpojuma saņēmēju mērķa grupu.

Atbalsta funkciju speciālisti ir netieši iesaistīti visos AST apmaiņas posmos, jo to kompetences un veiktie darba pienākumi horizontāli caurvij visu AST apmaiņas nodrošināšanas procesu. Tā kā AST apmaiņas fondu veido trīs esošas organizācijas – TP, tiftelniekas un surdotelniekas pakalpojuma nodrošinātāji, AST apmaiņas fonda dalībnieki var izmantot esošos atbalsta resursus, administratīvo un infrastruktūras bāzi, veicot papildinājumus un pielāgojumus AST apmaiņas funkciju izglītības iestādēm nodrošināšanai. Indikatīvs līdzekļu apjoms atbalsta funkciju papildināšanai un pielāgošanai ir iekļauts AST apmaiņas modeļa uzturēšanas izmaksu prognozēs (5. nodaļa).

5.1.2. Speciālistu apmācību vajadzības

Apmācību vajadzības nosaka darba devēja noteiktā kārtībā Darba likuma 96. panta ietvaros un papildu funkcionāliem speciālistiem apmācības normatīvo aktu noteiktā kārtībā ārstniecības personām.

AST apmaiņas izglītības iestādēm pakalpojuma specifika ir tā sasaiste ar izglītības procesu un izglītības iestādēm. Līdz ar to AST apmaiņas pakalpojumam ir jābūt vērstam uz izglītojamo vajadzībām pēc AST un atbilstošāko AST

⁹⁴ VISC. Ergoterapeita profesijas standarts (2006). Pieejams: <https://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/standarti/ps0370.pdf>, skatīts 04.02.2019.; Audiologopēda profesijas standarts (2015). Pieejams: <https://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/standarti/ps0308.pdf>, skatīts 04.02.2019. Fizioterapeita profesijas standarts (2005). Pieejams: <https://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/standarti/ps0330.pdf>, skatīts 04.02.2019.

⁹⁵ VISC. Medicīnas fizikālo tehnoloģiju inženiera profesijas standarts (2003). Pieejams: <https://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/standarti/ps0156.pdf>, skatīts 04.02.2019.

izvēli. Tas savukārt nozīmē, ka AST apmaiņas fonda speciālistiem ir labi jāpārzina ne vien AST tehniskie parametri, bet arī izglītības procesa specifika un AST pielietojamība izglītības iestādēs un mācību procesā. Līdz ar to, AST apmaiņas fonda speciālistu apmācību vajadzības ir saistītas tieši ar izpratnes par AST izmantošanu izglītības procesā un izglītības vidē.

AST lietošanas izglītības iestādēs specifika ir arī tajā, ka daudzos svarīgos AST apmaiņas posmos ir jāpanāk multidisciplināra sadarbība (dažādi funkcionālie speciālisti, ārsti, ārsti-speciālisti, izglītības iestāžu vadība, pedagogi, speciālie pedagogi, tehniskais personāls, arī AST lietotājs). Lai sekmētu sadarbību AST apmaiņas modeļa ietvaros, ieteicams AST apmaiņas fonda speciālistiem organizēt apmācības par multidisciplināru pieeju un sadarbības praksēm AST apmaiņas organizēšanā un īstenošanā.

AST apmaiņas modelī AST apmaiņas fondam nosacīti ir divi klienti – 1) izglītojamais ar AST vajadzību un 2) izglītības iestāde. Šādā situācijā AST apmaiņas fondam ieteicams stiprināt klientu apkalpošanas prasmes un pakalpojumu sniegšanas kultūru.

6. AST APMAIŅAS FONDA UZTURĒŠANAS IZMAKSAS

Šajā nodaļā sniegti ieteikumi AST apmaiņas pakalpojuma uzturēšanas izmaksu plānošanai. Nodaļā raksturotas galvenās ar AST apmaiņas nodrošināšanu saistītās izmaksu pozīcijas un izvirzīti pieņēmumi izmaksu vadībai un prognozēšanai. Nodaļā sniegtas indikatīvas izmaksu prognozes AST apmaiņas nodrošināšanai piecu gadu periodam. AST apmaiņas modelis tiks izveidots un tā sākotnējā darbība tiks nodrošināta ar ES fondu un valsts līdzfinansējumu. AST apmaiņas pakalpojuma turpmākā uzturēšana, kā arī AST klāsta atjaunošana un papildināšana ir jānodrošina no valsts budžeta līdzekļiem.

6.1.1. AST apmaiņas izglītības iestādēm izmaksu modeļa pieņēmumi

AST apmaiņas modeļa ieviešanas kārtība, kas noteikta Ministru kabineta (20.10.2015.) noteikumos Nr. 601⁹⁶, ietver izmēģinājumu projektu AST apmaiņas sistēmas ieviešanai (turpmāk – Pilotprojekts). Pilotprojektā, kura īstenošana plānota 2021. un 2022. gadā⁹⁷, tiks iegādāti AST ar ERAF līdzfinansējumu un pārbaudīta AST apmaiņas sistēmas darbība praksē, iesaistot izglītības iestādes. Līdz ar to, AST apmaiņas fonda izveidi var nosacīti iedalīt divos posmos: 1) Pilotprojekts (2021.-2022. gads) un 2) AST apmaiņas fonda patstāvīga darbība (izmaksu modelī veiktas prognozes trīs gadu laika periodam, t.i. 2023.-2025. gads). AST apmaiņas fonda uzturēšanas izmaksu modelī nodalīti abi šie posmi, jo katru no tiem raksturo atšķirīgs darbību un izmaksu apjoms. AST apmaiņas fonda uzturēšanas izmaksas var iedalīt tiešajās un netiešajās izmaksās. Tiešajās izmaksās ietilpst izmaksas, kuras ir tieši saistītas ar pakalpojuma nodrošināšanu, t.i. AST iegāde, tieši pakalpojuma sniegšanā iesaistītā personāla atalgojums; savukārt, netiešajās izmaksās ietilpst izmaksas, kuras atbalsta pakalpojuma nodrošināšanu. 16. tabulā sniegts katras izmaksu pozīcijas skaidrojums, kā arī ar tām saistītie pieņēmumi AST apmaiņas fonda uzturēšanas izmaksu modelī.

16. tabula: **AST apmaiņas fonda uzturēšanas modeļa izmaksu struktūra un pieņēmumi.**
(Avots: autoru izstrādāts)

Nr.p.k.	IZMAKSU POZĪCIJA	SKAIDROJUMS	MODEĻA PIEŅĒMUMI
1	2	3	4
TIEŠĀS IZMAKSAS			
1.	1. AST iegāde	Asistīvo tehnoloģiju iegādes izmaksas, ko nosaka tehnoloģiju tehniskie parametri, tirgus cena un apjoms.	<ul style="list-style-type: none"> AST iegāde tiks īstenota pakāpeniski, apzinot Pilotprojektā iesaistīto izglītības iestāžu un izglītojamo AST vajadzības ar funkcionēšanas novērtēšanas palīdzību. Pilotprojekta pirmajā gadā (2021. g.) tiks iegādāti 1. prioritātes līmeņa AST, bet Pilotprojekta otrajā gadā (2022. g.) AST apmaiņas fonds tiek papildināts ar 2. prioritātes līmeņa AST (AST skaita, izmaksu prognozes skat. 6. pielikumā "AST skaita un izmaksu prognozes Pilotprojektam"). Modeļa aprēķinos izmantoti vidējie AST izcenojumi (skat. 6.pielikums).

⁹⁶ Ministru kabineta (20.10.2015.) noteikumi Nr. 601 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" Eiropas Sociālā fonda 9.1.4. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto iedzīvotāju integrāciju sabiedrībā un darba tirgū" 9.1.4.2. pasākuma "Funkcionēšanas novērtēšanas un asistīvo tehnoloģiju (tehnisko palīg līdzekļu) apmaiņas sistēmas izveide un ieviešana" īstenošanas noteikumi", pieejams <https://likumi.lv/ta/id/277300-darbibas-programmas-izaugsme-un-nodarbinatiba-eiropas-sociala-fonda-9-1-4-specifiska-atbalsta-merka-palielinat-diskriminacijas>, skatīts 12.11.2018.

⁹⁷ VSIA "NRC Vaivari" prezentācija "Eiropas sociālā fonda projekts "VSIA NRC Vaivari funkcionēšanas novērtēšanas un asistīvo tehnoloģiju (tehnisko palīg līdzekļu) apmaiņas sistēmas izveide un ieviešana", pieejams: https://www.nrcvaivari.lv/sites/default/files/editor/11.08.2017.prezentacija_izm.pdf, skatīts 04.02.2019.

Nr.p.k.	IZMAKSU POZĪCIJA	SKAIDROJUMS	MODEĻA PIENĒMUMI
1	2	3	4
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pilotprojektā iegādātais AST apjoms nosegs 25-35% vajadzības pēc AST, tāpēc pirmajos trīs AST apmaiņas fonda patstāvīgas darbības gados (2023.-2025. g.) jāveic ieguldījumi AST klāsta papildināšanai līdzvērtīgā apjomā kā Pilotprojektā. ▪ Sākot ar AST apmaiņas modeļa patstāvīgas darbības uzsākšanu, jāparedz ieguldījumi AST klāsta atjaunošanā, jo vidēji AST lietošanas ilgums ir 3 gadi. ▪ Atsevišķu AST lietošana ir saistīta ar programmatūras pielāgošanu lietošanai latviešu valodā. Saskaņā ar nozares speciālistu sniegto informāciju ierīces pielāgošana var izmaksāt amplitūdā 5 000-20 000 EUR, taču precīzas izmaksas var noteikt tikai pārrunās ar AST piegādātāju. Ja vien AST tehniskie parametri pieļauj, alternatīvs un ekonomiski izdevīgāks risinājums ir paredzēt papildu programmatūras iegādi (licenču veidā), kas nodrošina iespējas attiecīgo tehnoloģiju lietot arī latviešu valodā. Šādas licences cena varētu būt 400-1000 EUR par licenci. Izmaksu aprēķinos pieņemts, ka AST redzes grupā pielāgojumi varētu sastādīt 15 000 EUR/gadā komunikācijas AST, 5 000 EUR – redzes un dzirdes AST.
2.	2. Pakalpojuma nodrošināšanas izmaksas	Izmaksas, kas saistītas ar AST apmaiņas pakalpojuma sniegšanu izglītības iestādēm un izglītojamajiem.	
3.	<i>2.1. Darbinieku atalgojums</i>	AST apmaiņas nodrošināšanā tieši iesaistītā personāla atalgojums, t.sk. nodokļi.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ AST apmaiņas pakalpojuma nodrošināšanā tieši iesaistīti ir 1) funkcionālie speciālisti (FS) un 2) medicīnas fizikālo tehnoloģiju inženieri (MI). ▪ Atalgojuma aprēķinos izmantota Ministru kabineta (noteikumos Nr. 555 “Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība”⁹⁸ noteiktā vidējā darba samaksa mēnesī funkcionālajiem speciālistiem – 1 350,00 EUR (153.1. punkts) un medicīnas fizikālo tehnoloģiju inženieriem – 810,00 EUR (153.2. punkts). ▪ Personāla noslodze tiek prognozēta, balstoties AST apmaiņas pakalpojumā iesaistīto izglītības iestāžu un izglītojamo skaita prognozēs. <ul style="list-style-type: none"> - FS noslodze Pilotprojektā: 0,5 - redzes AST; 0,5 - dzirdes AST; 1,0 - komunikācijas AST; 1,0 - mobilitātes AST. - FS noslodze AST apmaiņas fonda patstāvīgas darbības laikā: 1,0 - redzes AST; 1,0 - dzirdes AST; 2,0 - komunikācijas AST; 2,0 - mobilitātes AST. - MI noslodze Pilotprojektā: 0,5 - komunikācijas AST; 0,5 - mobilitātes AST. - MI noslodze AST apmaiņas fonda patstāvīgas darbības laikā: 0,5 - redzes AST; 0,5 - dzirdes AST; 1,0 - komunikācijas AST; 1,0 - mobilitātes AST.

⁹⁸ Ministru kabineta (28.08.2018.) noteikumi Nr. 555 “Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība”, pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=301399#>, skatīts 06.02.2019.

Nr.p.k.	IZMAKSU POZĪCIJA	SKAIDROJUMS	MODEĻA PIENĒMUMI
1	2	3	4
4.	2.2. Telpu noma un uzturēšana	AST apmaiņas nodrošināšanā tieši nepieciešamās telpu nomas un uzturēšanas, t.sk. komunālo pakalpojumu un elektroenerģijas izmaksas.	<ul style="list-style-type: none"> AST apmaiņas nodrošināšanā tieši nepieciešamās telpas ir 1) speciālistu darba telpas, 2) noliktava. Telpu nomas un uzturēšanas prognozes ir balstītas AST apmaiņā iesaistīto izglītības iestāžu, izglītojamo un AST skaita prognozēs. Noliktavas telpu apjoma noteikšanā ņemti vērā AST tehniskie parametri un uzglabāšanas nosacījumi. Telpu nomas izcenojumi ir balstīti nekustamā īpašuma nozares izcenojumos⁹⁹, kas nosaka, ka vidējā nomas maksa par renovētām, īpaši pielāgotām noliktavu telpām nepārsniedz 5 EUR/m², vidējā B klases biroja telpas (darba vieta) nepārsniedz 12 EUR/m². Telpu uzturēšanas izmaksas ir balstītas nekustamā īpašuma apsaimniekošanas tirgus rādītājos¹⁰⁰, kas nosaka, ka vidējā apsaimniekošanas maksa nozarē ir 1,5 EUR/m². Elektroenerģijas, siltumenerģijas u.c. komunālo izdevumu maksa noteikta 1,5 EUR/m². 70% AST apmaiņas fonda iegādāto AST atrodas aprītē jeb izglītības iestādēs. Speciālistu darba vietas telpu apjoms noteikts, ņemot vērā MK ieteikumu Nr. 2 (12.07.2016.) "Vienotās prasības valsts pārvaldes iestāžu biroju ēkām un biroja telpu grupām" 2. pielikumu "Prasības plānojumam, telpu platībai".
5.	2.3. Transports un sakari	Transporta, telefona, Interneta, pasta u.c. sakaru pakalpojumi, kas tieši saistīti ar AST aprites nodrošināšanu.	<ul style="list-style-type: none"> FS un MI ir B kategorijas autovadītāju apliecības, un tie īsteno vizītes uz izglītības iestādēm, t.sk. piegādājot AST. Katra izglītības iestāde, kas piedalās AST apmaiņas pakalpojumā, tiek apmeklēta vidēji 3 reizes/gadā. Ņemot vērā izglītības iestāžu reģionālo pārklājumu, vidēji vienas vizītes laikā mērotais ceļa attālums ir 200 km. Sakaru izmaksas prognozētas 50 EUR/mēnesī uz vienu pilnu slodzi. Transporta izmaksas noteiktas, ņemot vērā auto nomas pakalpojumu sniedzēju izcenojumus¹⁰¹, kas nosaka, ka vidējā nomas maksa par pārvadājumam piemērota auto ir 30 EUR/diennaktī īstermiņā jeb 20 EUR/diennaktī ilgtermiņā.
6.	2.4. AST rezerves daļas	Rezerves daļas un materiāli, kas nepieciešami AST tehniskās apkopes veikšanai.	<ul style="list-style-type: none"> Vidējais AST lietošanas periods ir 3 gadi. Garantijas laikā tiek izmantoti garantijas servisa un remontu pakalpojumi. Rezerves daļu izmaksas tiek rēķinātas, sākot ar AST apmaiņas fonda patstāvīgas darbības uzsākšanas trešo gadu.
NETIEŠĀS IZMAKSAS			

⁹⁹ Oberhaus Komerplatību tirgus pārskats 2018 (III cet.), pieejams: http://www.ober-haus.lv/wp-content/uploads/2018/11/Komerplatibu-tirgus-parskats_3_cet_2018_LAT.pdf, skatīts 06.02.2019.

¹⁰⁰ Oberhaus Komerplatību tirgus pārskats 2018 (III cet.), pieejams: http://www.ober-haus.lv/wp-content/uploads/2018/11/Komerplatibu-tirgus-parskats_3_cet_2018_LAT.pdf, skatīts 06.02.2019.

¹⁰¹ CarRent, pieejams: <http://www.carrent.lv/lv/ilgtermina-auto-noma.php>, skatīts 07.02.2019.

Nr.p.k.	IZMAKSU POZĪCIJA	SKAIDROJUMS	MODEĻA PIENĒMUMI
1	2	3	4
7.	3. Administratīvās izmaksas	Izmaksas, kas nav tieši identificējamās konkrētā pakalpojuma sniegšanas posmā, piem., vadība, grāmatvedība, iepirkumu organizēšana, komunikācija, IT pakalpojumi.	<ul style="list-style-type: none"> Administratīvo izmaksu apmērs atbilstoši Sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu likuma 3. p. (2³) nepārsniedz 10% no pakalpojuma nodrošināšanas izmaksām.

6.1.2. AST apmaiņas pakalpojuma pieprasījuma prognoze

Balstoties Pētījuma ietvaros veiktās statistikas datu savienošanas (1. pielikums 1. ziņojums) un izglītības iestāžu aptaujas (2. pielikums 2. ziņojums) rezultātos, var prognozēt izglītojamo ar AST vajadzību kopas apmēru. AST apmaiņas fonda uzturēšanas izmaksas ir tieši saistītas ar AST apmaiņas fonda pakalpojuma apjoma prognozēm.

Minimālā prognoze. 1. ziņojuma dati: vispārējās un profesionālās izglītības iestādes, kurās mācās izglītojamie ar speciālām vajadzībām, kuriem izsniegti TP. Minimālais izglītojamo skaits ar AST vajadzību ir 1 054 – 1. ziņojuma ietvaros apzinātie izglītojamie ar speciālām vajadzībām, kas ir saņēmuši TP (izglītības iestāžu skaits – 180).

Izlīdzinātā prognoze. 2. ziņojuma dati – izglītības iestāžu aptaujas rezultāti – parāda, ka izglītības kontekstā bērnu un jauniešu skaits, kuriem mācību procesā būtu nepieciešamas AST ir ievērojami lielāks, nekā izglītojamo ar speciālām vajadzībām un TP skaits. Ja TP primāri kompensē personas ķermeņa funkciju un struktūru ierobežojumus, tad AST izglītības procesā lietošanas mērķis ir atbalstīt arī izglītojamā aktivitāti un dalību, t.sk. mācīšanos. Līdz ar to, izglītojamo ar AST vajadzību grupa varētu būt plašāka, nesaistot to tikai ar TP pakalpojuma saņēmējiem. Ja aptaujātajās 98 izglītības iestādēs (697 izglītojamie ar speciālām vajadzībām, kas izmanto TP), tika identificēti 2 910 izglītojamie ar FT, tad izglītojamo ar AST vajadzībām skaits varētu būt 4000-5000 (izglītības iestāžu skaits – 180). Prognozē¹⁰² ņemts vērā, ka: 1) izglītības iestādēs, kuras piedalījās aptaujā mācās 66% no minimālās mērķa grupas (697 no 1054 izglītojamajiem); 2) aptaujā piedalījās ~60% no speciālās izglītības iestādēm – skolas ar salīdzinoši augstāku potenciālās mērķa grupas koncentrāciju.

Maksimālā prognoze. Pieprasījums pēc AST izglītības procesā ir tieši saistīts ar AST klāstu un pieejamību; jo daudzveidīgāks un pieejamāks būs AST klāsts, jo lielāks būs arī izglītojamo skaits, kuru dalības un aktivitātes ierobežojumus var kompensēt ar dažādu mācību palīdzību. Izglītojamo ar speciālām vajadzībām īpatsvars sastāda 5-6% no kopējā izglītojamo skaita (~12 000 izglītojamo); izglītojamo ar speciālām vajadzībām grupas, kuras visbiežāk ir TP pakalpojuma saņēmēji (t.i. izglītojamie ar garīgās attīstības, smagas garīgās attīstības, fiziskās attīstības, smagiem jauktas attīstības traucējumiem, dzirdes un redzes traucējumiem) sastāda 45% no kopējā izglītojamo ar speciālām vajadzībām skaita. Tas nozīmē, ka plašākā izpratnē izglītojamo ar AST vajadzību kopa varētu būt ~6 000-8 000.

Izglītojamo ar AST vajadzību skaita prognozēšanā izmantotie dati ir apkopoti 17. tabulā, secīgi parādot mērķa grupas skaita noteikšanas soļus. Pilotprojektā var tikt iesaistītas izglītības iestādes, kuras izglītības iestāžu aptaujā ir norādījušas uz konkrētu AST nepieciešamību. Aptaujā identificētas 25 šādas izglītības iestādes, no tām – 11 speciālās izglītības iestādes un 2 profesionālās izglītības iestādes (skat. 17. tabula). Tomēr šādā situācijā Pilotprojekta ietvaros tiktu nosegtas tikai daļas izglītības iestāžu AST vajadzības (25 no 180 jeb 15%).

¹⁰² Prognožu precizitāti ietekmē datu apkopošanas un analīzes ierobežojumi, kas uzskaitīti Pētījuma 1. un 2. ziņojumā, no kuriem būtiskākie ir: 1) nozīmīgām atšķirībām terminu lietojumā izglītības un labklājības nozarēs, kas būtiski ierobežo kvalitatīvu un informatīvu datu savienošanas iespējas, 2) izglītības iestāžu ierobežotu kompetenci un zināšanām par funkcionēšanas ierobežojumiem un AST izmantošanu, 3) vienotas metodikas un sistēmas trūkumu funkcionēšanas novērtēšanā trūkums.

Prognozējot, ka potenciālais dalībnieku skaits AST apmaiņas modelī varētu būt vismaz 180 izglītības iestādes, bet izglītojamo ar AST vajadzību skaits - 4000-5000, kopā nepieciešamais ieguldījumu apjoms mērķa grupas vajadzību noseigšanai varētu ~3 reizes pārsniegt Pilotprojektā paredzētās investīcijas AST iegādei, sastādot ~4,5-5,0 milj. EUR.

17. tabula: **AST apmaiņas pakalpojumā potenciāli iesaistāmo izglītojamo skaits.**

(Avots: autoru izstrādāts)

	1	2	3	4	5
	Izglītojamie ¹⁰³ (2018./2019. m.g.)	Izglītojamie ar speciālām vajadzībām (2016./2017. m.g.)	Izglītojamie ar speciālām vajadzībām un TP ¹⁰⁴ (2015.- 2017. g.)	Izglītojamie ar FT aptaujātajās izglītības iestādēs ¹⁰⁵ 2018./2019. m.g.)	Izglītojamie ar AST vajadzību: "izlīdzinātā" prognoze
1	2	3	4	5	6
Vispārīzglītojošās izglītības iestādēs	213 954	12 038	986	2811	3 850-4 800
<i>t.sk. speciālās izglītības iestādēs</i>	<i>5 809</i>	<i>5 866</i>	<i>698</i>	<i>1987</i>	<i>3 000-4 000</i>
Profesionālās izglītības iestādēs	27 159	n/a	68	99	150-200
KOPĀ	241 113	12 038	1 054	2 910	4 000-5 000

18. tabulā parādīts AST apmaiņas modeļa potenciālo dalībnieku – izglītības iestāžu un izglītojamo – skaits dalījumā pa FT veidiem. Salīdzinoši apjomīgākais darbs izglītojamo skaita ziņā Pilotprojektā ir mobilitātes AST grupā (potenciāli – 379 izglītojamie ar mobilitātes FT). Tomēr, jāņem vērā, ka šie dati ir tikai indikatīvi, jo reālas AST vajadzības var tikt apzinātas tikai ar funkcionēšanas novērtēšanas palīdzību. AST apmaiņas fonda pakalpojuma apjoma prognozēs, iesaistot potenciāli visus izglītojamos ar FT, lielākais klientu skaits var tikt prognozēts komunikācijas AST grupā (potenciāli – 795 izglītojamie ar FT).

18. tabula: **AST apmaiņas fonda potenciāli iesaistāmo izglītības iestāžu un izglītojamo skaits dalījumā pa FT veidiem.**

(Avots: autoru izstrādāts)

	Redze		Dzirde		Mobilitāte		Komunikācija	
	Izglītības iestādes	Izglītojamie	Izglītības iestādes	Izglītojamie	Izglītības iestādes	Izglītojamie	Izglītības iestādes	Izglītojamie
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1 Pilotprojekts								
Vispārīzglītojošās izglītības iestādes	6	23	5	97	18	369	11	312
<i>t.sk. speciālās izglītības iestādes</i>	<i>3</i>	<i>19</i>	<i>3</i>	<i>72</i>	<i>10</i>	<i>315</i>	<i>5</i>	<i>108</i>
Profesionālās izglītības iestādes	1	3	2	12	2	10	1	5
KOPĀ	7	26	7	109	20	379	12	317
2 Apzinātās izglītības iestādes								

¹⁰³ VIIS dati 2018./2019. m.g.

¹⁰⁴ 1. pielikuma (1. ziņojuma) dati.

¹⁰⁵ 2. pielikuma (2. ziņojuma) dati.

	Redze		Dzirde		Mobilitāte		Komunikācija	
	Izglītības iestādes	Izglītojamie	Izglītības iestādes	Izglītojamie	Izglītības iestādes	Izglītojamie	Izglītības iestādes	Izglītojamie
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vispārīzglītojošās izglītības iestādes	21	261	21	123	46	484	26	780
<i>t.sk. speciālās izglītības iestādes</i>	8	229	13	87	19	394	15	666
Profesionālās izglītības iestādes	3	20	4	18	5	53	3	15
KOPĀ	24	281	25	141	51	537	29	795

6.1.3. AST apmaiņas fonda uzturēšanas izmaksu prognozes 2021.-2025. gadam

19. tabulā apkopotas indikatīvas izmaksu prognozes AST apmaiņas izglītības iestādēm pakalpojuma nodrošināšanai. Prognozes veiktas laika periodam no 2021. līdz 2025. gadam, un tās ir balstītas 5.1.1. sadaļā izvirzītajos modeļa pieņēmumos un 5.1.2. sadaļā veiktajās AST apmaiņas izglītības iestādēm pakalpojuma apjoma prognozēs.

19. tabula: **AST apmaiņas nodrošināšanas izmaksu prognozes 2021.-2025. gadam.**
(Avots: autoru izstrādāts)

Nr.p.k.	Izmaksu pozīcija	Mērvienība	Pilotprojekts - 1. gads (2021)					Pilotprojekts - 2. gads (2022)					2023-2025				
			Redze	Dzirde	Kom.	Mob.	KOPĀ	Redze	Dzirde	Kom.	Mob.	KOPĀ	Redze	Dzirde	Kom.	Mob.	KOPĀ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
AST aprītes fonda uzturēšanas izmaksas			65033	218910	138512	66782	489238	49831	60967	460154	841496	1412448	87108	171252	355818	496786	1110964
1	Pakalpojuma sniegšanas tiešās izmaksas		59121	199009	125920	60711	444762	45301	55424	418322	764996	1284043	79189	155684	323471	451623	1009967
1.1.	AST iegāde		47300	186660	98801	28845	361606	33480	43075	391202	733130	1200887	45390	119868	260001	380988	806246
1.1.1.	t.sk. programmatūru licences (pielāgošana lietošanai latviešu valodā)		5000	5000	15000	0		5000	5000	15000			5000	5000	15000		
1.2.	Personāla atalgojums (kopā)		8100	8100	21060	21060	58320	8100	8100	21060	21060	58320	21060	21060	42120	42120	126360
1.2.1.	FS speciālists	EUR/mēn.	1350	1350	1350	1350		1350	1350	1350	1350		1350	1350	1350	1350	
		slodze	0.5	0.5	1	1		0.5	0.5	1	1		1	1	2	2	
		alga, t.sk. nod./gadā	8100	8100	16200	16200	48600	8100	8100	16200	16200	48600	16200	16200	32400	32400	97200
1.2.2.	Medicīnas inženieris	EUR/mēn.	810	810	810	810		810	810	810	810		810	810	810	810	
		slodze			0.5	0.5				0.5	0.5		0.5	0.5	1	1	
		alga, t.sk. nod./gadā			4860	4860	9720			4860	4860	9720	4860	4860	9720	9720	29160
1.3.	Telpu izmaksas (kopā)		2371	2899	2910	7656	15836	2371	2899	2910	7656	15836	2371	2899	4350	9096	18716

Nr.p.k.	Izmaksu pozīcija	Mērvienība	Pilotprojekts - 1. gads (2021)					Pilotprojekts - 2. gads (2022)					2023-2025				
			Redze	Dzīrde	Kom.	Mob.	KOPĀ	Redze	Dzīrde	Kom.	Mob.	KOPĀ	Redze	Dzīrde	Kom.	Mob.	KOPĀ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1.3.1.	Darba vieta	EUR/m ²	12	12	12	12		12	12	12	12		12	12	12	12	
		m ²	8	8	8	8		8	8	8	8		8	8	16	16	
		nomas maksa/gadā	1152	1152	1152	1152	4608	1152	1152	1152	1152	4608	1152	1152	2304	2304	6912
1.3.2.	Noliktavu telpas	EUR/m ²	5	5	5	5		5	5	5	5		5	5	5	5	
		m ²	10	15	15	65		10	15	15	65		10	15	15	65	
		nomas maksa/gadā	582	912	918.6	3885	6298	582	912	918.6	3885	6298	582	912	919	3885	6298
1.3.3.	Telpu uzturēšana (apsaimniekošana, elektrība, u.tml.)	EUR/m ²	3	3	3	3		3	3	3	3		3	3	3	3	
		m ²	18	23	23	73		18	23	23	73		18	23	31	81	
		uzturēšanas maksa/gadā	637	835	839	2619	4931	637	835	839	2619	4931	637	835	1127	2907	5507
1.4.	Sakari un transports	1350	1350	3150	3150	9000	1350	1350	3150	3150	9000	9460	9460	11800	11800	42520	
1.4.1.	Sakari un komunikācija (tel., Internets, utt.)	EUR/gadā	300	300	900	900	2400	300	300	900	900	2400	900	900	1800	1800	5400
1.4.2.	Transports (auto noma)	EUR/gadā	630	630	1350	1350	3960	630	630	1350	1350	3960	7300	7300	7300	7300	29200
1.4.3.	Transports (degviela)	EUR/gadā	420	420	900	900	2640	420	420	900	900	2640	1260	1260	2700	2700	7920
1.5.	Remonts un tehniskā apkope											908	2397	5200	7620	16125	
1.5.1.	Rezervesdaļas	2% gadā	n/a	n/a	n/a	n/a		n/a	n/a	n/a	n/a	908	2397	5200	7620	16125	
2	Administratīvās izmaksas (10%)		5912	19901	12592	6071	44476	4530	5542	41832	76500	128404	7919	15568	32347	45162	100997

7. PASĀKUMI AST APMAIŅAS MODEĻA ILGTSPĒJAS NODROŠINĀŠANAI

Pašlaik izglītojamais izglītības procesā tiek nodrošināts ar AST, ja to iegādājas izglītības iestāde; finansējums AST iegādei netiek atsevišķi noteikts un regulēts normatīvajos aktos, bet ir jāiegādājas no izglītības iestādes kopējā budžeta līdzekļiem (detalizētāku informāciju skat. 3. ziņojumā). Jau 2013. gadā identificēts, ka ne vienmēr izglītojamais saņem tam nepieciešamo AST izglītības programmas apgūšanai (Pamatnostādnes sociālo pakalpojumu attīstībai 2014.-2020. gadam). Tāpat šāda sistēma nav resursu ziņā efektīva, jo izglītības iestāde iegādājas AST, kurš pēc laika izglītojamajam vairs nav nepieciešams un nereti paliek izglītības iestādes īpašumā bez atkārtotas pielietojamības. Ar Eiropas Sociālā fonda projektu "Funkcionēšanas novērtēšanas un asistīvo tehnoloģiju (tehnisko palīgīdzekļu) apmaiņas sistēmas izveide un ieviešana" tiek plānots izveidot AST apmaiņas modeli izglītības iestādēm, lai izveidotu sistēmu, kura par valsts budžeta līdzekļiem nodrošinātu ilglaicīgu AST nodrošinājumu izglītojamiem ar AST vajadzību, kuri apgūst pamatizglītību un vidējo izglītību vispārējās un profesionālajās izglītības iestādēs. Par galveno atbildīgo institūciju par AST apmaiņas modeļa ieviešanu plānots noteikt LM. AST apmaiņas sistēmas galvenais uzdevums būs nodrošināt, ka izglītojamie ar ārstniecības personu atzītiem FT un nepieciešamību pēc AST, tiek integrēti iekļaujošās izglītības sistēmā.

Lai arī praksē Latvijā pastāv tiesiskais regulējums, kura ietvaros izglītības iestādei ir pienākums nodrošināt ar AST izglītojamo ar AST vajadzību, tomēr šī sistēma nav efektīva. Ir nepieciešams noteikt, ka AST, kas saistītas ar izglītības programmas apgūšanu, arī tiek ietvertas sociālo pakalpojumu klāstā. Lai radītu priekšnoteikumus AST apmaiņas sistēmas izveidei un darbībai ilgtermiņā un piedāvātu tam nepieciešamo tiesisko ietvaru, plānots īstenot Pilotprojektu, kurā tiks pārbaudīta piedāvātā AST apmaiņas izglītības iestādēs modeļa piemērotība un ilgtspēja. Pēc izmēģinājumuprojekta sākotnējo rezultātu izvērtēšanas būs nepieciešams veikt grozījumus esošajos normatīvajos aktos un izstrādāt jaunu tiesisko regulējumu, nosakot iesaistīto pušu atbildību un AST apmaiņas sistēmu. Finanšu ieguldījumi AST apmaiņas izglītības iestādēm sistēmas izveidei ir plānoti pakāpeniski, balstoties uz nepieciešamību pēc AST (izglītojamo skaits ar AST vajadzību, funkcionālo ierobežojumu novērtējumu) un iespējām (sākotnējā AST apmaiņas sistēmas izveidē tiek piesaistīts ESF un ERAF finansējums, bet pēc tam valsts budžeta finansējums).

Sekmīga AST apmaiņas modeļa izveides un īstenošanas pamatā ir šādi aspekti:

- izglītojamo funkcionēšanas novērtēšanas rezultātos balstīta AST izvēle un nodrošināšana;
- AST apmaiņas modelī iesaistīto speciālistu zināšanu un kompetenču par AST lietošanu un pielietojumu mācību procesā nepārtraukta pilnveidošana;
- metodiskais atbalsts izglītības iestādēm un PMK par AST izmantošanu izglītības procesā;
- konkurētspējīgs atalgojums;
- atvērta un vienota datu infrastruktūra un visām iesaistītajām pusēm.

AST apmaiņas sistēmas ilgtspējas nodrošināšanai ieteicams ņemt vērā zemāk uzskaitītos faktorus:

- **Starpnozaru sadarbība**

LM īsteno valsts politiku labklājības nozarē, t.sk. TP pakalpojuma un paredzamā nākotnē – AST apmaiņas fonda izglītības iestādēm pārraudzīšanu, savukārt par citu AST apmaiņas modelī iesaistīto pušu pārraudzību atbildīgā ir IZM, t.sk. jautājumi, kas saistīti ar atbilstošas izglītības programmas nodrošinājumu un atbalsta pasākumu izglītojamiem nodrošināšanu. Cieša un efektīva sadarbība AST apmaiņas izglītības iestādēm nodrošināšanā un izrietoši – iekļaujošas izglītības īstenošana – ir galvenais priekšnosacījums AST apmaiņas modeļa ilgtspējai. Īstenojot koordinētu starpnozaru sadarbību dažādos līmeņos, ir jārisina šādi AST apmaiņas modeļa aspekti, kas skar kā labklājības, tā izglītības nozares:

- vienošanās par vienotas terminoloģijas lietojumu, kas nodrošina savstarpējas komunikācijas, datu uzkrāšanas un apmaiņas iespējas;
- piekļuve nozares datu sistēmām vai vienotu datu sistēmu izveide;
- savstarpēja informācijas aprīte;
- kopīgu mērķu apzināšanās un formulēšana;
- uz sadarbību vērsta komunikācija.

- **Elastīgs prioritāro AST saraksts**

Lai AST apmaiņas modelis būtu lietderīgs, ir jānodrošina pēc iespējas plašāka AST vajadzību nodrošināšana. Saraksts regulāri jāatjauno un jāpapildina ar novitātēm un inovatīviem risinājumiem. Saraksta atjaunošana jābalsta uz FN rezultātu apkopojumu un analīzi, papildinot ar pieprasītākajām AST, kā arī jāņem vērā lietotāju sniegtā atgriezeniskā saite. Sociālie partneri vērs uzmanību, ka AST prioritārā saraksta veidošana neveicina individuālo vajadzību nodrošināšanu, rada diskriminācijas risku (3. ziņojums).

- **Reālas vides pieejamības nodrošināšana izglītības iestādēs**

Atsevišķu AST lietošanu var ierobežot nepilnības vides pieejamībā. Izglītības iestāžu aptaujas rezultāti parāda, ka spēkā esošais vides pieejamības regulējums vairumā izglītības iestāžu tiek nodrošināts nepilnīgi vai nemaz.

- **Sadarbība un informācijas aprīte AST apmaiņas modelī**

AST apmaiņas modelis ir būvēts uz esošas situācijas bāzes, izmantojot laika gaitā uzkrāto ekspertīzi TP, surdotehnikas un tiftotehnikas pakalpojuma nodrošināšanā, tāpēc tajā saglabāta esošā struktūra, kas no TP saņēmēja perspektīvas var šķist sadrumstalota, nepārskatāma un arī – neērta. Lai padarītu AST apmaiņas pakalpojumu pēc iespējas ērtāku izglītības iestādēm un izglītojamajiem ar FT, AST apmaiņas modelī ieteicams ieviest un īstenot šādus nosacījumus: 1) izstrādāt vienotu un elektroniski aizpildāmu izglītojamā FN un AST vajadzības protokolu, 2) nodrošināt vienotu datubāzi visām AST izsniegšanā un saņemšanā iesaistītajām pusēm, t.sk. AST apmaiņas fonda dalībniekiem, FN laboratorijai, PMK, izglītības iestādei.

- **Pārmaiņas izglītības pakalpojumā**

Iekļaujošās izglītības īstenošana prasa atbilstošu resursu ieguldījumus, paredzot atbilstošu pedagogu sagatavošanu, atalgojumu, atbalsta nodrošināšanu. Pašreizējā situācijā izglītojamo ar speciālām vajadzībām integrēšana vispārējās izglītības iestādēs, kas īsteno "parastās" izglītības programmas ir finansiāli "neizdevīga", jo finansējums, kas seko skolēnam šādā situācijā neietver atbilstošas vides, speciālistu, palīgīdzekļu nodrošinājuma segšanu.

Lai uzsāktu un izveidotu ilgtspējīgu AST apmaiņas sistēmu, ir jāizsver pozitīvie faktori, kuri nodrošinās AST apmaiņas fonda lietderību un jānosaka iespējamās problēmas un riski (skat. 20. tabula).

20. tabula: **AST apmaiņas modeļa ilgtspējas novērtējums – SVID analīze.**
(Avots: Autoru izveidots)

STIPRĀS PUSES	VĀJĀS PUSES
<p>[1] izglītojamo funkcionēšanas novērtēšanas rezultātos balstīta AST izvēle un nodrošināšana;</p> <p>[2] izglītojamais ar AST vajadzību saņem vispiemērotāko AST izglītības programmas apgūšanai;</p> <p>[3] notiek izglītojamā ar AST vajadzību integrēšana vispārējās izglītības sistēmā;</p> <p>[4] tiek īstenot iekļaujošā izglītība;</p> <p>[5] uzlabojas izglītības programmas apgūšanas rādītāji (izglītojamā sekmes);</p> <p>[6] izglītojamais AST saņem īsā laikā;</p> <p>[7] AST tehnisku bojājumu, izmaiņu FT vai antropometriskajos rādījumos gadījumos, AST ir iespējams atgriezt aprītē, saņemot vietā citu AST;</p> <p>[8] lietderīgi un pārdomāti tiek izlietots finansējums</p>	<p>[1] nepieciešamība veidot starpnozaru sadarbību un informācijas apriti starp LM un IZM;</p> <p>[2] izglītības iestāde ne vienmēr var identificēt FT vai zināt par nepieciešamo AST;</p> <p>[3] prioritārais AST saraksts – nav balstīts individuālās vajadzībās; aptaujātie sociālie partneri to neatbalsta;</p> <p>[4] informācijas trūkums AST apmaiņas fonda darbības sākumā</p> <p>[5] izglītības iestādes personāla zināšanu trūkums par AST izmantošanu;</p> <p>[6] Aizspriedumi/stigmatizācija par AST izmantošanu.</p>
IESPĒJAS	DRAUDI
<p>[1] Regulāri atjaunot prioritāro AST sarakstu;</p> <p>[2] AST saņemšana (izglītojamajam kā fiziskai personai personīgai lietošanai) sociālā pakalpojuma</p>	<p>[1] Nepietiekošs prioritārais AST saraksts, vai tas netiek regulāri atjaunots un papildināts, iekļaujot novitātes un inovatīvus risinājumus</p>

<p>veidā no TP, tiftotehnikas, surdotehnikas pakalpojumu nodrošinātājiem;</p> <p>[3] Regulāra AST apmaiņas sistēmā iesaistīto speciālistu kvalifikācijas celšana;</p> <p>[4] Paredzēt finansējumu informācijas aprītei, atjaunošanai;</p> <p>[5] Veidot AST apmaiņas fonda dalībnieku filiāles reģionos (piem. FN laboratorijas filiāles pie reģionālo slimnīcu rehabilitācijas nodaļām); nodrošināt izbraukumus pie klienta;</p> <p>[6] Rast risinājumu AST iegādei, primāri balstoties individuālajās vajadzībās, nevis izstrādātajos pozitīvajos sarakstos.</p>	<p>[2] Nepietiekoša AST apmaiņas sistēmā iesaistīto speciālistu kvalifikācija;</p> <p>[3] Informācijas pieejamība, trūkums;</p> <p>[4] Nepietiekošs AST aprītes pakalpojuma izglītības iestādēm un FN pakalpojuma reģionālais pārklājums;</p> <p>[5] Ierobežots finansējums;</p> <p>[6] Vājas starpnozaru un starporganizāciju sadarbības tradīcijas.</p>
--	---

8. PRIEKŠLIKUMU KOPSAVILKUMS

Šajā nodevumā ir sniegti priekšlikumi optimāla AST apmaiņas modeļa izglītības iestādēm izveidošanai un darbības nodrošināšanai. Piedāvātajā modelī AST apmaiņas fonds ir projekta¹⁰⁶ ietvaros izveidota AST apmaiņas sistēma, kas nodrošina vispārējo un profesionālo izglītības iestāžu izglītojamo ar ārstniecības personu atzītiem funkcionēšanas ierobežojumiem piekļuvi mācību procesā nepieciešamajām AST, tādejādi sekmējot izglītojamā iesaisti izglītības sistēmā, jo īpaši – iekļaujošo izglītību. AST apmaiņu fondu veido vai tajā ietilpst trīs dalībnieki – TP, tiftotehnikas un surdotehnikas pakalpojumu nodrošinātāji. AST apmaiņas fonda dalībnieki organizē un nodrošina AST apmaiņu vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs, slēdzot patapinājuma līgumu uz laiku, kamēr izglītības iestādē mācās izglītojamais ar AST vajadzību. AST apmaiņas pakalpojuma darbība ir LM resorisks padotībā, taču tā sekmīgai īstenošanai ir jāorganizē arī sadarbība ar IZM un tās pakļautības iestādēm.

AST apmaiņas modeļa centrā ir izglītojamais ar AST vajadzībām, savukārt AST apmaiņas pamatā ir izglītojamā funkcionēšanas novērtēšanas un piemērotākā AST izvēles rezultāti. Izglītojamā funkcionēšanas novērtēšana ir jāveic, ieviešot un izmantojot vienotu un standartizētu funkcionēšanas novērtēšanas metodiku, tādejādi nodrošinot procesa kvalitātes uzraudzību un datu apmaiņas iespējas. Funkcionēšanas novērtēšanu var veikt izglītības iestāde (ja tās personāla sastāvā ir atbilstoši funkcionālie speciālisti), PMK (kuras sastāvs papildināts ar funkcionālo speciālistu, kā arī kompetence paplašināta ar AST vajadzību noteikšanu) un FN laboratorija. Rekomendēts noteikt ne vien sākotnējo funkcionēšanas novērtēšanu un piemērotu AST izvēli, bet nodrošināt vērtēšanu dinamiskā – ne retāk kā reizi gadā.

AST apmaiņas fonda darbības uzsākšana tiek finansēta ar ERAF un ESF atbalstu, un valsts līdzfinansējumu. AST modelī nodrošinātajam AST klāstam ir jābūt pēc iespējas plašam, lai spētu nodrošināt katru izglītojamā unikālajām vajadzībām atbilstošu AST. AST apmaiņas modeļa ieviešanas kārtība¹⁰⁷ paredz AST modeļa Pilotprojekta īstenošanu un modelī iekļaujamo AST saraksta izstrādi. Prioritāro AST sarakstu ir ieteicams izmantot AST apmaiņas fonda darbības uzsākšanas periodā, bet turpmākajos gados veikt regulāru saraksta atjaunošanu, papildināšanu, ņemot vērā datus par AST vajadzībām, kā arī nozares inovācijas. Prioritārajā sarakstā iekļautās AST ir grupētas divos līmeņos, izmantojot kritērijus – 1) AST lietošanas mērķis (AST, kas primāri atbalsta izglītojamā izglītošanās vajadzības ir ierindojami 1. līmenī) un 2) AST lietošanas līmenis (līmeņa ietvaros priekšroka ir AST, kuru izmantošana var potenciāli atbalstīt vairākus izglītojamās (izglītības iestādē, klasē, grupā).

AST apmaiņas modelī nozīmīgākās cilvēkresursu vajadzības saistās ar funkcionālo speciālistu un medicīnas fizikālo tehnoloģiju inženieru piesaisti, savukārt speciālistu apmācību vajadzības – ar AST izmantošanu izglītībā un mācību procesā, kā arī multidisciplināru sadarbību un klientu apkalpošanu.

AST apmaiņas fonds tiks izveidots un tās sākotnējā darbība tiks nodrošināta ar ERAF līdzekļiem un valsts līdzfinansējumu. AST apmaiņas fonda turpmākā darbība un uzturēšana ir jānodrošina no valsts budžeta līdzekļiem. AST apmaiņas modeļa ieviešanas kārtība ietver Pilotprojektu (2021. un 2022. gads) un AST apmaiņas fonda patstāvīgas darbības nodrošināšanu. Nodevumā sniegtas indikatīvas prognozes AST uzturēšanas izmaksām piecu gadu periodam (2021.-2025. gads), t.i. Pilotprojekta laikā un trīs gadus pēc tam. Balstoties 1. un 2. ziņojuma datos, tiek prognozēta, ka potenciālais dalībnieku skaits AST apmaiņas modelī varētu būt vismaz 180 izglītības iestādes, bet izglītojamo ar AST vajadzību skaits - 4000-5000. Līdz ar to, prognozējamais AST apmaiņas fonda AST ieguldījumu apjoms projekta mērķa grupas vajadzību pilnīgai noseigšanai varētu ~3 reizes pārsniegt Pilotprojektā paredzētās investīcijas AST (~1.5 milj. EUR), sasniedzot ~4,5-5,0 milj. EUR.

AST apmaiņas fonda darbība ir tieši saistīta ar izglītības nozari, tāpēc AST apmaiņas fonda mērķu sasniegšanai un ilgtspējas nodrošināšanai kritiski nozīmīga ir starpnozaru sadarbībai starp izglītības un labklājības nozarēm, kas jāattīsta visos pārvaldes līmeņos.

21. tabulā ir apkopotas šajā nodevumā sniegtās rekomendācijas AST apmaiņas modeļa tiesiskajam, administratīvajam un finansiālajam ietvaram.

¹⁰⁶ Eiropas Sociāla fonda projekts "VSIA NRC Vaivari funkcionēšanas novērtēšanas un asistīvo tehnoloģiju apmaiņas sistēmas izveide un ieviešana".

¹⁰⁷ Ministru kabineta (20.10.2015.) noteikumi Nr. 601 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" Eiropas Sociālā fonda 9.1.4. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto iedzīvotāju integrāciju sabiedrībā un darba tirgū" 9.1.4.2. pasākuma "Funkcionēšanas novērtēšanas un asistīvo tehnoloģiju (tehnisko palīg līdzekļu) apmaiņas sistēmas izveide un ieviešana" īstenošanas noteikumi", pieejams <https://likumi.lv/ta/id/277300-darbibas-programmas-izaugsme-un-nodarbinatiba-eiropas-sociala-fonda-9-1-4-specifiska-atbalsta-merka-palielinat-diskriminacijas->, skatīts 12.11.2018.

21. tabula: Priekšlikumi AST apmaiņas modeļa tiesiskajam, administratīvajam un finansiālajam ietvaram.
(Avots: Autoru izveidots)

Nr.p.k.	Darbības soļi	Pašreizējā situācija	Vēlamais rezultāts	Nodrošinājums
1	2	3	4	5
1.	[1] Fonda darbības uzsākšana	<p>Persona saņem sociālo pakalpojumu – individuālo TP – saskaņā ar tehnisko palīgīdzekļu noteikumiem (MK Nr.1474;1472).</p> <p>Izglītības iestādes iepērk AST par saviem līdzekļiem. Pastāv iespēja TP un AST iegūt kā ziedojumu vai humāno palīdzību.</p> <p>IZM un VISC nodrošina IKT-noteiktas programmatūras.</p> <p>Netiek apkopota informācija par AST un izglītojamiem ar speciālajām vajadzībām.</p>	<p>Tiek īstenots Pilotprojekts, kurā izmēģināta AST apmaiņas sistēmas ieviešana un rezultātu izvērtēšana.</p> <p>Ir izveidots AST apmaiņas fonds, kas nodrošinās izglītojamā vajadzības pēc AST izglītības programmas apgūšanai. Paralēli darbojas pašreizējā TP izsniegšanas kārtība, kas nodrošina izglītojamo ar individuālu TP. Izglītības iestādei AST nav jāiegādājas par tai piešķirto finansējumu, bet tas tiek segts no valsts budžeta līdzekļiem.</p> <p>Ir izveidota Funkcionēšanas novērtēšanas laboratorija, kurā strādā multifunkcionāla speciālistu komanda. Tiek uzsākta funkcionēšanas novērtēšanas pakalpojuma sniegšana.</p> <p>Tiek veikts AST apmaiņas fonda sākotnējais AST iepirkums, balstoties uz pētījumā izstrādāto prioritāro sarakstu par nepieciešamajiem AST.</p> <p>Vienlaicīgi ar AST apmaiņas fonda izveidi ir jānodrošina informācijas sistēmas darbība, kurai būtu pieeja katrai iestādei noteiktā autorizācijas līmenī. Tas veicinātu starpnozaru sadarbību - IZM – LM.</p> <p>Izglītības iestādei būs pieejama informācija par AST apmaiņas fondu, tajā pieejamiem AST, un izglītības iestādes personāls ir apmācīts tos izmantot. Tāpat izglītības iestādes pedagoģiskais personāls ir apmācīts par izglītojamo vajadzību identificēšanu.</p>	<p>Tiesiskais -</p> <p>[1] jāizstrādā Ministru kabineta noteikumi, kas izveidotu AST apmaiņas sistēmu, nosakot AST apmaiņas pakalpojuma sniedzējus, to kompetenci, AST apmaiņas sistēmas darbību, iekļaujot tādus jautājumus kā AST iegādi, izsniegšanu, apmācību, lietošanu, atgriešanas kārtību.</p> <p>[2] Deleģējums jāparedz Izglītības likumā [30. panta trešajā daļā, kur noteikta izglītības iestādes vadītāja kompetence], nosakot, ka izglītības iestādes vadītājs ir atbildīgs par izglītības programmas īstenošanu, izglītojamā FT identificēšanu un AST nodrošināšanu;</p> <p>[3] nepieciešams noteikt Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā LM kompetenci AST apmaiņas sistēmā;</p> <p>[4] jāizstrādā tiesiskais regulējums, kas noteiktu informācijas sistēmas izveidi, lai visi AST apmaiņas fondā iesaistītie subjekti (IZM un LM iesaistītās struktūrvienības) saņemtu piekļuvi noteiktam datu apjomam (atkarībā no kompetences līmeņa);</p> <p>Administratīvais - atbildīga par AST apmaiņas sistēmu un AST apmaiņas fonda izveidi ir LM, sadarbojoties ar IZM;</p> <p>Finansiālais -</p> <p>[1] AST apmaiņas fonda izveide un sākotnējā darbība tiek nodrošināta no ERAF un ESF līdzekļiem. Turpmākā AST apmaiņas fonda darbība ir jānodrošina no valsts budžeta līdzekļiem (potenciāli piesaistot arī Eiropas Savienības līdzfinansējumu).</p>
2.	1.2.Izglītojamā vajadzību identificēšana	Pašlaik ir apgrūtināta izglītojamo vajadzību pēc AST noskaidrošana, jo pedagogiem nav specifisku	Izglītības iestāde identificē izglītojamo funkcionēšanas ierobežojumus un AST vajadzības, un tai ir iespēja no AST apmaiņas fonda saņemt AST. Ja izglītības iestāde nevar identificēt izglītojamā funkcionēšanas ierobežojumus un AST	<p>Tiesiskais -</p> <p>[1] nepieciešams papildināt Ministru kabineta (19.10.2012) noteikumus Nr. 709, nosakot ka PMK veic izglītojamā FN, lai noteiktu piemērotāko AST. Tāpat jānosaka, ka PMK darbā, ja tiek</p>

Nr.p.k.	Darbības soļi	Pašreizējā situācija	Vēlamais rezultāts	Nodrošinājums
1	2	3	4	5
		<p>zināšanu. TP izrakstīšanu veic ārstējošais ārsts balstoties uz SSK-10; ārsts ne vienmēr pārzina izglītības programmu un nepieciešamību pēc konkrēta AST.</p> <p>PMK iesaka izglītības programmu atbilstoši izglītojamā spējām. Izglītojamais uzrāda PMK dokumentāciju (ieteikumi no izglītības iestādes, ģimenes ārsta, psihiatra, neirologa un citu spec. atzinumus). PMK veic skrīninga novērtēšanu, lai iegūtu papildus datus. Ja nepieciešams veic papildus novērtēšanu PMK robežās (psihiatrs, psihologs – pieaicinot citus speciālistus).</p>	<p>vajadzības, tā var pieprasīt funkcionēšanas novērtēšanu veikt PMK. PMK, kuras sastāvs ir papildināts ar FS, veic izglītojamā funkcionēšanas novērtēšanu un vajadzību pēc AST izvērtēšanu. PMK izvērtēšanas rezultātus iesniedz izglītības iestādei, kas vēršas ar AST pieprasījumu pie AST apmaiņas fonda dalībniekiem. Ja PMK nevar nodrošināt funkcionēšanas novērtēšanu, to veic FN laboratorija; redzes traucējumu gadījumos – LNB, dzirdes traucējumu gadījumos - LNS.</p>	<p>vērtēta izglītojamā AST vajadzība, piesaista FS (var nebūt patstāvīgs komisijas loceklis);</p> <p>[2] jāpapildina Ministru kabineta noteikumi Nr. 265 (04.04.2006.) Medicīnisko dokumentu lietvedības kārtība, nosakot, ka ārstniecības persona nozīmē ne tikai TP, bet arī AST;</p> <p>[3] nepieciešams papildināt Izglītības likumu, nosakot, ka izglītības iestāde, kura īsteno licencētu izglītības programmu, ir tiesīga veikt izglītojamā FN un vajadzību pēc AST novērtēšanu;</p> <p>Administratīvais - LM un IZM.</p> <p>Finansiālais:</p> <p>[1] izglītības iestādei var rasties nepieciešamība papildu FS speciālista nodarbināšanai (ja izglītojamā vajadzība pēc AST un FN tiek veikta izglītības iestādē);</p> <p>[2] PMK - nepieciešamība pēc papildu finansējuma var veidoties, ja komisijas sastāvs tiek papildināts ar funkcionālo speciālistu, kas veic FT novērtējumu, vajadzību pēc AST noteikšanai;</p>
3.	<p>(2) Fonda uzturēšana</p> <p>2.1.AST iegūšana.</p>	<p>Pašlaik AST tiek iegūti TP sociālo pakalpojumu ietvaros. Izglītības iestādēm ir jāiegādājas AST no kopējā izglītības iestādes budžeta un AST pēc tam, kad izglītojamajam tas vairs nav nepieciešams, paliek skolas īpašumā un bieži vien netiek vairs izmantots.</p>	<p>AST apmaiņas fonda dalībnieki nodrošinās izglītojamos ar nepieciešamajiem AST uz laiku, lai izglītojamie apgūtu izglītības programmu un pēc vajadzības AST iespējams mainīt vai atgriezt. AST tiek izsniegts tikai pēc izglītojamā FN.</p> <p>AST pakalpojuma nodrošinātājs ar izglītības iestādi slēdz līgumu par AST izmantošanu uz laiku, apmāca izglītojamo, pedagogus un atbalsta personālu AST lietošanai.</p>	<p>Tiesiskais: AST fonda darbība notiek tā tiesiskā regulējuma ietvaros, kurš tiks izstrādāts ar grozījumiem Izglītības likumā un no jauna pieņemtajos Ministru kabineta noteikumos par AST apmaiņas sistēmas izveidi;</p> <p>Administratīvais: LM, IZM.</p> <p>IZM noteikta kompetence par izglītības programmu īstenošanu. Tās īstenošanas procesā var rasties nepieciešamība pēc AST. Līdz ar to ir jāparedz AST izsniegšana izglītības iestādei no AST apmaiņas fonda, kurš atradīsies LM kompetencē, papildinot pašreizējo TP izsniegšanas sistēmu.</p>

Nr.p.k.	Darbības soļi	Pašreizējā situācija	Vēlamais rezultāts	Nodrošinājums
1	2	3	4	5
		Tāpat pastāv iespēja iegūt AST ar ziedojuma palīdzību.		Finansiālais: AST apmaiņas fondam darbības nodrošināšanai jāparedz finansējums šādu speciālistu nodarbināšanai: funkcionālais speciālists un medicīnas fizikālo tehnoloģiju inženieris.
4.	2.2.AST lietošana un atgriešana.	<p>Pašlaik TP tiek iegūti īpašumā vai patapinājumā saskaņā ar tehnisko palīgglīdzekļu noteikumiem (MK Nr.1474;1472).</p> <p>Izglītības iestādes ir tiesīgas izmantot citas iespējas, kā nodrošināt izglītojamo ar AST (slēgt līgumu ar sociāliem partneriem, kas nodrošina AST nomu, AST iegūt kā ziedojumu).</p>	<p>AST lietošanas laikā izglītības iestādei ir tiesības konsultēties par AST lietošanu ar AST apmaiņas fonda dalībnieku, kurš konkrētajā gadījumā nodrošinājis izsniegto AST, nepieciešamības gadījumā to mainīt. Pēc tam, kad zūd nepieciešamība pēc AST izmantošanas izglītības programmas apgūšanai, AST tiek atgriezts AST apmaiņas fondā. Tāpat AST tiek atgriezts AST apmaiņas fondā, ja izbeidzas AST lietošanas termiņš.</p> <p>Notiek AST apmaiņas sistēmā iesaistīto speciālistu apmācība.</p>	<p>Tiesiskais: AST fonda darbība notiek tā tiesiskā regulējuma ietvaros, kurš tiks izstrādāts ar grozījumiem Izglītības likumā un no jauna pieņemtajos Ministru kabineta noteikumos par AST apmaiņas sistēmas izveidi.</p> <p>Administratīvais: LM, IZM;</p> <p>Finansiālais:</p> <p>[1] Nepieciešams finansējums AST apmaiņas pakalpojuma izglītības iestādēm nodrošināšanai, t.sk. AST iegādei, speciālistu atalgojumam, telpām, administratīvajām pozīcijām, u.tml.;</p> <p>[2] izglītības iestādei var rasties papildu izmaksas (juridiskie, lietvedības jautājumi) saistībā ar līgumsaistību kārtošanu ar AST apmaiņas fonda dalībniekiem;</p> <p>[3] izglītības iestādēm būs jāsedz ar AST lietošanu un uzturēšanu saistītās izmaksas AST lietošanas laikā (kamēr spēkā ir patapinājuma līgums);</p> <p>[4] AST apmaiņas Fondam nepieciešams plānot finansējumu AST iegādei (AST klāsta papildināšanai un atjaunināšanai);</p> <p>[5] visu iesaistīto speciālistu apmācība un kvalifikācijas paaugstināšana.</p>
5.	(3) Fonda ilgtspēja	Pašlaik nenotiek AST apmaiņas fonda ilgtspējas pasākumi.	Eiropas Savienības atbalsta finansējuma saņēmējam tiek piemērotas prasības, kas saistītas ar projekta mērķu un rezultātu ietekmi uz projektu īstenošanu. Noteikumi ir jāievēro projekta īstenošanas laikā, tāpat arī pēc līgumā norādītā laika beigām. Lai to īstenotu, ir izveidota monitoringa sistēma, kur Fonds regulāri veic starpinstitucionālu informācijas apmaiņu	<p>Tiesiskais: AST fonda darbība notiek tā tiesiskā regulējuma ietvaros, kurš tiks izstrādāts ar grozījumiem Izglītības likumā un no jauna pieņemtajos Ministru kabineta noteikumos par AST apmaiņas sistēmas izveidi.</p> <p>Administratīvais: LM, IZM;</p>

Nr.p.k.	Darbības soļi	Pašreizējā situācija	Vēlamais rezultāts	Nodrošinājums
1	2	3	4	5
			<p>par AST apmaiņas fonda darbību. Iegūtie dati tiek uzkrāti un analizēti. Tas veicinās AST iegādes plānošanu.</p> <p>Darbojas atvērta, vienota un visām iesaistītajām pusēm pieejama (noteiktā kompetences līmenī) datu informācijas sistēma, kas ir priekšnoteikums AST aprites sistēmas ilgtspējas nodrošināšanai.</p> <p>Tiek veikta visu AST apmaiņas sistēmā iesaistīto pušu speciālistu izglītošana, apmācība un kvalifikācijas paaugstināšana.</p> <p>Notiek informatīvo un apmācību pasākumu nepārtraukta īstenošana. Šis pasākums ietver arī sabiedrības informēšanu par AST apmaiņas fondu un tā darbību.</p>	<p>Finansiālais: nepieciešams paredzēt finansējumu šādām aktivitātēm:</p> <p>[1] vienotas informācijas sistēmas izveide un uzturēšana;</p> <p>[2] datu apkopošana un analīze;</p> <p>[3] apmācības, izglītojoši un kvalifikāciju paaugstinoši pasākumi FS un izglītības personālam ;</p> <p>[4] informatīvu pasākumu īstenošana;</p> <p>[5] AST apmaiņas pakalpojuma uzturēšanas nodrošināšanai;</p> <p>[6] AST klāsta atjaunošanai, papildināšanai, pielāgošanai izglītojamo vajadzībām.</p>

PIELIKUMU SARAKSTS

- 1. pielikums.** “Par vispārējās un profesionālās izglītības iestādēm, kurās mācās izglītojamie ar funkcionēšanas traucējumiem, kuriem ir izsniegti tehniskie palīgīdzekļi” (1. ziņojums)
- 2. pielikums.** “AST nodrošinājums Latvijas vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs, kurās mācās izglītojamie ar funkcionēšanas traucējumiem un kuriem ir izsniegti tehniskie palīgīdzekļi” (2. ziņojums)
- 3. pielikums.** “Izglītojamajiem ar funkcionēšanas traucējumiem mācību procesa nodrošināšanai nepieciešamās asistīvās tehnoloģijas” (3. ziņojums)
- 4. pielikums.** “Priekšlikumi optimālam asistīvo tehnoloģiju apmaiņas fonda izglītības iestādēm organizācijas modelim” (4. ziņojums)
- 5. pielikums.** Mācību procesa nodrošināšanai nepieciešamās AST dalījumā pa prioritātes līmeņiem.
- 6. pielikums.** AST tehniskie parametri, aptuvenās iegādes izmaksas un to lietošanas un uzturēšanas izmaksas.
- 7. pielikums.** Izglītojamo skaits, kam ir nepieciešami AST, kā arī izglītības iestādes, kurās šīs personas apgūst izglītības programmas. (izdalot vispārējās un profesionālās izglītības iestādes)
- 8. pielikums.** Metodika AST sadalīšanai pa prioritātes līmeņiem. (atbilstoši Latvijas finansiālajām iespējām)